

ГІМН БОРОТБИ І БРАТЕРСТВА

Література соціальних низів, осяяна загравами революційної боротьби, почалася з поезії Тараса Шевченка. Академік О. І. Білицький, розглядаючи творчий подвиг автора «Кобзаря» у контексті світового письменства, з почуттям гордості констатував, що таких висот згнітого, полум'яного і безкомпромісного протесту проти ладу, заснованого на експлуатації людини людиною, не сягає жоден з великих сучасників і попередників українського генія¹.

Така поезія повинна була з'явитися. І вона з'явилася в найкритичніший момент, коли гостро постало питання про саме існування українського народу. Виступ Т. Г. Шевченка — поета, художника і мислителя, що став символом нації, був зумовлений усім ходом історичного і духовного розвитку України, всіма перипетіями її історії, сповненої драматизму, героїчної боротьби за волю. Тож глибокий сенс мають слова поета: «Історія мого життя є частиною історії моєї батьківщини». У могилних зарядках його музи акумулювалися і творчо переплавилися біль і патетика «Слова Івана Вишенського, пристрасть бійця-полеміста Григорія Сковороди, соціально гострого безіменної сатири XVIII ст., непереможний народний оптимізм Івана Котляревського, зуманістичні ідеали всієї світової культури. Цю велику ідейно-художню традицію наслідували у творчості Кобзаря пронесені крізь віки горе й радість, страждання і надії; мільйонів його уярмлених співвітчизників, «жальців рабів отих ніжних». І пройшла вона крізь чарівну призму української народної пісні й думи. Особливе місце у поезії Шевченка посідає вірш «Як умру, то поховайте...» («Заповіт»). Відомо, що від часів Горация великі поети світу не раз зверталися до прийдешніх поколінь, висловлюючи свої найзаповітніші мрії, жадання, свою останню волю.

¹ Див. ВІЛЕНЦЬКИЙ О. І. Віа давнини до сучасності // Вибрані праці. В 2 т. — К., 1960. — Т. 2. — С. 397.

Т. Г. Шевченко залишив нащадкам заповіт нового типу. Не про себе, не про особисту славу й шану думав поет. Його пристрасні думи-визіння зосереджені на іншому — на долі поневоленої України, свого баглотстраждального народу, зрештою — всього людства. Перед нами подігичний маніфест митця-революціонера, творчому перекладу якого присвячені віками боротьби мрії трудящих про світлі часи, про нас, гармонійне суцільство.

Заключино-пророчи рядки «Заповіту» вилилися з поетового серця 25 грудня 1845 року, коли він, тяжко хворий, перебував у Переяславі у свого давнього друга лікаря А. О. Козачковського. Сумні думки про смерть змусили Шевченка взятися за перо. Але справжньою причиною, що породила цей виняткової ваги твір, була тогочасна похмура дійсність, нестерпно важке становище закріпаченого селянства. В умовах глухої самодержавної реакції, того німого заціпеніння, що після розгрому декабристів «од глибокої тюрми та до високого престоло» скувало всю Російську імперію, зростали нові революційні сили. У надрах поневолених народів уже прокочувалися віддалені зрони соціальної бурі. Могилюю й сміливо прозвучали вони у творах Шевченка періоду «Трьох літ». Це був час напруженої внутрішньої роботи поета, інтенсивних пошуків шляхів і методів боротьби з царатом і панством, час розквіту його духовних, творчих сил, коли геній Шевченка, кажучи словами І. Франка, широко розпнувся крила, вдарив з великою силою в різні струни. Ідея революційної перебудови суцільного життя цілком заволоділа ним.

У таких шедеврах безцензурного художнього слова, як «Сон» («У всякого своя доля»), «Кавказ», «І мертвим, і живим...», «Єретик», «Холодний Яр», «Псалми Давидові» та ін., молодий поет вийшов на вершини революційної поезії в світовій літературі. Останнім акордом його ідейно-естетичної еволюції тих років пролунав «Заповіт». Цей вірш справділиво називають квітучею Шевченковою поезією. Як програваний твір, він у сконденсованій формі вибрав провідні ідеї, мотиви й образи згнітого муза поета-борця.

За змістом, художнім опрацюванням і розгортанням основної теми «Заповіт» можна поділити на чотири частини. Кожна з них має свою тему, тональність, структуру, що виявляється в лексичній, синтаксисній та ритмомелодичній й завершується поетичною думкою, яку автор до кінця розкриває і поглиблює

випушченим зв'язком, а й художнім обрамленням: «Заповіт» починається і закінчується рядками емелійно-ліричного, особистого плану.

Негладькість твору дала змогу Шевченкові говорити зі своєї сучасниками і майбутніми поколіннями відверто. В «Заповіті» особа автора зливається з образом ліричного героя. Увесь твір звучить як пристрасна промова революційного трибуна, звернена до народу. В першій його частині йдеться про найдорожче, найсвятіше для кожної людини — батьківщину:

Як умру, то поховайте
Мене на могилі,
Серед стени широкого,
На Вкраїні мийй,
Щоб лани широкополі,
І Дніпро, і кручі
Було видно...

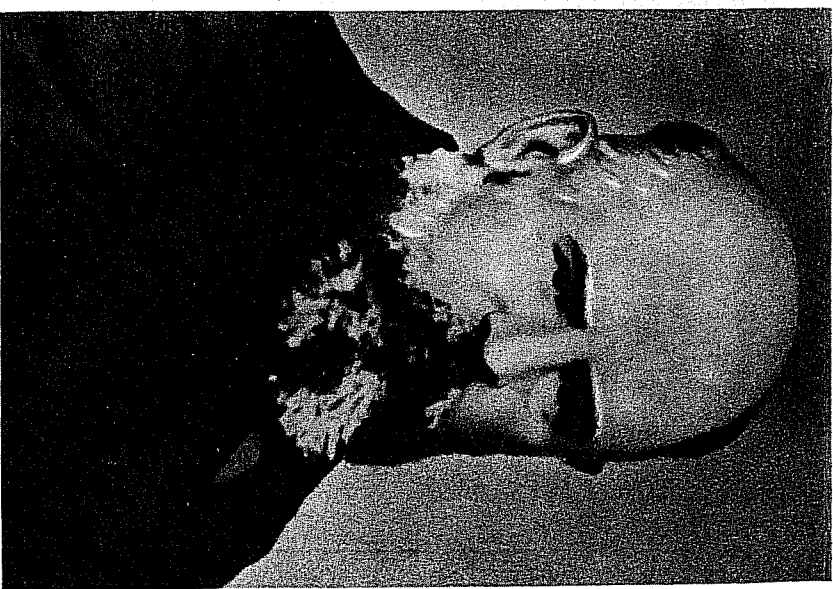
Ще І. Франко у трактаті «Із секретів поетичної

творчості» звернує увагу на майстерне використання Шевченком поетичної градації: «Поет веде нас натуральним шляхом асоціації ідеї від часті до цілості, сю цілість покаже знов як часть більшої цілості і так піднімає нас, немаче по ступнях, щораз вище, щоб показати нашій уяві широкий кругозір... Важє слово «поховайте» будить в нашій уяві образ гробу; одним замахом поет покаже нам сей гріб як частину більшої цілості — високої могили; знов один замах, і ся могила являється одною точкою в більшій цілості — безмежнім стєну; ще один крок, і перед нашим духовим оком уся Україна, остріта великою любов'ю поета»².

Чудова шевченківська градація стає відчутнішою, інтонаційно багатшою завдяки інверсіям «стєну широкого», «на Вкраїні мийй», «лани широкополі» та асонансам «о-о-о» у поставлєнних під логічний наголос епітегах. Останнє — звуковий повтор — посилює враження безмежності українських степів. У вірші важливу роль відіграють люблені поетом образи-символи (могила, Дніпро, кайдани, см'я тощо). Про «високі могили — нашу славу» Шевченко говорить не раз. У його поезії — це символ волелюбності, героїчної історії українського народу. Були похованим у стєну на одній із

² ФРАНКО І. Зібрання творів: У 50 т.— К., 1981.— Т. 31.— С. 68—69.

Історія світової літератури знає немало прикладів того, як різні музи ставали у пригоді майстрам

А. О. Козачковський

слова. Чи не найяскравіший з-поміж них — творчість Шевченка. Окресливши епічно масштабний зоровий образ України, поет наче озвучує його рядками про Дніпро, що «реве ревучий», в основі яких виразні асонанси й алітерації. Цей сильний метафоричний вираз — не лише важлива нейзакана деталь. Дніпро символізує в «Заповіті», як, до речі, і в інших творах Шевченка, велич і силу пригнобленого, але нескореного народу, його могутню революційну енергію. Так автор прокладає місток до другої частини твору, в якій ідея народного патріотизму переростає в обурення і протєст проти гнобителів. Емелійний тон змінюється внутрішньою схильованістю ліричного героя. Ритм його монологу пришивидищується, мова стає уривчастою, зв'язальють-

Як понесе з України
У синєє море

14 Кров ворожу... отойді я
І лани і гори —

Все покину і полину
До самого бога
Молитися... а до того
Я не знаю бога.

Так виникає характерний для Шевченка зумовитий, прометеївський мотив, пронизаний ідеєю народної революції. З великою силою прозвучав він, зокрема, у посланні «І мертвим, і живим...» та поезії «Кавказ», що були написані тієї ж «перемішаної осені», коли поет виношував у своєму серці рядки безсмертного «Заповіту». В антицаристській та антиколоніалістській поезії «Кавказ» Шевченко дав цілком новаторське, революційне трактування образу Прометея, якого К. Маркс назвав «найблагороднішим святым і мучеником у філософському календарі»³. У розумінні українського поета цей міфичний герой є символом безсмертя народу, його стійкості в тяжкому двобої з силами соціального, національного й духовного зноблення. Не випадково й самого Шевченка прогресивне мовство називає Прометеем українського народу. Задаймо горді слова, що злетіли з вуст поета-засланця у хвилину найтяжчих душевних мук: «Караюсь, мучуся... але не каюсь». Вагнем прометеївської любові до людей праці й рідного краю дихає кожен його рядок тих страшних років:

Я так її, я так люблю
Мою Україну убогу,
Що проклану святого бога,
За неї душу погублю!
(«Сон» («Тори мої високі...»))

Т. Г. Шевченко не раз дорікав сучасникам за інертність, недостатню активність у боротьбі проти світу насильства й визиску. Живучи сподіванням

Кайдани порвіте
І вражою злою кров'ю
Волю окропите.

Це кульмінаційна точка вірша, тут власне й міститься заповіт митця-героювання. «Кайдани порвіте» — вершина революційного подвигу, до якого пристрасно закликає поет своїх співвітчизників, окрадених невольників на всій планеті. Звідси й мажорний, волевоий тон, наказові форми усіх чотирьох дієслів. До народу звертається «провидець відродження і предтеча революційної бурі» (О. Гончар). Високу ідею, за здійснення якої Шевченко боровся все життя, підкреслює блискуча музична оркестровка вірша. К. Чуковський звернувся увагу на велику емоційну силу внутрішньої рими *айте*. Але незвичайна звукова виразність цієї строфи не лише в цьому повторі. «Мотив закликаю, дії — «а», «ай» — перекочується в дальший рядок і по-своєму мобілізує слово «кайдани». Потім з ним контрастують різкі звуки слова «порвіте». Те саме спостерігаємо і в подальших двох рядках, озвучених на «о» з контрастним «окропите»⁴.

В останній строфі ідейно містким образом «сім'ї великої, сім'ї вольної, нової» стверджується думка про перемогу суспільного ладу, який на засадах свободи, рівності й братерства об'єднає народи всього світу. Цей образ зустрічаємо і в попередніх Шевченка. Автор «Заповіту» наповнив його новим — революційним і соціалістичним — змістом. Мрію про братерство вільних трудівників усіх національностей поет проніс через усе життя, в різних модифікаціях вона звучить в різних його творах. Так, буквально за тиждень до написання «Заповіту» (19 грудня 1845 року) цікаву інтерпретацію її дано у перестіві псалма 43. В останній частині вірша напруження спадає, завершує її інтимно-журнальний, елегантний акорд. Висловлюючи прохання задати його в майбутньому суспільстві, поет рідше відкинув варіанти рядка з оціночним епітетом «добрий» («незлим, добрим словом», «тихим, добрим словом») і зупинився на майже нейтральному «незлим тихим словом», хоча, як зазначає М. Рильський, гордо усвідомлював

³ МАРКС К., ЕНГЕЛЬС Ф.
З ранніх творів.— К., 1973.—
С. 22.

⁴ ЖОМНІР О. Англійські
перекази «Заповіту» //
Вітчизна.— 1968.— № 3.—
С. 162.

приналежить: «...я завжди держався тої думки: нехай пропадає мое ім'я, але нехай росте і розвивається руський народ!»⁵

Революційно-політична тема в «Заповіті» має ліричне розв'язання. Шевченківська експресія, як зазначає Роман Лубківський, «не зміцняється у відведених для неї рамках, вона вирве, переливається і складне взаємоіснування почуттів — од найінтенсивної лагідності до гніву, до сарказму, — поєднане в доскональній гармонії, ладне захопити, зачарувати, заворожити!»⁶ Програмний твір поета можна порівняти з потоком симфонічної музики, в який вливаються все нові й нові партії. Поліфонічністю, зіткненням різних щодо змісту образів та емоційних планів, а головне складною гаммою думок і почуттів сильної, мужньої людини, яка активно виступає проти несправедливості й деспотизму і духовно зливається з образом народу, «Заповіт» співзвучний насамперед з могутніми акордами сонат і симфоній Бетховена. Не випадково Шевченко захоплювався творами великого німецького композитора, називаючи його майстром «сильнішої гармонії».

Насиченість поетичної думки в «Заповіті» надзвичайно висока і виражається у напруженій лаконічній формі. Це той випадок, про який можна сказати словами сучасника Шекспіра, англійського поета

і драматурга Бена Джонсона: «Ознака строного й стислого стилю полягає в тому, що ви не можете нічого викинути з твору без шкоди для нього»⁷.

«Заповіт» давно став пісню революційної боротьби трудящих України. І не лише України. Дослідники справедливо гадають, що першочинну мелодію до твору, як, до речі, й до ряду інших своїх поезій, Шевченко підібрав сам. Першими композиторами, які звернулися до тексту цього шедевра, були Микола Писенко і Михайло Вербицький. 1868 року львівські студенти попросили Миколу Віталійовича створити музику до Шевченкового «Заповіту». Композитор охоче погодився. З цього й почалася його робота над «Кобзарем» у музиці.

У наступні роки ідеї та образи «Заповіту» поглинили творчі уяву багатьох композиторів, зокрема В. Заремби, В. Матюка, К. Стеценка, Я. Степового, М. Леонтовича, Л. Ревуцького, П. Демицького, О. Александрова, Г. Давидовського, Штефана Крижери, М. Вериківського, В. Араратяна,

⁵ ФРАНКО І. Збірник творів: У 50 т. — Т. 31. — С. 310.

⁶ ЛУБКІВСЬКИЙ Р.

Прометейська естафета //

Радянське літературознавство — 1976. — № 4. — С. 78.

⁷ Цит. за: Солов о книжк:

Афоризми, цитирення, літературніе цитати. — М., 1984. — С. 267.

60 музичних творів різних жанрів на текст Шевченкового вірша.

Найбільший успіх випав на долю музичної інтерпретації «Заповіту», яку здійснив на початку 70-х років XIX ст. учитель з Полтави Гордій Гладкий. Його мелодія, заснована на традиційній українського музичного фольклору, вражає своєю красою і величчю. Вона якнайкраще передає глибоку й багатство змісту світлого твору. У пізнійшій гармонізації Кирила Стеценка їй судилося облетіти весь світ. Так «Заповіт» почав нове життя як народний гімн визвольного руху трудящих, як революційна пісня інтернаціонального звучання, що стала етальним явищем у розвитку цього жанру пісні «Марсельези». Руже де Ліля. Створено справді монументальний музичний пам'ятник Великому Кобзареві. Зазначаємо, що твір цей за давньою народною традицією прийнято слухати й виконувати стоячи. Він звучить над Тарасовою горою в Каневі, де височить над Дніпром найвеличніша в світі могила поета.

Політичний заповіт Шевченка народиві зазнав всебічний фольклоризації. Дослідники записали ряд народних пісень, легенд, прислів'їв та приказок, у яких звучать Шевченкові образи. Так, лише в селах Дніпропетровщини зафіксовано кілька зразків народної мудрості: «Тарасів «Заповіт» облетів увесь світ», «Хто читав «Заповіт», — равав кайдани, рушив гніт», «Шевченківський «Заповіт» житиме тисячу літ». Як пісня цей твір увійшов у фольклор не лише українського, а й білоруського, молдавського, комі та інших народів.

Пriveртає увагу цілий ряд творів народного ужиткового й образотворчого мистецтва на теми «Заповіту», зокрема декоративна тарілка «Заповіт» О. Грудзинської, ваза «І мене в сім'ї великій» В. Ланіна, барельєф (різьба по дереву) «Заповіт» С. Печеніжського, картина «Заповіт» О. Попова. Один з золотих образів «Заповіту» скульптор М. Манізер відтворив у композиції пам'ятника поетові в Харкові. Цим віршем відкривається найменша в світі книжка «Кобзар» (розмір — 0,6 кв. мм), яку виготовив заслужений майстер народної творчості УРСР Микола Сябристий. Крилаті слова із «Заповіту» — «В сім'ї вольній, новій...» стали назвою Всесоюзного Шевченківського свята.

Вибухову силу цієї поезії одразу відчувли охоронці царизму. Сумнозвісний сатрап Л. Дубельт, який віє політичну справу Кирило-Мефодіївського товариства й тому ретельно

«Заповіту». Цей та інші революційні твори Шевченка, копії шеф жандармія і начальників III відділу О. Орлов розцінює як «возмутительные и в высшей степени держкие стихотворения», стали найважливішою підставою для звинувачення й заслання поета.

Зале народні маси взяли його на озброєння. Незважаючи на заборону й переслідування, вірш у численних списках та усній передачі швидко розійшовся по всій Росії. Один з них потрапив за кордон, де й був уперше опублікований у виданні «Новые сочинения Пушкина и Шевченки» (Лейпциг, 1859). Протягом десятиліть ідеї та образи «Заповіту» надихали борців проти самодержавства. Окремі рядки й цілі строфи з нього цитувалися в листівках, прокламаціях, різних нелегальних виданнях, що виходили в другій половині XIX — на початку XX ст.

Про той снід, який залишив Шевченків твір у духовному житті трудящих Російської імперії, свідчать видатні діячі культури й революційного руху. Народний художник СРСР Сергій Коненков задував, що «Заповіт» був улюбленою нісню студентства, коли він навчався у Петербурзькій Академії мистецтв. Про величезну популярність цього твору та інших нісень на слова Шевченка серед учнівської молоді й демократичної інтелігентної Вілорусії розповідав Якуб Колас. А студент Харківського університету Микола Кінцирашавілі з Грузії так захопився «Заповітом», що вирішив зробити його набутком свого народу. Інші переклади, що з'явилися в джовгтневі часи, також призначалися для революційної пропаганди, хоч, як відомо, твір цей виконували здебільшого мовою оригіналу. Його ідеї насканжували і тих «споборників святої воли», що знемагали в царських тюрмах і на засланні. Так сприймав «Заповіт» й одомужмець та друг українського поета М. Л. Михайлов, коли 1862 року на засланні в Сибіру працював над його першим російським перекладом.

Любив співати «Заповіт» під час заслання в с. Шушенському В. І. Ленин. Другі Володимир Ілліча задувають, що йому особливо подобалися натхненні рядки строфи «Поховайте та вставайте...»⁸ М. Тихонов називає твір Шевченка гімном братерства, який народі нашій країні, виборюючи волю, співали поряд з «Інтернаціона-

⁸ Див.: РОМАНЧЕНКО І. Він знає і любить Кобзаря // Літературна газета. — 1961. — 21 квітня.

луння в 1917 році слова «Інтернаціоналістський гімн всім кайданим» з відомою революційної пісні «Шаліте, шаліте, скажені кати». Мелодія «Заповіту» звучала на демонстраціях і мітингах, у часи першої російської революції і Великого Жовтня, на фронтах громадянської війни. Під його спів ховали загиблих борців за народну справу й клялися будувати нове суцільство.

Це був улюблений твір Миколи Островського. Юний боєць революції співав «Заповіт» у лавах кавалерійської бригади Г. І. Котовського й Першої Кінної армії, а потім — на фронті мирного соціалістичного будівництва. Особливо часто мужня мелодія Шевченкового гімну зринала з його вуст під час важкої, невількової недуги, коли біль ставав нетерпимим. Поетиза Кобзаря, говорив М. Островський, допомагала йому хоч на мить повернутися в ті щасливі дні, коли він був сильним і здоровим⁹. У ній — один з духовних витоків роману «Як зарптувалася сталь».

Як найдорожчий скарб, несли в своїх серцях Шевченкові слова українські селяни, котрих лиха доля знала на чужині. Джон Вір (Іван Вияюрський), видатний діяч прогресивної української еміграції в Канаді, задує, як по «Кобзарю» вчилися арамоти наші безталанні земляки: «Я брав свого «підручника» і проказував диктант, а вони сиділи навколо столу, до болю в грубих, мозольями поскручених пальцях стискали олівці й старанно виводили на папері: «Як у-мру, то по-хо-вай-те...»¹⁰ Водночас то була школа класової боротьби, боротьби за соціальну й національну рівність, за людську гідність, до якої кликав революційний Шевченків «Заповіт».

Ідеї та образи «Заповіту» знаходили відгук і в країнах Західної Європи. Існує припущення, що його читав Карл Маркс¹¹. Пізніше «Заповіт» у перекладі Юлії Віргінії використовували у пропагандистській роботі серед робітників німецької соціал-демократи. Це ж стосується революційного руху після першої світової війни і в інших країнах — Польщі, Чехословаччині, Румунії, Франції, США. Відомий болгарський літературознавець С. Русакієв наголошує на співзвучності Шевченкового «Заповіту» з боротьбою трудящих Болгарії проти

⁹ Див.: ОСТРОВСКАЯ Р. П. Живень, как песня // Правда. — 1987. — 26 травня.
¹⁰ РЕШЕТНИКОВ В. Кобзар заговорил английскому // Вичізна. — 1964. — № 3. — С. 174.

¹¹ Див.: Т. Г. Шевченко в інтернаціональних літературних зв'язках. — К., 1981. — С. 9.

кайтневих подій 1925 року знищила без судоу тисячі народних борців. «У цих умовах, — зазначає вчений, — образ Дніпра, що «реве ревучий», викликає асоціацію і з нашим народом, який, пройшовши кризу вогонь боротьби, знов піднімався проти ворогів»¹². Сивали «Заповіт» і селяни с. Татарбунари на півдні Бессарабії, що 1924 року повстали проти боярсько-румунської окупації, мучав він і на фронтах національно-революційної війни в Іспанії 1936—1939 років, надихаючи білців роти ім. Тараса Шевченка та інших інтернаціональних формувань; його образи озивалися в серці угорського письменника-комуніста Мате Залки — легендарного генерала Лужича, що подіє смертю хоробрих у бою з фашистами на іспанській землі. У роки Великої Вітчизняної війни у «Заповіт», як і в інших творах Шевченка, на перший план виступили мотиви патріотизму, волеюбності й непохитності народу в боротьбі з підступним ворогом. Образ самого поета в свідомості радянських людей різни національностей асоціювався з його батьківщиною — окупованою Україною. Народ, що має такого поета, — непоборний. «Заповіт» чи уривки з нього друкувалися у фронтових газетах, листівках, масових виданнях творів Шевченка. За його текстом було створено ряд плакатів. Слова «І вражою злою кров'ю волю окропите» звучали як бойовий заклик, і воїни відгукувалися на них клятвою відстояти волю і незалежність Соціалістичної Вітчизни. Промовистий епізод тих суворих часів відтворив в автобіографічній повісті «Пока б'ється серце» Фронтлова тетрадь» (М., 1967) російський прозаїк Георгій Гвоздьов. Виснажені безперервними боями, прикмічені, відступали радянські воїни на схід. І ось один з офіцерів, ледь стримуючи хвилювання, майже пошепки почав декламувати «Заповіт». «Він затих. Напружено дихаючи, мовчав і я. Потім, коли знову загуділо бомбардувальник, несуучи смертоносний вантаж за Оскід, він глибоко промовив: — Будь певен, Тарасе Григоровичу, поквітаємось з ворогом, поквітаємось!»

Найсвітліших струн людської душі торкалися слова й мелодія «Заповіту» в окопах і партизанських землянках, у польових госпіталях і в далекому тилу, у фашистських таборах смерті і на каторжних роботах гітлерівського рейху. Шевченкове слово

¹² РУСАКІВ С. Тарас Шевченко і болгарська література. — К., 1968. — С. 232.

Поховайте та вставайте, Кайдани порвіте...

Наташка доспівала пісню. Черныков, ні на кого не дивлячись, вийшов із землянки і ступив до Дніпра...¹⁴. За мужність і відвагу сиваві братнього народу було присвоєно тоді звання Героя Радянського Союзу.

«Заповіт» був одним з найулюбленіших творів відважної патріотки Зої Космодем'янської. Його полум'яні рядки бриніли в серці сербського юнка Сретена Панайотовича, що борювся з фашизмом у лавах партизанського загону на Вінниччині. Їх пристрасно декламував своїм бойовим побратимом партизан з Грузії Герой Радянського Союзу Д. І. Вакрадзе. Народні месники м. Павлограда на Дніпропетровщині цитували священні слова Шевченкового твору в антифашистських листівках. Капітан Червоної Армії В. Бондарець, якому довелося 1943 року пройти через жахи концтабору Дахау,

мати збірочку чи хоч листівку з рядками великого поета. Чуваський письменник Миши Юхма розповідає про свого земляка, колишнього солдата Василь-нічче, який довгі роки як найдорожчу реліквію беріг самобудний записник, прострелений ворожою кулею. В ньому було заготовлено по одному віршеві поета-росіян М. Некрасова, М. Лермонтова та І. Нікітіна, чувашів К. Іванова й М. Сеспеля, оєтина К. Хетагурова, а також «Заповіт» Т. Шевченка. Йдучи на фронт, чуваський юнак взяв з собою цей записник, носив його у львів кишені гимнастерки. А коли випадав короткочасний відпочинок, читав товаришам вірші улюблених поетів. Під час однієї з атак фашистська куля вдарила йому в серце... Василь-нічче вважав, що саме поезія врятувала йому життя.¹⁸

Про вплив на воїнів різних національностей Шевченкового «Заповіту» йдеться в нарисі Геннадія Головіна «Двобій». Перед форсуванням Дніпра росіянин Федір Черныков слухав пісню, яку співає медсестра Наташка Прокопенко. Його полонить, хвилює ця пісня, серце сповнюється жадою по діву... «Голов Наташка — м'який і ніжний — посуворішав, залучив закличку й владно. Тонкі шнурочки б'єв загриптіли і крилами зішмилися на перенісі, а в чорних очах, мов блискавки, спалахнули:

¹³ Див.: ЮХМА М. Кайти друзьби — кайти життя // Вітчизна. — 1977. — № 12. — С. 213.

¹⁴ Про їх подвиги ви уявляєте вперше: Розповіді про героїзм. — Донецьк, 1969. — С. 13.

організацію «Братерське співробітництво військовополонених». Чекаючи смертного вироку, нескорені патріоти зібралися кудию в куточку страшиного подв'я і тихо — не голосами, а скоріше серцями — співали «Заповіт»¹⁵. Образи цього безсмертного твору постадали перед духовним зором в'язня Моабігівської тюрми, нескореного сина татарського народу Муси Джаміля, який перед війною на могилі Кобзаря у Каневі читав рідною мовою його пісню пісень.

Нині проєрачний твір Шевченка — живе пам'ятль героїчної історії нашого народу — відомий на всіх континентах землі. Однак він — не лише художній документ минулого. У сучасному тривожньому світі, над яким нависла загроза термоядерної катастрофи, гуманістичні й революційні ідеї «Заповіту» надзвичайно актуальні. Справедливо зауважив Леонід Новицько, що люди доброї волі з найвіддаленіших куточків планети відразу й безпомилково пізнають в авторові «Заповіту» не тільки свого, близького й зрозумілого, а й дуже потрібного поета у їхній своєрідній боротьбі за соціальні перетворення і національну незалежність¹⁶.

З численних фактів, що підтверджують цю думку, наведемо два. Відомий італійський письменник Гаїдо Пйовене, виступаючи 1964 року в Києві на Міжнародному форумі діячів культури, присвяченому 150-річчю від дня народження Т. Г. Шевченка, говорив про революціонізуючий вплив українського поета не лише на сусільну свідомість, а й на мистецьке життя країн Заходу: «Я повторюю його заклик — рвати кайдани! Бо це чимало народів не скинули ярма тиранів... В творчості Шевченка черпають сили і приклад поети всіх тих народів, які зараз борються за свою свободу». Радіючи, що в наш час у Радянському Союзі і країнах соціалістичної співдружності здійснюються мрії Кобзаря, поет з Італії підкреслює: «Саме тому знову й знову ми повторюємо віщі слова Шевченкового «Заповіту»¹⁷.

У «Заповіті» діячі світової культури знаходять багато співзвучного з ідеалами своїх народів. Так, у свідомості сучасного кубинського поета Ендіке Рівєро образ українського Прометея, що йде «на

¹⁵ БОНДАРЦІ В.

Воєнопленніме: Записки
Калігона.— М., 1960.— С. 245.
¹⁶ Вісті з України.— 1984.—
11 березня.

¹⁷ Цит. за:

БАЗИЛІВСЬКИЙ М.,
Італійське відданнн //
Вітчизна.— 1965.— № 4.—
С. 159.

І потім, коли вперше по складах
Читав я «По-хо-вай-те та вста-вай-те...»,
В душі мій ізнову ожили
Слова Марті, як «Заповіт», гарячі...¹⁸

Г. А. Нудьга зазначає, що сліди впливу «Заповіту», твору цимком новаторського в світовій революційній поезії, легко простежити не лише в українській, а й у російській та літературах інших народів Росії ХІХ — початку ХХ ст., у письменстві Європи й Азії¹⁹. Досить згадати імена українців Івана Франка, Павла Грабовського, Михайла Старицького, Лесі Українки, росіян Миколи Некрасова, Сергія Синьогоуба, Григорія Мачуги, литовця Йонаса Білонаса, осетина Інгла Конукова, грузина Акакія Церетелі, болгар Любена Каравелова, Петра Іванова, серба Драгутина Ілчица, хорвата Августа Харамбашича, японця Тейске Сібуда, турка Назима Хіжмета, афганця Сулеймана Даєка. Золотою ниткою проходить цей слід і багатонаціональній радянській літературі (П. Тичина, М. Стельмах, В. Сосюра, В. Симоненко, М. Тихонов, М. Браун, Максим Танк, М. Сеспель, А. Ісаакян, А. Дахуті, В. Савін, Х. Алімджан та ін.). Чимало поетів залишили нащадкам свої заповіти, які в ідейно-стильовому плані багато чим суродосні з Шевченковим.

З шедевра політичної лірики Шевченка — «Заповіту» — часто починається знайомство народів світу з творчістю співця України. Найефективніші майстри слова трансформують його засобами рідної мови. Завдяки їхній праці маємо близько 500 перекладів пісень українського генія 147 мовами світу. Деякими з них «Заповіт» перекладено 5—10, 15 і більше разів. Російською ж мовою існує 35 інтерпретацій цього твору. Пояснити це дивовижне, на перший погляд, явище неважко: адже поезія Шевченка при всій позрілій простоті і легкості форми криє в собі такі ідейні глибини, таке багатство емоцій, які надзвичайно важко відтворити засобами іншої мови. Що ж до «Заповіту», то це справді пробний камінь для перекладачів усього світу: оригінал цього твору просто невичерпний. І засмієа тут, як зауважив поет Л. Озеров, не тільки Шевченкова: у творі виявилася саомобутність, особливність, неповторність

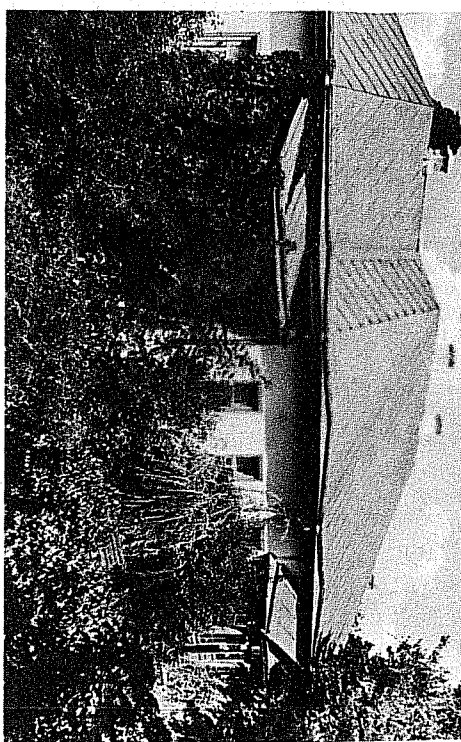
¹⁸ Література України.—
1965.— 9 березня.

¹⁹ НУДЬГА Г. А. «Заповіт»
Т. Г. Шевченка.— К.,
1962.— С. 20.

Сираді, як передати іншою мовою суцло український вираз «реве ревучий»? Або ж «поховайте мене на ріднену мову, як російка, не завжди цастило правильно відтворити українські реалії. Поетам народів Крайньої Півночі нелегко перекласти таке поняття, як «кров ворожа», зокрема у рядку «І вражою злою кровю волю окропте», бо ні догани, ні нелиці, ні евени не знали в своїй історії воєн, не розуміли, як можна вбивати людей. Усе це ставить перед перекладачами Шевченка вимогу досконало знати не лише мову оригіналу, а й історію українського народу, його побут, звичаї, культуру.

Не завжди вдається зберегти в перекладах віртуозну звукову оркестровку мовної тканини, неповторну ритмічність вірша. Тут даються взнаки неординарні структури, словеснообразні, стилістичні та ефонічні можливості різних мов, відмінність поетичних традицій. Ось що розповідає про свою роботу досвідчений інтерпретатор творів Шевченка англійською мовою Джон Вір: «Англійські слова коротші за українські. То, щоб витримати мелодію вірша, треба додавати якихось нових слів. Але ж, знову нагадую, це додавати не кому-небудь, а Шевченкові! Розбавляти міцний настій його рядка — блюзнірство! Шевченко пише просто і влучає вам у саме серце...»²⁰ Інші проблеми стояли перед перекладачем «Заповіту» мансійською мовою. «Мені,— пише Ю. Шестаков,— нелегко дався переклад Шевченкових творів, головне через те, що мансійська усна і писемна поезія зовсім не знала рими, тож довелося її створити»²¹.

Більш як 125-річна історія перекладання «Заповіту» (перші переклади зроблено 1862 року російською і польською мовами) — це історія наполегливого творчого пошуку багатьох перекладачів, які ставили за мету максимально наблизитися до оригіналу. Нині маємо ряд майстерних трансформцій «Заповіту» різними мовами. Вони належать перу таких поетів, як І. Франко, Й. Абрам, О. Твардовський, М. Тихонов, С. Чиковани, А. Турян, К. Кулев, Х. Алміджан, М. Турсу-заде, А. Дахуті, Д. Гула, П. Хузангай, С. Попов, А. Венцова, А. Калел, Янка Купала, А. Шогенцуков, Джон Вір, Г. Циннер, М. Казаков, Нуген Суан, Шань, М. Педендорж, Я. Туречек-Ізерський, Д. Пастернак, Д. Методієв,

Будинок у Переяславі-Хмельницькому, де жив Т. Г. Шевченко в 1845—1846 та 1859 рр.

Д. Максимович, А. Абріль, Е. Гільвік, В. Тубуре, М. Нуайме, Д. Держакянц, Р. Газзатов, Д. Інджієв, Д. Кугульгінюв, М. Лайне та ін.

Наближення до духу і форми великого оригіналу триватиме й далі. Кожне покоління по-своєму прочитавши програми твор Шевченка і знаходить нові, адекватніші засоби передачі його мовами своїх народів. У цьому є й інший, більш важливий сенс: численні мови й літератури проходять школу Шевченка, школу його майстерності і духовності. До антології вклучено краці переклади «Заповіту» різних років, зокрема й найновіші. Це ще раз свідчить про той авторитет і любов, якими користуються український поет у світі: багато майстрів слова у різних куточках Крайни Рад і за рубіжем, дізнавшись про підготовку нового видання збірки «Заповіт» мовами народів світу, вважали своїм священним обов'язком узяти в ньому участь і надіслали свої переклади славетного твору. Чимало поетів переглянули свої давні інтерпретації Шевченкового вірша або ж здійснили нові, досконаліші.

Спокувані художній переклад був духом ідей, мистецьких цінностей від народу до народу. В наш час його роль незмірно зросла. Великий Шевченко духовно єднає народи всієї планети, а ритмом свого «Заповіту» він, як висловився російський радянський поет Микола Браун, «минув з майбутнім з'єднав». На таке здатні лише найвищі злеті невмирущого людського духу.

Борис ХОМЕНКО

²⁰ Вітчизна. — 1964. — № 3. — С. 177.

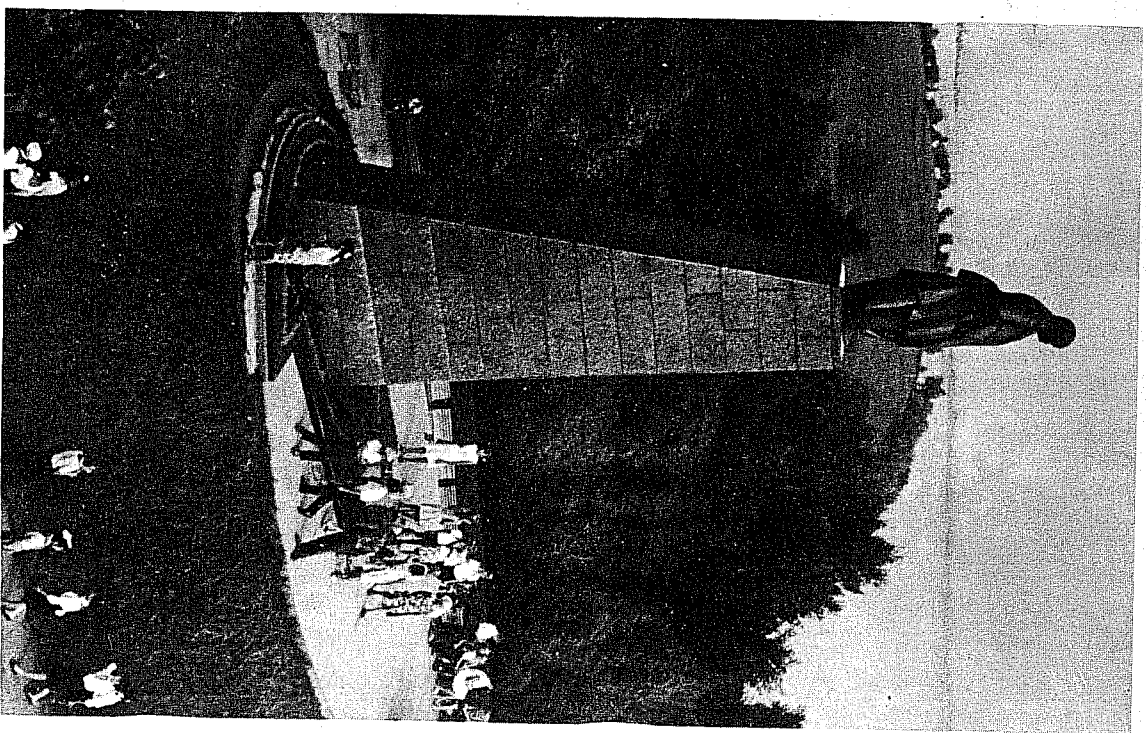
²¹ Літературна Україна. — 1983. — 17 березня.

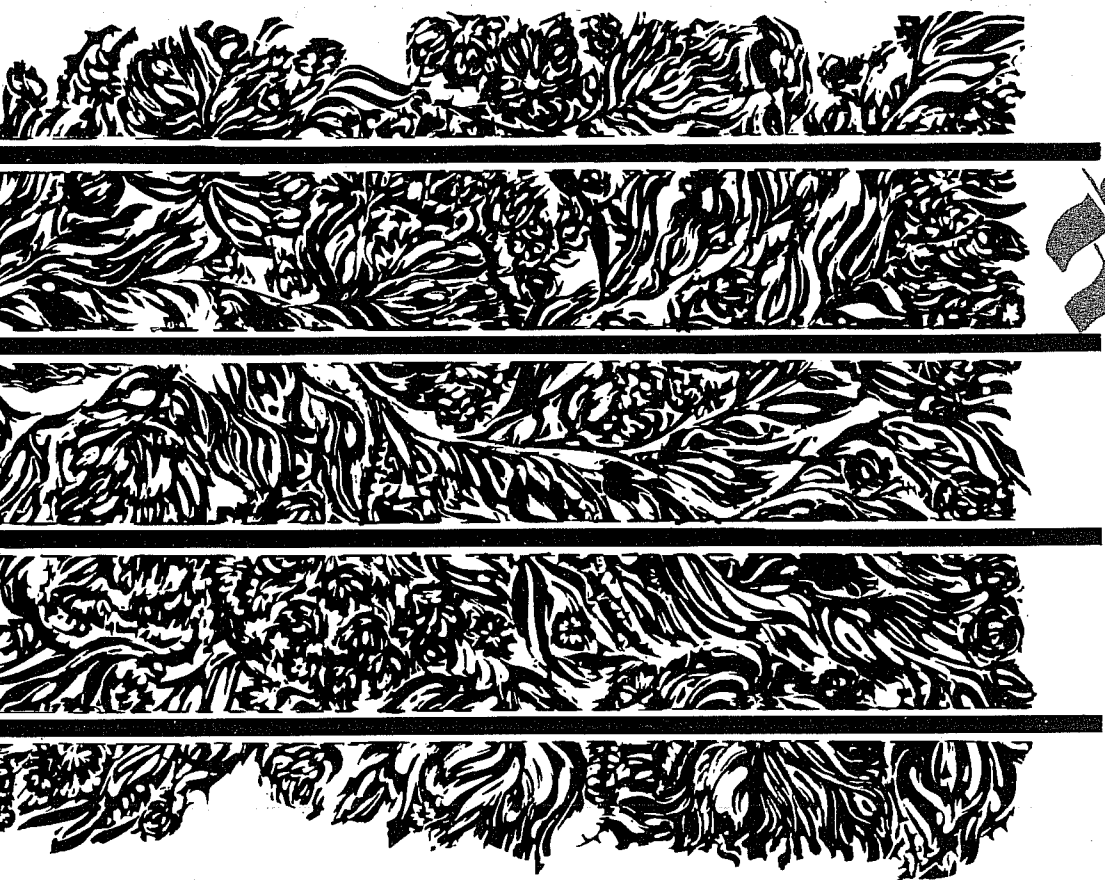
ЗАПОВІТ

Як умру, то поховайте
Мене на могилі,
Серед степу широкого,
На Україні милій,
Щоб лани широкополі,
І Дніпро, і кручі
Було видно, було чути,
Як реве ревучий.
Як понесе з України
У синє море
Кров ворожу... отойді я
І лани і гори —
Все покину і полину
До самого бога
Молитися... а до того
Я не знаю бога.
Поховайте та вставайте,
Кайдани порвіте
І вражою злою кров'ю
Волю окропіте.
І мене в сем'ї великій,
В сем'ї вольній, новій,
Не забудьте пом'янути
Незлим тихим словом.

25 декабря 1845,
в Переяслові

Пам'ятник Т. Г. Шевченку на цюго моголи в Каней

ИЗДАНИЕ
МОБАМИ
НАРОДНИ
СРСР

УАСИЯТ

Сангера-сшвыхъивиті скъашвъчѣвахъиныхъ
С-Укѣрайына ачѣвыла,
Йгѣажъжы снышвынтара тынчта
Архъа тыбѣла агъыла,
Схъажъыгы атобары хѣгѣла,—
Срыгъжымыгауа сткъвымыкѣва,—
Йызгѣларныс йѣлачырчыбруа
Днепр ду амакымыкѣва.
Агъа йщѣакъвайчѣвалгы арыгѣвуа
С-Укѣрайына йтгѣла
Йанджъыкѣвнѣагара... А барауи асхъан
Са тшгѣлаштѣрысхпѣл пшдзѣла —
Са тшгѣлаштѣрысхпѣла сазнайпѣл псейспа,
Снадзѣпѣл анчѣва йшвъхъымыса,
Сизыкѣвырмышпѣл... Ауаса ужъывыла
Дыздырнысгы гыстахъым са...
Скъашвъчѣвахыта тшгѣлашвырайышах,
Йѣлашѣшвъчѣвѣва швъпшѣвахѣкѣва,
Агъа йшѣла — йшѣа къайчѣвѣла
Йдзшвържъѣ шѣвара шѣвахѣва.
Саргы аггѣлачѣва шѣлыц ргышгѣлава,—
Йдуу, йхъвиту згѣвала,—
Сшвъхъышвъмыраштѣлыдын, йшвъхѣлавах сыхъыыз
Йпшдзу, йтынчу ажѣвала.

ВИН БУВ СИНОМ МУЖИКА І СТАВ ВОЛОДАРЕМ
У ЦАРСТВИ ДУХА.
ВИН БУВ КРИПАКОМ І СТАВ ВЕЛЕТНЕМ У
ЦАРСТВИ ЛЮДСЬКОЇ КУЛЬТУРИ.
ВИН БУВ САМОУКОМ І ВКАЗАВ НОВІ, СВІТЛІ
І ВІЛЬНІ ШЛЯХИ ПРОФЕСОРАМ І КНИЖНИМ
УЧЕНИМ.
ДЕСЯТЬ ЛІТ ВИН ТОМИВСЯ ПІД ВАГОЮ
РОСІЙСЬКОЇ СОЛДАТСЬКОЇ МУШТРИ, А ДЛЯ
ВОЛІ РОСІЇ ЗРОБИВ БІЛЬШЕ, НІЖ ДЕСЯТЬ
ПЕРЕМОЖНИХ АРМІЙ.
ДОЛЯ ПЕРЕСЛІДУВАЛА ЙОГО В ЖИТТІ
СКІЛЬКИ МОГЛА, ТА ВОНА НЕ ЗУМІЛА
ПЕРЕТВОРИТИ ЗОЛОТА ЙОГО ДУШІ В ІРЖУ,
АНІ ЙОГО ЛЮБОВІ ДО ЛЮДЕЙ В НЕНАВИСТЬ
І ПОГОРДУ, А ВІРИ В БОГА У ЗНЕВІРУ
І ПЕСИМІЗМ.
ДОЛЯ НЕ ШКОДУВАЛА ЙОМУ СТРАЖДАНЬ,
АЛЕ Й НЕ ПОЖАЛІЛА ВТІХ, ЩО БИЛИ ІЗ
ЗДОРОВОГО ДЖЕРЕЛА ЖИТТЯ.
НАЙКРАШИЙ І НАЙЦІННІШИЙ СКАРЬ ДОЛЯ
ДАЛА ЙОМУ ЛИШЕ ПО СМЕРТІ — НЕВМИРУЩУ
СЛАВУ І ВСЕРОЗКВІТАЮЧУ РАДІСТЬ, ЯКУ
В МІЛЬЙОНІВ ЛЮДСЬКИХ СЕРДЕЦЬ ВСЕ
НАНОВО ЗБУДЖУВАТИМУТЬ ЙОГО ТВОРИ.
ОТАКИЙ БУВ І Є ДЛЯ НАС, УКРАЇНЦІВ,
ТАРАС ШЕВЧЕНКО.

ІВАН ФРАНКО

АУАСИАТ АЖДА

Са сангслагь шеара сыжэжы
 Адамра сгашаны,
 Асазан тбаа агутаны,
 Са с-Украинаефы;
 Аде ду цшза тбаакүеи,
 Днепри уи адражкүеи
 Сара избауа, цкьяисахауа
 Иара абжы шгауа.

Украинате ишагагалакь
 Хара амшын иатцаахь
 Хабацаа ршыа... ускан сара
 Адеи ашьхеи абра —
 Зегь ааныжыны иара убрахь,
 Сцап анцаа ихата иахь
 Сманеириацы... Уаанза сара-
 Дсыздырам уи анцаа.

Сара сыжэжы, нас шеа пенатыл,
 Ашымтлахакуа ншашэрыжь,
 Нас хабацаа ршыала
 Икыашеге ахакуитра.
 Саргь таацаара ду афы,
 Хакуит таацаа ыц афы,
 Сышэхашэмьрхтын, сышэгүалашеала
 Жэа хаа гүкашагала.

Абхазькою мовою
 переклад
 ДМИТРО ГУЛИА

ВАСИГАТ

Нужеца хвараб мехаль
 Хобги бухьун дун вукье
 Кыматаб Украиналда,
 Галыдаб дунялалда.
 Вукье хераб Днепр-г'лор
 Цидалгь раг'лалгьябаазда
 Баг'улэб куц бихьулэб
 Гохил таралгьянылда.
 Украиналгьул ракьдаса
 Суррукьял тушбабазул
 Би гьель чурараб мехаль
 Хабалгья дун вахьина.
 Вахьун дун какалразе
 Бичасул к'ялтге ина —
 Аг'лагыи гьелделгьяган
 Лг'ач'лого дыца теда.
 Вукьун дунгин нужеца
 Синжирал т'лут'лун рехе,
 Тушбабазул бидуца
 Эркенлыгыи лг'алгьан те.
 Эркенаб ц'ияб рукьоб,
 Кыматаб хьызамалда,
 Тамахаб раг'ли бицун
 Цо дунги рак'ладде шва.

Аварькою мовою
 переклад
 ШИГАВУДИН МИКАИЛОВ

ОСЫЕТ

Сығу кыяупоу сышымыләжыы хьумә
 Сигулсә Украинәм ишъоф хьуау-пшаумә
 Агузәгу шьыпкьә бгы лъәгаләм
 Сыщычашьульхь сә сыщычъыенәу,
 Губгьо гулетышлә инхәр слъәгьунәу,
 Днепрә инәпкыи игьрзә макъи сашыгьозәнәу,
 Нәм фәмылгьрә ләжыгьтә гьәбәжгьухәр санәлу
 итывнәу.

Украинәм пыир кьеклоу, аш лъәу кыичьырәр
 Хы шхьуангьләм физиэнкьләу хәлгьәдәу зыкхьурәм
 Сә губгьуи кьрушьхьыи зәклә кьзәгьтәнәнхи,
 Тхьәм ылдәжъ сынәсышт селъәлүнәу...
 Аш ыпәклә тхьәр сә сшләрәп зыкли.

Сычлашьульхьыи, зы нәбгырәу зыккьәштъулети
 Ләхьу-лгьәхьуэхәр хьаләч шьушли, зәхәшъуккьути,
 Пыижъ мәхьаджәм ылгыпсыклә
 Шьуишъхьафигьныгьтә жьгьгьәпгытә, шьутпсыхьә.

Сә шьхьыи кьыифәгьтәхьыгьтәу, бынышхоу,
 Быны шьхьафитәу, быныкләм
 Іәе хәмьгтәу зи гушылә дахәклә
 Рәхьат-рәхьатәу сигульгу шышъушлыжыныыр
 Сышьольтәлу, шышымьыгьушпшәу шьугту илгыныыр.

ВАСИЛГӘТ

Мән өлендә, мәни басдырарсыныз
 Лүкәк бир тәпәдә, бир дағ башында.
 Елә бир јердә ки, көрүнсүн јалныз
 О көзәл Украина... Онун дашында,
 Онун тарласында, кениш чөлүндә,
 Мән өлендән сонра, көрүм нәләр вәри!
 Севдијим Днеприн шән сабилиндә
 Нәдән сәһбәт ачыр гүдүз дәлғалар!
 Мәним Украинамдан јујуб апарса
 Днепр јад ганыны мави дәннизә,
 Онда мән сөзүмү дөјерәм гыса,
 Унудуб тарланы, дағь... нә исә,
 Сон вериб фәғана, сон вериб аһа,
 Дуа ејләјерәм онда алғаһа.
 Чичәк ачмајында бах, бу арзулар,
 Едәрәм енә дә алғаһы инкар.
 Мәни басдырыныз, үсјән единниз,
 Гырыб јох единниз о гәндадәлларь.
 Дүшмәнинн ганыны ахытмағла сиз
 Азад оларсыныз, билинниз барь.
 Мән ијсә кәләчәк бөјүк, шән, хошбахт,
 О азад вә јени айләниздә
 Хатырларсыныз, һәр заман һәр вахт,
 Адьмы чәкәрәк шән дилниниздә.

КЕРЕС СӨС

Олүп калзам, јеримди
 Бийик тӧндӧ казыгар.
 Кайран Украина јеримде,
 Ак јаланда салгыар.
 Учы кӧрүнбес јаландар
 Кӧрүнип јатсын кӧзиме.
 Күркүеген Днепрдин
 Кожоны ӧтсин кӧксиме.
 Украина јеримнен
 Кӧк талайга јетире
 Оштүлердин канын ол
 Алгызып, анаар јетирзе,
 Јаландардан, туулардан
 Айрылып, мен турарым.
 Тенериде кудайга
 Кайып учуп чыгарым.
 Кудайдын бозогозына
 Бажырып мен аларым.
 Је ол ӧйлӧргӧ јетире
 Кудайды мен билбесим.
 Сӧӧгимди јууп салала,
 Кыңыны узе тартыгар.
 Оштүлердин каныла
 Јайымды аластагар!
 Онон улу биледе,
 Јанты, јайым биледе
 Адымды ундып салбагар,
 Јакшы сӧслӧ айдыгар.

Алтайською мовою
 переклада
 ЛАЗАР КОКИШЕВ

ТАВИЫҢКЫҢ ИВГЫРҢЫН

Тытавын, гулгывлата
 Гымнин увик гырғул,
 Илгылыккы ат гайыллата
 Йығунутан Украинак.
 Сининнутақ рылтылкана,
 Млауна клиптырну,
 В'тигырнин анканяку
 Ту Днепро, экаптырну.
 Мывалумылки кунпынын
 Г'эналтын ат в'аямняку.
 Маниняс Украинанкал
 Муллымул г'акалтын
 В'аямгыптың тирмалкивын,
 Нанык гыммы тыталкутын.
 Тытажыявын тинтавгырну,
 Тыгатиная ананың,
 Тыгантынна клиптырну,
 Наов'в'и лыган тиндынын.
 Тыгалаңи ананың
 Такалыбатынын...
 Тита япту алды ван
 Анан лиги алныка.
 Тытакрава нуталкын
 Гинантылата ынкыт ат,
 Галкуллата г'акалтын,
 Юнатгырвату тылыптата.
 Г'акалтымулла ныкатгутвин
 Синингэмьн, нымуссетын.
 Турьяйырыын, синингэмьн,
 Кытумгу ат гинална,
 Китынынвын, г'энавнынвын
 Аммалың ат гинаннива.

Авторською мовою
 переклада
 МИХАЙЛО ПОПОВ

صبرينا

1: صبج جبلة عمال ربه ففد بنة
 1: فرب صبرينا وطفنة لقومنا
 1: بدل لبقيا رفس ذمسمنا
 1: ذامصة بنا رفس صممتنا
 1: ظا وفضيب لك ذبعنتنا
 1: ذعبب بدمنا ذيمونة جولا
 1: ذولا ونا وطفنا ذفا
 1: ربه تنحننا لصلانا تننا

1: ذو عجبب ظولنا بعمرف لادمنا
 1: ذوا ذبل ذبب ميلنا ذقمصنا
 1: رفس لانه لنا حللنا عجبنا
 1: ذ ذعبنا ذ ذعبنا
 1: ملاعنا وبعنا سمنا ذبعنا
 1: ذعبب بعلنا لقمنا لقمنا ذعبنا
 1: بفا ذرف عينا ذانا ذفنا
 1: ذونا لقمنا ربه لارنا

1: ذام ذفا ذفنا ذعبب: ذعببنا
 1: ذعببنا ذعببنا ذعببنا
 1: ذعببنا ذعببنا ذعببنا
 1: ذعببنا ذعببنا ذعببنا
 1: ذعببنا ذعببنا ذعببنا
 1: ذعببنا ذعببنا ذعببنا
 1: ذعببنا ذعببنا ذعببنا
 1: ذعببنا ذعببنا ذعببنا

МАСИГАТЕ

Дене вукъа жолгы шодирй вулга,
 Дилъа жибе квинда Украиналъиге,
 Шобелъегъе лелъа биклурулъалъа,
 Олахъелъигесе унсилъи мугъу.
 Вулгá дене уште сорс-соресе,
 Бечала, медана гъаригерехъе,
 Днепр лъесалъи къуватешада
 Карачелдилелъи вая лъенехъе.
 Украиналъелъи олахъелегу,
 Тошвасу гынлъелъи инхе чвахелъи,
 Гелъа рухйлáкъво чалоголъилóгъе,
 Гъурилъи гъечлува дене алахо.
 Энкедá ихтия вужá унсилъа,
 Хъеда гвеле деде аласугуне —
 Дилъа вокъудала вокъидуклилъбó,
 Гъа жо екъалакъбо алагдадала.
 Шодирига дене тлубала рилъи,
 Рахасала къабй гъеча алахо.
 Ссимагъи тошвасу гынлъиге гелъи,
 Бахъаегъе чабе бехъа ихтия.
 Чиндалъи энкеда валъилагалъиге,
 ИнкIа хъизалъига акъегалолъбó,
 Гъидичубá дене рехселóрулга
 Шода гъадотгада рекъилъигулъбó.

ОСИЯТ

Елсәм, асырарсыз мени
 Украинада,
 Көнгә аулакъяда кыабыр кыазыб,
 Көмерсиз анда,
 Жатарма бийик дупбурда,
 Жылда терк өте,
 Кече-кюн Днепр сууну
 Таушун эште.
 Сора Украинаны
 Көк тюзлеринден
 Жауну кыанын жуууб, Днепр
 Тенгизлерине
 Алыб кеткен кюн, кыабырдан
 Кыобууб, мән намаз
 Кылдырма. Ары дери уа
 Аглах баш урдурмаз.
 Мени асыраб, кыазауат
 Эгиб, жауланы
 Кыанына боатгыз юзюлген
 Бутбоуланы.
 Углу, эркин юйдегиде,
 Жангы юйорде
 Мени атымы да иги била
 Айттырсыз бирден.

Валкарскаяю мовою
 переклае
 КАИСИН КУЛГЕВ

ВАСЫЯТ

Мин үлгәс, мине күмергез.
 Тау башына: эсене
 Кин яландын, һәм һөйөккө
 Украина ерене.
 Унан кин басыузар, Днепр
 һәм текә яр күренһен,
 Ташкын йылгаларың нисек
 Үкерәе ишетелһен.
 Украинанан күк дингезгә
 Китһе ағызып алып
 Дошман канын. Бөтәһен дә —
 Басыу, таузы калдырып,
 Шул вакытта осармын
 Мин үзенә алланы
 Ялбарырга, ә уғаса
 Мин белмәнем алланы.
 Күмергез ҙә күтәрелегез,
 Ватығыҙ бығауҙары,
 Дошмандын ауыз каны менән
 Бөркөгөҙ азатлыҡты.
 һәм мине бөйөк, ирекле
 Яны сымалы көндәрҙә,
 Яман түгел, тын һуҙ менән
 Оһотмағыҙ хәтерләргә.

Башкырскаяю мовою
 переклае
 МУХАМЕДЬЯРОВ ХАЙ

НАСЪЯТ

Ажалгай гуват ки кашпит,
 Кар канит мни ахиратай гиса.
 Бия парихен гомай гвара
 Азизен Украйнайта.
 Жагир канит би буланде
 Бия мастен чаай дамунна.
 Гу жоша гачит Днепр.
 Ша мни киникка илмудам
 Ропит даряб би гайбан
 Балкарани арамен онана.
 Гуддан би вати Украина,
 Каин пада достан ман.
 Аркатта канин та арша
 Акка магиндин наян
 Суждаа канин бимада
 Акку — пания назанин.
 Ки кабр куртит гу вара,
 Жабрай ришага синдит ода.
 Саккен жанга зор баит,
 Жод канит ватсарийй биняда.
 Ватсарийй нокен инкена,
 дил канит гу андага.
 Ят канит шома амодан,
 Э марһумен бандага.

Белоруською мовою
 переклад
 АМАННАЗАР АШИРОВ і МАМЕД ШИРДИЛОВ

ЗАПАВЕДЗЬ

Як памру я, похвайце
 На ўкрайне мілай,
 Сырод стэпу на кургане,
 Дзе продкаў магіда:
 Каб нязмеранае поле,
 Дняпро і абрывы
 Было відна,— было чутна,
 Як раве бурлівы!
 Як пагоняць з Украіны
 У сіняе мора
 Кроў варожжю... Во тады я
 І нівы і горы —
 Усё пакіну й да самога
 Бога палуннаю
 Маліціся... А да тых пор —
 Бога я не знаю!
 Пахвайце ды ўставайце,
 Кайданы парывце
 І варожай згой крывёю
 Волю акрапіце!
 І мяне ў сям'і вялікай,
 У сям'і новай, вольнай,
 Не забудзьце памянуці
 Добрым ціхім словам.

Білоруською мовою
 переклад
 ЯНКА КУПАЛА

ЗАВШЦАНИ

Үхэхэдэм намайе
 Үргэн талин дунда
 Үндөр добин оройд,
 Хабтагай дайлим
 Харагдан байхаар,
 Мушхараһан, зангираган
 Мүрэн Днээпрэйм
 Солгиоон ирасхалиннь
 Соностон байхаар,
 Инаг Украинадам
 Эрхэбишэ хүдөөлүүлхэт.
 Хототон дайсадай
 Хурин шүһанай
 Хүүхэ далай уруу
 Украинаһаам яагаад
 Урадхийе — харахаб.
 Тийхэдэнь би
 Тэдэ хада, дайдийе,
 Бүгэдинь орхин бодоод
 Бурханда мургэхэб,
 Тэрэ болтор би
 Тооношгүйб бурхание.
 Хүдөөлүүлээд намайгаа,
 Хүдэлэн бодогтини!
 Түмэр шүдэрнүүдээ
 Таһара сохигтини!
 Дайсанай хорото шүһаар
 Дабтан сүлөө ологтини!
 Иигээд намайгаа
 Агуу йихэ бүлэдөө,

Сүлөө найхан
 Шинэ бүлэдөө
 Хоро, муудлагүйгөөр,
 Харин, зөөлэн үгоор
 Дурдан ханахайаа
 Бу маргагтини!

АНДОМИНЕ

Кут колен, маха пангад
 Миндэй хаумхен пале
 Корган суурен лагеджэман
 Украинале мийде.
 Мисэ пёудод левелжёмал
 Дэй Днепр, дэй ронгуд
 Олдэйж нягус, олдэйж куулос
 Кут рывэйдаб рыву.
 Украиналпэй кут кандаб
 Синийжехе мерхе
 Силый верен лиходейян
 Дэй пёудод, крежад —
 Кайкен дятан дэй лебастан
 Иче дюмаланно
 Покэйдастэ ка сехэ сэй
 Дюмалад ен теда.
 Маха пангад, тө любугад,
 Дяугчепид рийчкад
 Пахал верел лиходейн
 Валд вахвензыйткад.
 Дэй миндэй канзас суурес,
 Канзас волян, уудэс,
 Тё дөхтутагад миндэй
 Хювял, санал хиллял.

Вепською мовою
 перекладає
 РЮРИК ЛОНИН

У S U Ч

вiрр швiнвiв шv, фiлiдiвiв рiд
 рiлiвiв фiлiвiвшvшvшv,
 суфiуsшvшv швiд рiрiлiвiвшv,
 шvшv рiчiрiшvшvшvшv,
 рi рi шvшvшv шvшvшvшvшv,
 фiвiшvшv рi шvшvшvшv
 вiч шvшvшvшv шv, вiч iшvшv шv
 шvшvшv i шvшvшvшvшv;
 рiчiрiшvшvшvшv вiрр шvшvшvшv
 рi рi шvшvшvшvшvшv шvч
 шvшvшvшvшv шvшvшvшvшv... шvшv шvшv
 фiлiшvшvшv, шvшvшvшv шvч
 чiрiшvшvшvшvшv шv, чiрiшvшvшvшvшv
 шvшvшvшvшvшvшvшv шvшvшvшv
 шvшvшvшvшvшv... шvшv шvшvшvшv
 шvшvшvшvшvшv шvшvшvшvшvшv,
 шvшvшvшvшvшvшvшv,
 вiч фiшvшvшvшvшv шvшvшvшvшvшv
 шvшvшvшvшvшvшvшv шvшvшvшvшvшvшv,
 вiч шvшvшvшvшvшvшvшvшvшv,
 вiч шvшvшvшvшvшvшvшvшv,
 шvшvшvшvшvшvшvшvшvшvшvшvшvшv
 шvшvшvшvшvшvшvшvшvшvшvшvшvшvшvшvшv...

Вірменською мовою
 перекладає
 ТЕГІАМ САР'ЯН

НАСААТ

Тә өгдүйнән мезарлайын
Сиз бени: курган ко олайым,
Севги Украйнам;
Степленнә толлайын
Гөрүнсүн кырлар гениш хелп,
Днепр бойларынан,
Сеслейим, ниждә йылларлан
Углдээр үфкейлән.

Ташыйыр Украйнадан о
Мави денизә уз
Душман каннарны — да бән
Кыр, байыр бракырым,
Гөклерә чыкып калкырым
Аглаха каршыманан
Ййлейим. Озаманадан
Билмеерим аллаа бән.

Сиз гөмүп бени калкыннын
Зорбалыы копарың,
Да душман мискин каныннан
Сербестлии серпидин.
Хем бени о бүүк айлейгән,
О ени айлейгән
Сиз унутмайын да анын
Йй, йалпак бир сөзлән.

Гагаузъккою мовою
переклада
ДИОНИС ТАНАСОГЛУ

ანდამარი

როცა მოვკვდები, ვიმაზარებთ
მი კურგანზე სავსებს.
სხუვაზარებთი უკრაინის
ფარითოდ გავდოილ ტრამვალს.
რომ ვოკანდეს ველი ვრცობი,
ხარში დევიკრის ჰირას.
შემხუთრებდემ და ვხუმენდემ
დენიკრს. მარადის მუვირალს.
თუ წალუბა უკრანისი
ვიწით სისხლი მტრებრის
და ლუჩუჯ ზღვაში თუ ჩაღვარა
მავრის ავფრინდებო.
მი დევტოვებ ვითს და ვიწლოხს.
დამტოთან გავწუვ ვრთო
და ვიწლოვებ. მანამდის კი
მი უარევევ დამტოი.
დამაარხებთ და დანამსვარებთ
გოტილოვარი რისხვით.
თავისუფალ გედს ასხურობთ
მტრის გოტიში სისხლი,
და იმ ჰხალ დიდ ოჯახში
ვხივით თუ დამავრიდებთ.
ვიც გავსლოვდით. ვოგობღობებთ
საღმელ. წყნარი სიხუხვით.

Грузинскакою мовою
переклада
СИМОН ЧИКОВАНИ

АМАНАТ

Вебкйибхлеги, буркьяя хіяб
 Наб ахлер украинализиб,
 БягІуси авлахъяла ургав
 Кайхъабая ну хіяблизии.
 Буркьяя хіяб музаличиб,
 Къуватли башул хіеркйиличиб,
 Днепр-хіеркйі чебиесли,
 Бургънила тлама аргъесли.
 Украинала душмантала
 Шудар хіи авлахъяличиркал
 Хіеркйили архуси замана
 Ахъирус ну хіяблизивад —
 Ахъирус ну ва айус ну
 Аллагъяла унабухліничи,
 Балга бирис... Амма ачам
 Ну вирххлерус аллагълиничи.
 Хіяринхъили, айзурили,
 Рахажуни къябдарая,
 Душманна атъула хіили
 Азаддеш баргкягыряя,
 Азадбуххъунси, сагаси,
 Чебяхіси хъалибарглизив
 Нура, бурили дев гіяхіси,
 Гъануршабая гъайлизив.

Даргиньскою мовою
 переклада
 РАШИД РАШИДОВ

ГЭРИЭС ЭТИИ

Украина — бараксаммар,
 Өллөкпүнэ карайаарын.
 Дьэнткэ дьаанты ортогугар,
 Курга киргэ көмөөрүн.
 Кырдьаа Днепр кайаларын,
 Оно һытан одуулум,
 Долгун тыһын, һуурук күүһүн,
 Курдарыта иһилиэм.
 Кара һэрии быртак каанын,
 Днепр уута һайгыгата,
 Очого мин колбобуттан,
 Туран кэлиэм эһизкэ.
 Каллаан ерө көтөгүллэммин,
 Танарага мин тийбэктиэм,
 Танараһыт да буолбатарбын,
 Үөрбүчүэ мин үнүнүөм.
 Буорбун көмөөт ерө турун,
 Бастаргытын көтөгөөрүн,
 Кандаалааны тоһутанһыт,
 Дьоллоок олокто туттаарын.
 Һана үйэ ологугар,
 Минигин эһиги өйдөөрүн,
 Уруу, дотор ыксатыгар,
 Үтө тылыннан актаарын.

Долганьскою мовою
 переклада
 ОЛДО АКСЬОНОВА

ЙИТУЭ

Ва дан ванли, зу сундо
 Украина чиннэди
 Ба фын да шын
 Да танни,
 Ба ва го тэ, шын мэли.
 Ба ва шядо фынкынни,
 Да хэяшон ва нэди.
 Жё ва тин фи тонди шын,
 Ло Днепр чиннэди.
 Да Украинади танни
 Дуйтуди ше дан тонгуэчи.
 Нэхур да шын фынкынни
 Чүлэ, ва кэ занчени,
 До хұдади мын чянтү
 Ва кэ туни, бэвонни,
 Жыхур ва шян бу жын ни.
 Ба ва сунха, ду занче,
 Ба ло тешын пындуанчи.
 Ба дұ дуйтуди гуон ше
 Юшир хэди, я кончи.
 До шин жэяни видади,
 Гоцинкэли, бэ вонли,
 Ба ва чинчир нангэди.

Дунганьскою мовою
 переклад
 ЯСИР ШИВАЗА

ТУРЭНМИ

Буракив би, су эрдэвэл,
 Минэ Украинэду,
 Оедун урэ нодовэл
 Хуклэделэв таду.
 Тут нодовэл, ичеттедэв
 Чукалва, эмкэрвэ,
 Хуклэденэ долдыттядав
 Угэлвэ, Днепирвэ.
 Бираят эесинакин
 Бүлэсэл соксэтын
 Украинэдук... Тэли илдям,
 Дялви ориректын.
 Хэвэкивэ гэлэктэдем
 Куттува эмэвдэн,
 Илэлду хавалдярилду...
 Сонгонмо долдыдан!
 Маутылва су пэсинэл
 Дуннэдук илдавэл
 Бүлэсэлвэ соксэдитын
 Су умивкандавэл.
 Билми кутут, билми аят,
 Омактаду инду
 Минэ энел су омнгоро
 Икэндү, турэндү.

Евекийскою мовою
 переклад
 АЛІТЕТ НЕМТҮШКІН

НЮНЭН

Аччодык'у нэн'эсын
 Украинала нолда,
 Дэмн'ы степь дуулык'ындулан,
 Улн'эсын биләкү,
 Дәсчидләкү кургандула,
 Ман'и ок'ат ойдәлән
 Долчидак'у отариван
 Хагди Днепр мәгдими хәрдәлән.
 Тарбыч ок'к'ы поляддук'ун Украина
 Хун'әлутын усыл тик'униву
 Эемкәндин нон'ын... Тар тарык'ым би
 Альдидук'ий илдим —
 Илриди би исчим
 Хәвки уркын долан
 Тарык'ым нән'идьдим... Тармы
 Эсым хар тарав хәккив уныт.
 Нәдидюр илн'асын,
 К'уйыргылыбы кибык'н'асын,
 Хоныл усыч хун'әлдитын
 Ховыр хабдын'асын.
 Тарбыч мину дюла
 Дюла анн'ымтыла нолда
 Эмикэсын омн'ыр — дән'асын
 Хигран'ич дөлбырыч торәнъ.

Еврейскою мовою
 переклада
 МАРИЯ ДОЛГАНСЬКА

К'АНИХ'ТУСАК'

К'акумун тук'уккума, к'анинакывсе
 Ин'г'ег'рони анл'ум нунам,
 Пиник'ьямни Украинами.
 Таугани нунами ысх'аг'нах'л'ык'ук'
 Анл'бук куик Днепр.
 Ник'уг'нах'л'ык'ук' мак'ыл'г'е
 Тана куик.
 Ынкам-ам, нуненын' Украинам
 Мак'уйкаки ан'уясог'ыт аугит,
 Таугани тауга нукувльык'о к'ун'ил'гымнын'
 Ынкам ан'ул'ык'ак'а к'илим ё.
 К'анымсух'льык'ак'а... Матыми-ам
 Л'быган нату тунг'ак' нальбукак'а.
 К'анинакывсе... Ынкам-ам нукувлык'уттык'ыльыси,
 Ухытил'гыт кывкак'накысики!
 Ынкам, ан'уясог'ыт умик'ыльых'а агуинак'льыку,
 Аугат мак'ын'г'ан сал'ык'ам!
 Таухкын-ам, анл'ум атасикун пинитун
 Ыльх'ым нымыг'туал'х'ани
 Гуата! Аваух'пынасе — ынк'аг'ло
 Натпикиси ыльмаг'арагак'.

Ескікоьскою мовою
 переклада
 ЗОЯ НЕНЛЮМКИНА

TESTAMENT

Kui ma suren, siis mind matke
kalmel peale üles
kallilil kodumaal Ukrainas,
laja stepi süles,
et sealt laiad põllupinnad,
Dnepr ja kaldad üha
oleks näha; oleks kuulda,
kuidas jõgi mühab.
Kui kord tuleb tal Ukrainast
sinimerre viia
vaenuverd... siis jätan maha
mäed ja põllud siia —
ise aga õhinaga
sinna, kus on Jumal,
tõttan palveks... Seni mulle
ent jääb vööraks Jumal.
Matke mind ja üles tõuske
orjajikke vastu,
priiust kuri vaenlasveri
pühaveena kastku.
Tuletage peres uues,
peres vabas, suüres
siis mind veel te lahkelt meelde
valkse jutu juures.

Ерфонської мовою
переклад
АИИ КАЛІПІ

צְאוּרָתִי

אז כ'רועל ששארוב, איר באהאלט
זאלט די פיינער מיניע
צווישן ברייטע מילדע סטעפעס
איר מיט היים אוקריינע,
די ברייטשאלדירקע לאנגעס,
בערג און דניעפר דער גרויסער
זאלט זען זיך — סיזאל זיך הערן,
ווי ער ראשט, דער רווישער,
וועט א שראג טון פון אוקריינע
בלוט פון סוינעט גלודער
ביז צום יאמ דעם בליינע, — דעמלט
וועל איך בארג און נידער —
אלץ פארלאזט און זיך לאזן
פון די היבלעט סראנג
לויבנעזאנגע. און בין דעמלט —
ביקאן קיין גאט פארמאג.
מיך באהאלט, שטייט אום מיט צארג,
קיינע רייסט מיט פיער,
און מיט סוינעט ביידע בלוטע
רייך באשפערנקט די פריקוויט
איר נעזיר איר גרויסע, ניעמ
מיט א פרייע ווילן
ניט פארגעסט אויך מיך דערמאנע
מיט א ווארט א שוילן.

Бердівської (ідиш) мовою
переклад
ДАВИД ГОФШТЕЙН

ВАСКЕТ

Велча оаш д'аволдлаш
 Лакхача, цу гув т'а,
 Езача са Украинан
 Шерача арэн т'а:
 Дыржа яда уж аренаш,
 Дода Днепр, лоамаш
 Гуча,— хозарг'ойгча сона
 Додаш цо ю г'араш!
 Сай мехкара моастарг'ий ций,
 Сийнца фордах тохаш,
 Цо дихьача,— г'лаккха чехка
 Уж аренаш, лоамаш
 Дита водарг'ва со масса
 Ламаз де цу далла.
 Бакьда, из ха хьаотталца,
 Вовзац сона даьда.
 Со д'аволда, т'аккха г'ловгта,
 Г'лабаш в'лашарг'даха,
 Моастарг'ий из бирса во ций
 Мукьаленах тоха!
 Т'аккха, шой д'езалг'ла юкье,
 Мукьа, керда дахаш,
 Во ца оалаш, к'лаьда аьле,
 Со а виц ма велаш.

Игуишською мовою
 переклада
 ХАДЖІ-БЕКІР МУТАЛІЄВ

КТХИЛ'ХКМИНСХ

Ит'э г'изалкичэн камма,
 Ккэ'мсагуминсх нэйнэнк,
 Мизвин сэмтэнк, котглах усхэнк,
 Хнита'ин Украинанк.
 Т'алчкасчэ'н усхэ'н охэллаха'н
 Днэпран коткот, эннан э'лэ'н,
 Т'илфсасчэн хервервэжилх
 Днэпран к'эфк'эф охэллах.
 Иг'э млимэ'н хакэла'а'н
 Днэпранк нтхлалкичэн Украинх'ал,
 Ифа сэмт мизвин ткилладчэн
 Т'сэналкичэн ностахчуханкэ,
 Тэкэнкэ — ифа, ифа
 Камма нустахчух хик т'исчэн.
 Камма кэ'мсагумки ктэкэйсх,
 Хэзу'н, фасхсэ'н, лылэ'н ктэсхэнсх,
 Хакэла'ан млим хэктвэлах
 Ханкэ сэмтанкэ мнил клынсэсх.
 Кналос ифалах суньдк'захэн,
 Ифа камма, ч'амзанласха,
 Энтхвак килминсх, камма ктил'хкминсх
 Тэнланьд кэрвэл'хэгтномад.

Гельменською мовою
 переклада
 КЛАВДІЯ ХАЛГОЙМОВА

УЭСЯТ

Сылами — сышышләфльхъэ
 Украинау дышэм,
 Губгъуэ иным и гушчылым
 Кыбшыфлхэ си машэр,
 Сыкыгелъу Іуашхъэ шыгум,
 Псы инышхуэ Іуфэм
 Зэхэсхыу зэршыккыуагълэр
 Днепр нэпккыжъ лъабжъм.
 Украинэм и шы губгъуэм
 Биыль жагъуэу итыр
 Абы эдихъмэ... мис абдежым
 Сыкыкылыжынш сэ машэм —
 Сыкыкылынши зыслэтынш сэ
 Тхъм и бжаблэм нэсклә,
 Нэмэз сщлынуэ... абщлондэхуклә
 Сщлэркыым тхъэ жыхуалэр.
 Сышләфлгъхъэжжи фыккыэтэдджхэ,
 Цепхэр зэпывудхэ.
 Биыль пщтыру фэ вгъэжамки
 Фи гуашлэр фыпсыххэ.
 Фи унагъуэ иным сэрикл
 Унэгъуэшләу хуитым
 Сыкышыывгъэкыж фигу сэрикл
 Псалгъэ хъэлэл ләфліклә.

Кабардиньскою мовою
 переклад
 АДАМ ШОГЕНЦУКОВ

ӨСИЕТ

Көміндер мени өлген сон,
 Сүйікті туған елімде.
 Қазылың қабырым кең байтақ
 Украинаның жерінде.
 Жағайың бийк қорғанда
 Кеудемді көрнеп жалыным.
 Жағайың тыңдап күдіретті
 Днепрдің сарынын.
 Ақса қаны дұшпанның
 Украиннан езілген.
 Ағызса оны Днепр
 Қосылса көк теңізбен,
 Тастап сонда қабырымды
 Төңірге ұшам табынам.
 Оған дейін мен оны
 Ешқашанда таныман!
 Аттағындар көмгесін,
 Үзіндер бұғау темірді!
 Жау қанымен сұғарып,
 Көгергіндер өмірді!
 Мени де, Ұлы Оғанды,
 Жана ел — үлкен өлкеде.
 Ескеріндер ұмытпай,
 Шапағатпен әр кезде!

Қазақхьскою мовою
 переклад
 АБДІЛЛІДА ТАЖИБАСЕВ

ГЕРЭСН

Намаг үкхлө, иньгүд,
Энкр Украинэ нээрт,
Нагасн теегин аһуд,
Эркн өндрт оршаит.

Эргмдк царнгууд, довчгууд нанд
Үзгдэд бээм ормд оршаит,
Элдв Днеприн шууган тенд
Үрглжд сонсгдм ормд оршаит.

Өнр Украин күгдлхлө,
Өндөж би амдрхв.
Өшөгнэ цусн түрглхлэ,
Өврж нэзран нээххв.

Төр цагт залвьврхв,—
Төрсн нээртан амулдн эрхв,
Төр күртгд бурхнд
Төрүц итгжж би чадшгов!

Бийим оршачкад, босгн,
Болд цевиг таслтн;
Бийркг хортна цусарнь
Бахмжга бөөлөн цавдгн.

Төгөд өнр бүлдөн,
Тансг хамц, шин жирһлдөн
Таанр намаг сангн,
Таалта үгэрн аюрхар амлтн.

Калмицькою мовою
перекладае
ЛІДЖІ ІНДЖІЄВ

СОНДРАГІ КЛЕТІМ

Елсэм, достләр,
Болсун герім
Кен да авлак ерлериндэ
Украйнанин, ол сівимлім,
Кен тізлери

Кі керингей,
Ол Дніпронун екірмегі
Бәрца андән естілыгей.
Украйнадан
Кен тенгізгэ

Дусман канин ол ельткендэ
Олвахтин мен — айтәм сізгэ —
Тізні, тавни

Мен калдирим
Да Йогаргі Тенрімізгэ
Уцәрмен мен да ялбарим —
Тек гәлі мен
Білмейм Агн...

Сіз ізніз кул буговларин,
Текніз яман дусман канин
Да азатләр
Днги дордә
Унутмағайсіз сіз мені,
Яксы туткайсіз сагинцгә.

Галицько-лучьскім діалектом караймської мови
перекладае
ЗИГМУНТ АБРАГАМОВИЧ

МЕРЕСЬЛИК ЙАЗЫШЫ

Ольсям — мени астрайыз
 Чебяр Украинада.
 Кень йылғалых ортасында
 Казыйыз гёрню,
 Ки курғанда майа йатма
 Кючлю озянь үсьню,
 Туйма нечик тавуллланат
 Карт Днепро бучағында.

Тек Украина тюзьлярдянь
 Канын безьгянь душманларны
 Таштырса ол ... Мень фордан
 Турармын гёрюмдянь:
 Кётюрюлоп йетярминь
 Теньри басағасын,
 Йалбарырмын ... Тек негиньчя
 Мень танымым теньрини.

Сизь астратгэ туруйуз,
 үзюйузь сынджырларны,
 Душманнын йаман каныба
 Бюркойузь азатлыхны.
 Мени-де уллу урувда,
 Азат урувда, йанғы,
 Унутмайыз, сағынййыз
 Йахшы йувашлы сёзбөя.

Тракайский диалектом
 карайской мови
 переклад
 СЕМЕН ФІРКОВИЧ

ҮӘСИЯТ

Өлген соң мени көминдлер,
 Сахра бийик жериме,
 Кен далалы сүйикли,
 Украинадай елиме,
 Өйткени бийик таўдары,
 Көк Днепр хэм дала,
 Көринсин хэм еситилсин.
 Суу шаўкымы айнала,
 Украинаның жеринен,
 Душпан каны жосылса,
 Суу менен арып аралас,
 Көк тенизде косылса,
 Жер, таўды таслап көктеги,
 Кудайға бас ийемен,
 Тап сол ўақытка дейин мен,—
 Кудайынды билмеймен.
 Көмген соң мени көтерилиң,
 Шынжырды теўип үзиндлер,
 Жаўыз душпан канына,
 Азатлык ушын жүзиндлер,
 Мени де азат хэм жаңа,
 Уллы семья ишинде,
 Умытпай еске алынлар,
 Мехрибанлык кылындлар.

Каракалпачькою мовою
 переклад
 НАУРИЗ ЖАПАКОВ

ОСИЯТ

Мен ёлгенлей, басдыргыыз
 Сюйген Украинада,
 Дантыл тюзде кыабыр кыазыб,
 Асырагыз сиз анда.
 Дуббур юсконе салыгыыз
 Уллу сууну керюрча,
 Эски Днепрни ёкоргени
 Кыулагыыма келирча.
 Тюзлериньден, Украинам,
 Джауну кыанын суу джууса,
 Ол заманда табынырма,
 Кыобарма кыабырымдан.
 Аллах бард деб инанырма,
 Мен ары дери атын
 Билмейме сагыныргъа...
 Мени басдырыб, кыобутгъуз,
 Бутъоуланы юзюгюз.
 Кыаллы джауну харам кыанын
 Эркинликге бюркиюгюз
 Уллу, эркин, джанъы юйюрде
 Кыарнашлыктыны таныргъа,
 Унутмагыз мени бирге
 Ашхы-сёз бла сагыныргъа.

Карачайская мовою
 переклад
 ОСМАН ХУБИЕВ

ЈАЛГИТАНТО

Kuoltuu minuu kalmaa kattuat
 Ukraina omal
 laigial arol Dnepran varrel
 joven sätkäi čomal.
 Anna millo kalmaa kuultuu
 Dnepran kuohu mahtau,
 kui juöy laineh julkkäh gandrah,
 minä tiedä tahton.
 Dnepran suuri vuo ku korpuau
 vihažniekoim veret,
 rezöy pellot Ukraina,
 vedäy syväh mereh —
 sit ma pouzen omas kalmas
 jumalas sah... äski.
 Enne sidä — ongo jumal
 tunne en, hoš kärke.
 Katatto, ga nouskua, rahvas,
 ottuat käzih astal,
 pağanverel vihažniekan
 omavaldu kastuat.
 Suvus suures sovikkahas,
 kus goih kanzat — vellei,
 minuu toiči juohatelkua
 sanal sulal, heittäi.

Карельская мовою
 переклад
 ВОЛОДИМИР БРЕНДЮЕВ

ОСУЯТ

Мен өлгөндө бул денемди,
 Көрүнө жерге койгулар?
 Украина, сен жамсың
 Кенен мекен койнуна.
 Талаа бети көркөмдүгү
 Көңүл дайым бурулсун.
 Днепрдин толкундары
 Шуулдай, дайым үтүлсүн.
 Душмандардын кочкул каны
 Украина төрүнөн,
 Көк деңизге агып кетсе,
 Бир кудайга жүгүнөм.
 Талаа, тоонун бүт жагынан,
 Агып кетип, түгөнсүн.
 Мына ушул болмоюнча,
 Мен кудайды сүйбөсүм.
 Мени көмүп, тең тургула,
 Чыңжырларды үзгүлө!
 Душмандарды бүт жоготуп,
 Эркиндикти түзгүлө!
 Эркин, улуу-үй бүлөдө,
 Жаны түшкөн из менен,
 Мени унутбай, эстегиле,
 Жылтуу жумшак сөз менен!

Киргизькою мовою
 переклада
 ТОЛЕН ШАМШИЕВ

БҮР СИӨМ

Кор ме кула, менö дзеебöй
 крут мылькывьвса гүö,
 муса Украина эрдö,
 аслам чужан муö,
 медым адзи паськыд эрдсö
 быд мылык, Днепрöс-юöс
 да пыр кылi, кыдзи бузгö
 сiйö аслас гьöн.
 Саридзö кор вирсö сiйö
 вöрöгльвсь тшöтш нуас,
 ставсö эновта ме сэки —
 гöравс и муяс,
 уськöдча дöz енэжланьыс
 корбитыштны енлы...
 Сыöдз, татшöм шуда эдуккöдз
 ме ог казтыв енмöс.
 Менö гуалöй да сувтöй
 жүглöй чепльвсь везьвс,
 вöрöгньмгöн пез-лөк вирöн
 мездлүнныгтö резöй.
 Сэки зав ыджыд семьяын,
 мездöмаын, вьдльын,
 тi эн вунодöй и менö
 казтыштны бур кьвйöн.

Колi мовою
 переклада
 СЕРАФИМ ПОПОВ

ЯВЭГ'ЫҢКЫҢ ЭВГЫЙҢЫҢ

Титэ г'ат тыевиг'ың,
 Гэнолгывлата гыммо
 Ҥанко г'ат, тынуптылқык,
 Гынунык майңылгылыкык
 Этонотак, Украинак.
 Тит нутэв' ныкыёкэнав'
 То Днепро йыкымтылгы'ын,
 Ныпкинэв' в'аямттайно
 Ныитикинэв' вычуу,
 Тит таваломыйкын қонпың
 Пылгы'ылгы'ылгы'ын в'аямнако.
 Титэ Украинанко
 Ядлыгланңынэн Днепрота
 Ваткылг'эн кок г'акалгы'ын,
 Ңанко г'ат тыелкутын,
 Тыипэлаң нучелыкын,
 Нэю ымың, клевамто,
 Ентав'ма аңаңың тыелэң,
 Якалыг'атык тыяңвоңэ...
 Кэй уйнэ лиги элңыкэ,
 Йынны наен аңаң.
 Гэнолгыв'лата эв'ын г'ат,
 Г'акалгы'ың г'ат галэлата,
 Ычуу ымың гатколата,
 Г'акалг'эн нотымудлымул
 Ченэнгаймо нынг'элын.
 Ыявакэн тойайычгы'ын,
 Ченэнгайма юнэтылгы'ын,
 Кайтумгу г'ат гинэлнэ,
 Кэтог'ыма аммалың,
 Гыммо г'ат гинэннивэ.

Кордьяккою жовою
 перекадаи

МИХАЙЛО та ІРИНА ПОПОВИ

ВАСИЕТ

Ольсем, мени комюнтыз
 Украйнамынғың багырына,
 Мезарымың кыазынғыыз
 Кыулан чель топрагына.
 Билейим мен курғаннынғы
 Коксюнде яткыранымың,
 Дингылейим Днепринғы
 Кыутурып аккыраныны.
 Не вакыт о душман кыаның
 Украйна узеринден
 Ковып кетер... тек о заман
 турарым мен кыабримден —
 Дуа этип тек о заман
 чыкыарым арш-аылыгы,
 Оңыа кыада менде ёктыр
 Ышанч алда-таалыгы.
 Мени джыйып, квалкынынғыыз ве
 Узонтыыз бугъавларны,
 Залым душман кыаны иле
 Ювынғыыз диярларны,
 Улу, урь бир аклере
 Бирлешилыген куньлерде.
 Унутмайып — эйи сёзен
 Хатырланғыыз мени де.

Кримськотатарською мовою
 перекадае

ЕШРЕФ ШЕМ'І-ЗАДЕ

ВАСИЯТ

Бен ольсэм, бены сахланыс
 Украин топрахында,
 Курганын ичерснэ койныс
 Чольярын ортасында.
 Кырларын янында койныс,
 Кайда Днепр-сую ахай,
 Корунсун да, иштгыльсын да
 Нас сувлар булутлантай.
 Нэ вахтларда Украиндан
 Егулур душман каны
 Денгизге... Туарым бындан,
 Калдырып топрахларны,
 Эм коттарым колларны
 Мевлят чекме...
 О кундирчез
 Бен белымим алланы.
 Комген сон башны коттарныс,
 Зинджерны копарныс,
 Душманларын кара каннэн
 Топрахны суварныс.
 Бьюк, азат эвлядлар олуп,
 Енгыдэн яшаныс,
 Мем адны татлы тылынэн
 Сыз айтма унтманыс.

Крижцццкою мовою
 переклада
 ВІКТОРІЯ ВАГІНІСЬКА (ГУРДЖІ)

ВАСИЯТ

Оылсем мени гёмрсиз
 Майданда, төбе башда,
 Сыйлы Украинада —
 Жанымдай сюйген яшда;
 Днепр ягъалагъа
 Гез етишерен ерде,
 Гюрюллеп агъагъанын
 Мен эшитеген ерде.
 Гёрсем Украинадан
 Ону чагт ытегенин,
 Соруп душман къанланы
 Денгизге элтегенин,
 Аллагъга сужда къылма
 Орыленермен кёклерге,
 Иман салып, алдында
 Тизлеримден чёкмеге —
 Башыбыздан алгъангъа
 Озью салгъан балагъны,
 Мен шо замангъа ерли
 Танымайман аллагъны!
 Гёмюп битип, бирлешип,
 Уьзерсиз шынжырланы!
 Боярсыз душманланы
 Кыаны булан кырланы!
 Янгы, уллу ва эркин
 Жамиятны къураарсыз!
 Тек мени де унутмай,
 Яхшы сёз булан аста,
 Заманда бир арада
 Эсге аде турурсыз!

Кужццкою мовою
 переклада
 АВДУЛ-ВАГАБ СУЛЕЙМАНОВ

Г'ЭМИ

Эз кӧ мьрѣм — хун мьн ч'э'лжын
 Ль Украина авин,
 У т'ьрба мьн хун бьк'олын
 Ль баста фре т'э'мин.
 Кӧ эз р'азем ль сар дейе
 Феца ч'эме фӧдрете,
 Шэки сэжым Днепре кал
 Чь тӧ дейеда лавк'эт.
 Чахе жь басте Украинэ
 Хуна хэниме бэг'эр,
 Эш бышо — бьва — а ви чахи
 Р'абьм эзе жь мэг'бэр.
 Эзе р'абьм, бьл'ижьм
 Бэр шемика хӧде —
 У дӧэ'акьм. Де нэла эз —
 Фӧт хӧде наснакьм.
 Хун мьн ч'э'лжын у р'абьн п'я,
 Фейда бьрэгиньн,
 У пе хуна дьжмьнэ герм
 Ль азайе бьл'эжриньн.
 У мьн нав к'ӧлфете мэзын,
 К'ӧлфета т'эзе, аза
 Хун бир накьн — мьн бир биньн
 Бь глие гэнш — херхвэза.

Курдьякою мовою
 переклада
 КАЧАКЕ МРАД

АМАНАТ

Ивк'лукун на уччара
 Ххирасса Украиннай,
 Ттунсса гьавгу дуккира
 Ва гьартгасса авлахьрай.
 Шэлихханнин я битан
 Дазу дакья кьурдарах,
 Вич'и дирхьуна иклан
 Днепрданул шатлах.
 Украиннал чулгая
 Ч'ан дакья шӧлли хьхьирин
 Вай душмантурал ытту
 Неххал шатлаг лавсукун,
 Вай авлахьру, вай нехру,
 Ва дунийра кьадиртун,
 Нагу сапар бах'инна
 Савруннай аглагнач'ан.
 Муниннин т'лурча, таллагь,
 Акьассар ттулгу адлагь.
 Гьаггавухгу ивхьуну
 Гьазгу хьивра талай,
 Вай зулмуллул шинзиртру
 Руца-руцари дулдай.
 Ӧгтул душман ххит ара,
 Ласира тархьаншиву,
 Тархьансса ва хьунмасса
 Шусса кулпатравугу
 Дак'инин улуттияра
 Ххуйсса мукьуйну нагу.

Лаксыкою мовою
 переклада
 БАДАВИ РАМАЗАНОВ

Kad es miršu, gociet mani
 Stepē paugurainā,
 Kur man Ukraina vismīlā
 Veras plašā ainā.
 Lai es redzu plašos laukus,
 Dņerņu un tās kraujas,
 Lai es varu klausīties, kā
 Bangas krācēs graujas.
 Kad no Ukrainas tās aiztraus
 Zilā jūras miglā
 Ienaidnieka asinis ... tad,
 Cēlies gaitā žiglā,
 Traukšos atstāt kalnus, laukus,
 Pielūgt dievu istu.
 Kamēr notīcis tas nava,
 Dieva nepazīstu.
 Arrociet un sacelieties,
 Važas sagaut ziniēt,
 Ienaidnieka asins lāsēm
 Brīvi aprasīniet.
 Arī manīm brāļu saimē,
 Lielā, brīvā, jaunā,
 Velhiet kadu kļusu vārdu,
 Nepiešminiet laupā.

Латvisкю мовою
 переклада
 ВАЛТС ДАВИДС

ВЕСИ

Зун квейида, кучуд куйне
 Украйнада кłани тир,
 Атлут куйне зи сур-кьулни
 Дуьзен чуйлда гьаркьуб тир,
 Кьваллак ты гьал Днепрди
 Дргьал рекьер атлана,
 Кьвалзаватла ван жедайвал
 Кїунтлал хьуй зун кьваткана.
 А вацїу гваз фиди иви
 Украйнадин душмандин —
 Кьаратгда зун жуван сурай,
 Кьван хкажна лакьандин.
 Кьаратгда ва агакьда зун
 Гьурцелдив сад аллатьдин,
 Дуьа ийида... Гьелелиг заз
 Твар чидач а панатьдин.
 Кучуда зун ва кьаратга,
 Зунжурар кьатл-кьатл ая.
 Душмандин нас ивидикай
 Кьаст лигимдай яд ая.
 Хзандани члехи, азад,
 Хзандани цлийи тир
 Зунни риклел хкваш куйне,
 Гаф латъ закай кьени тир.

Лезгинскю мовою
 переклада
 ІБРАГІМ ГУСЕИНОВ

Kai numirsiu, jūs užkaskit
 Mane ant kurgano,
 Tarp placių gimtines stèrių,
 Ukrainoj mano,
 Kad matyčiau pievas, Dniepra,
 Jo rakrante gūdžią,
 Kad regėčiau, kad girdečiau,
 Kaip jis staugia, užia.

Kai nuėš iš Ukrainos
 I marias giliašias
 Priešų kraują jis... paliksiu
 Kalnus aš, placiašias
 Pievas ir prie dievo sosto
 Tada nukeliansiu
 Pasimelsti... o lig tolei
 Nežinau aukščiausio!

Kai užkasite, sukilkit,
 Pančius sudaužykite
 Ir krauju piktųjų priešų
 Laisvę apšlakstykiti!
 Ir manęs šeimoj laisvojoj.
 Naujoj ir laimingoj,
 Neužmirškite paminti
 Žodeliu širdingū.

*Литовською мовою
 перекладає
 АНТАНАС ВЕНДЛОВА*

ЛАТЫНІ

Сормум ёхти — сèпитэлын
 Толхам карыс урын.
 Хара марысь халт вос люли
 Эрлын симмум хурэ.

Тав вос сунси сорни тэпкан,
 Хунтли витсов эрыт.
 Ялпын макемн рамаелын
 Анум Днепр-я торыт.

Вориготнэ куль ке ёхти
 Украина макемн,
 Выгыр келпыл овумли ке
 Сярсин овнэ якем —

Тонт ам ос нох люломтэрум,
 Елимтилум сорум.
 Торум пойкыл муйлуттилум.
 Тох ат ваглум торум.

Симмум макемн рамаелын.
 Нан ос сайкалэна!
 Сонь йис тэли. Мир халт намум
 Нан ул ёрувлэлын.

*Мисісійською мовою
 перекладає
 ЮВАН ШЕСТАЛЮВ*

СОГОЊЪ

Колен вацмыккэмжы, тайыда
 Туан Украинеш.
 Тек йонгата степь покшалны
 Мыгилаэм лиэш.
 Киаш манын кырык вйлыны,
 Кого вйд тйрышты:
 Колаш манын, кыце Днепр
 Ружген ружга тйшты.
 А кынам тышманын вйржым
 Тыды ты нырвдй тйц
 Мышкын кеа... Вот тйнам мйнь
 Ляктам мыгидя гйц —
 Кузен кеем йымы докы
 Дй йанг вашт кымалам.
 А кйзытшы мйны йымым
 Ам пйлы тамалын.
 Мйныым тайыда, кйныылда,
 Цеп пйдештын кйржкй!
 Ирык верпынна тек йога
 Шык тышманын вйржы.
 Дй тйнам кого семьяшты,
 У, яжо семьяштет,
 Мйныын лймем келесалда,
 Пурынок йштагтен.

Гіресько-марійською мовою
 переклад
 ГЕННАДІЙ МАТЮКОВСЬКИЙ

СҮГҮРІНЬ МУТ

Мый колем гын, тойыза те
 Кукшака куранеш,
 Степь покшелан, шерге-лишыл
 Украина мландеш.
 Днепрын вудшй, тура серже
 Да пасу лойгалтме
 Койшты ыге, шоктыж ыге
 Днепрын мўгыралтме.
 Украина гычын мушкылт
 Канде тентыз деке
 Тушман енгын осал вўржй
 Йоген кайымеке,
 Нурым, курыкым кодем мый,
 Юмо дек кўзалын
 Кумалаш... а тудо марте
 Юмым ялт ом пале.
 Тойыза да рўж кынелга,
 Цепым кўрышт шуыза
 Да тушманын вўржй дене
 Эрыкым те мушса.
 Мыйымат кугу ешдаште
 Эрыкант, уэмьн,
 Ида мондо, шарналталза
 Ныжыл шوماк дене.

Лугово-марійською мовою
 переклад
 МІХАІЛІ КАЗАКОВ

ТЕСТАМЕНТ

Де-ой мури, сәпаши-мь гроапа
 Унде-й степа ларгә,
 Сус пе мәгурә, ын глиа
 Украиней драгә,
 Сә се вадә фәрә маржинь
 Холде'н заря тоатә,
 Сә-л ауд мужинд ын прагурь
 Нипрул ынспуматул.
 Кынд ва куржә ел ку сынжә
 Де врэжмаш ын валурь
 Пын'ла маре, еу ләса-вой
 Ши кымший ши дягурь —
 Тот вой пареси ши-ой мержә
 Сус ла ынсушь домнул,
 Сә мә 'нкин... Дар пын'атунчя
 Ну май кред ын домнул.
 Вой порниць, сфермаць ын луптә
 Данцурь блестематә,
 Ши стропиць ку сынжә проклет
 Мындра либертатә.
 Ши'н фамилия чя маре
 Ну уйтась де мине,
 Поменици-мә, пристенъ,
 Ку'н кувынт де бине.

Молдавською мовою
 переказав
 АНДРИЙ ЛУПАН

КАРМАВТОМА

Кода кулан, сәрей таркас
 Калмамизь се шкасто
 Монь вечкевикс Украинань
 Поکش пакся куншкасо.
 Кадык госто келей ёнкстнә,
 Пандгнә, ине лашмось
 Тень неявить, и маряви,
 Кода Днепрась лажны,
 Кода сон масторонтъ лангсто
 Ятонь верентъ кандсы
 Иневедев... Вана сестә,
 Ливтян, весень кадсынъ
 И сонсензә нишке пазонгъ
 Икелев пачкодын
 Тень кис озномо... А се шкас
 Меньгак паз а содан.
 Монь калмакшнозь, вийсэнк стьякшнозь,
 Лангстонк тертненъ керсинк
 И пургсинк эсь оликстомантъ
 Вардонь кежей верьсә.
 Сестә од, покш семьясонк,
 Оляв пингенк шалгсо,
 Тынъ моньгак илямизь стувго
 Лептямс паро валгсо.

Мордовською-эря мовою
 переказав
 ИВАН ПРОНЧАТОВ

АВОЗДАМА

(Заповит)

Кулан-тияң, калмамасте
шачень-касонь крайняв,
степь кучканыс, тубор прынас
кельгома Украйнав.

Кадык сельминголен няян
кели паксят коль ни,
кода шуди вишке Днепрась
комболдозь да жольнязь.

Кодак уйфрьсы ширенястон
аеркс вракнень верснон
сенем моряв... эста стьян
калмэзорстон сёрьсон,

кадан паксятнень да панттнень
да кулян мянь шкайги
озондома... а сенярс мон
шкайги крёст аф кайсян.

Калмамасть да тинцьке сннда,
цинзеронтгень ёрясть
да душманонь кяжи верса
валость учсеф волятъ.

Моньге оцю семья ёгкаса,
вольнай ломань налса
тямасть юксне — лятфнемасте
лямбе пара валса.

Мордовская-юкшиа мовоно
переклава
МАКСИМ СЕБАН

УНДЭМБИ

Ми бурпучинивэ хумухэрсу
Гогда хурэжэн порондоани.
Гермаксаива эсэлихэрсу
Нээн Украина надоани.

Паоги Днепро хээгуйвэни,
Досолями ми онгасагоива.
Намочи энуми дэривани,
Эйду ми толкичигоива.

Чаду-мат наи нангалагодямби,
Апка эндурчи дэглэгудемби.
Эйвэ ичэси осини энүэсимби
Эндурчи-дэ михорандасимби...

Мимбивэ хумупэри эди сонгоасу,
Байгоамбари хэтэмари сорихарсу.
Ми-дэ эйду-мэт няр эрсингудемби,
Сунди гэсэ сикун балдинчи идемби.

Кэси балдимба ангопари
Мимбивэ эди онгобогасу.
Гэрэн голосалди улэн балдимари
Мимбивэ-дэ дёнгохарсу.

Накайвьякою мовоно
переклава
АНДРИЯ ПАССАР

ПҮНДА ХАЕДАХА"
ТАБЕКО"МАДА

Ха"марихидани
 Си"ми сюртыдаць
 Яни хобахана —
 Украинахана,
 Лабта, лата я'
 Нули" сава ерня
 Хойраха'ни'.
 Ями нарханда,
 Лабта ясавай;
 Днепро яха'
 Нарка яв'ня'
 Минреня" въз"
 Мал' надьпыць.
 Яни хурка мун"
 Днепро' хэрна"
 Сидя хани син'
 Ноб' тэокадары"
 Тикававахана
 Нарка нуво" ня'
 Етя" тye" мань
 Мань тарангув.
 Наре" тедамбой'
 Хэхэ' таньявмда
 Нив хамэдамбою".
 Суро "манда" пуд
 Тэти" яданганзо'
 Харта" ягыда".
 Чани е" тер
 Харто' възхато'
 Лемрембаида".

Хэнё илантана,
 Нам' сава ньць
 Хуна илелпата"
 Мань си"ми нод"
 Сава вадахана
 Хось нёда" юр".

ЗАПОВИТ

Айф муғай ныи нывыкэнавэ нук
 Ныи панга жан мивух,
 Украинух, вэрла степух,
 Т'ырнурла улавух.
 Жағай нан пойнуридра нэрэх
 Днепр, ньмангула ырқыр,
 Жағай нан мынуридра ныи
 Днепр аў муғфтын ырқзин.
 Украинух т'ый жан гэрқрох
 Браггун нанн выкзэғай нан
 П'мангула мивух ознон ныи
 Млыхтох вийд жағай нан.
 Нылызынон валки вағн выкэна,
 Браггун хун ин чохкир
 Волярох чухчуғнавэ нук —
 Браггун п'ньэскоўр чохкир.
 Пила чуух, манла чуух,
 К'атынгун сик тувн муғай,
 Уридра, т'а чинрийдра ныи
 Айф чин ныиғс т'харпкаврғай.

Нивхською мовою
 переклада
 ВОЛОДИМИР САНГІ

ОРСИЕТ

Мен оылгенде коьмерсингыз
 Украина элимде,
 Кабырымды казарсынныз
 Суйген меним еримде.
 Ятайым бийик тоьбеде,
 Кырым меним коьринсин.
 Днепрдинь шувылдавын
 Кулакларым эситсин.
 Душпан каны ювылса,
 Турымман мен кабырымнан
 Эркин коьрип еримди
 Мен аллага табынырман.
 Аьли атын сол кудайдынъ
 Мен бирде сагынмайман,
 Басты йийп, юрек берип,
 Мен ога табынмайман.
 Коьмип болып сиз турынгыз,
 Бугавларды узынгийз,
 Канлы явдынъ канымнан
 Эркинликти тузынгийз.
 Дос — кардашлык уьйирде,
 Эркин, татым аьелде,
 Эскерингийз эм мытпангийз
 Сиз, тувганлар, мени де.

Ногайською мовою
 переклада
 СҮЮН КАПАЕВ

ФЕДЗЕХСТ

Ез куды амалгон, уәд-иу маә
 Бавверут нә зәеххы,—
 Мадау уарзон Украинны,
 Выдыры уәрәехы.

Хуымтә маәм куды зыной дардыл,
 Днепыр та әд кьардиу;
 Уымаен ингәенмә куды хьусон
 Йе мбу әмә нкьард ниуд.

Ез куды уынон,— Украинәей
 Денджызмә куды ласдзәен
 Уый ызнаджы тут... Мәрдтәей дәр
 Уәд маә сонт уд растдзәен.

Атәхдзәен нә зәеххәей арвмә
 Кувьинмә хуындзауәей...
 Гье, уәдмә та әз нә кәенын
 Зонгә дәр хуыцауы.

Бавверут маә әмә растут,
 Рәхыстә ныссәеттут,
 Не знагәен йә хәрам тутгәей
 Уаз сәрибар цәххсут.

Ног, ыстыр бинонгәей иумә
 Рацверут хәдбарәей;
 Хорзәей-иу маән дәр фәаразут
 Уәд уә зәрддыл дарын.

Осетинською мовою
 переклада
 НАФІ ДЖУССОИТИ

ЗАВЕЩАНИЕ

Как умру, похороните
 На Украинне милой,
 Посреди широкой степи
 Выройте могилу,

Чтоб лежать мне на кургане,
 Над рекой могучей,

Чтобы слышать, как бушует
 Старый Днепр под кручей.

И когда с полей Украинны
 Кровь врагов постыдлых

Понесет он... вот тогда я
 Встану из могилы —

Подымусь я и достигну
 Божьего порога,

Помолюсь... А покуда
 Я не знаю бога.

Схороните и вставайте,
 Цепи разорвите,

Злою вражескою кровью
 Волю окропите.

И меня в семье великой,
 В семье вольной, новой,

Не забудьте — помяните
 Добрым тихим словом.

Російською мовою
 переклада
 ОЛЕКСАНДР ТВАРДОВСЬКИЙ

ВИСИЯТ

Ан пугьрэнү, парохосит
 Пас т' уба сис мэна,
 Ас ту чол сту Украиня-м
 Ту агашимэну,
 Ки ати та джапя, яря,
 Заня — миланыя
 На драну, ки на акугу
 Хгу Днепро т' вруддыя.
 Сту яло ах т' Украиня
 Душманы ту ема
 Ту Днепро нда пэр ки пай-ту,
 На дранат тот мэна,
 Го на скуми, на петасу,
 Стон тьэго на сону,
 Прощину-тун тот... ма тора
 Го дьэн ксару тона.
 Парохосит-ми, скуттьэгы
 Ки та пхавя спасит,
 'Н душманы како ту ема
 Т' лэфтэря ифтясит.
 Ки атот сн' тайфа тюнурю —
 Мэга, харумэну,
 Ми змунат 'н кало ту логу
 На анкэвит мэна.

Румейскою мовою
 перекада
 АНТИН ШАНУРМА

НЯВВМУШШ

Кōххт мунн яма, рүххкэ танна
 Кōллэш Украинасыт,
 Касска кōммьтэсь мōджесь кēлтэ
 Рāбтэ мыннэ кāлым тыйй.
 Вуайче лēшшэ нēллыкесь кēлтэсыт,
 Тоавас ēгкрынт тēрьмесыт,
 Вуайче кулгэ, кōххт сōнн еафант
 Пуэресь Днепр тēрьм вулгєнть.
 Чōннткэ пуадта рйке вāрр
 Колькад Украинасыт,
 Еадгаххт сōнн...я танна мунн
 Кāльмесыт коаццья, чунєнчяла.
 Пāйна мунн я кўска тэлы
 Йммель укєнэг райя.
 Мōллэдса мунн... А тэнн вйл райя
 Йммель мунн эмм тйдь.
 Рүххкэ мун я пāйнагке,
 Роавас ципетъ пугтькєгке,
 Ижянт рйке пōясс вэрэнть
 Вāлтант сōнэнт рōсьєєгке.
 Пукэ олмэе вуассьєсь пйррєсьыт,
 Вāлглувывма олт пйррєсьыт,
 Елге вуайляххьтэ мун мушштыве
 Шйг я сунєсь сōанэнть.

Садмьскою мовою
 перекадала
 СААННДРЕ АНТОНОВА

ВАСИЯТ

Гъачли вахтна кивай узу.
Украиндизъ йиз киваз ккуни.
Яркьу чолин гъац! кьыл дабгьну
Накьв гьадабгьлай дерин вуйи.
Тепейийъ дахъруси узу
Нирин гьирагьдихъ кьудратлу,
Скин дарди ебхъруси гурлу
Сес, кюгьне Днепр нирин адлу
Украин жиларлан гьюгиз,
Гъаних вуйи душмандин ифйир,
Гьурхиган, за духьну ликриз
Накьвдиан, аплури дюьйир,
Азад вуйи жилан гьушган
Апларза аллагьдиз гьудган.
Хъа гьацистар вахтар хьайиз
Гьулугъ апларза аллагьдиз!
Накьвдик кивдар духьну жанлу,
Гъандагар аплури кьаглар,
Душмандин ифйири зурлу
Гужли апинай ичв тьу нар
Халкьарин аьхю хизандизъ
Азад вуйи кюлфетдизъ цийи,
Узу ичв кивагьлан гьадрай,
Гьытай, саб ужуб гаф клури

Табасаранськаю мовою
переклада
МУТАЛІБ МИТАРОВ

ВАСИЯТ

Ваке ки ман мурдам, шумо
Гурам кунед, эй дустон,
Дар байни сахрои васеи —
Украини мехрубон.
То киштзорони калон,
То ин Днепри кап-кабуд
Бошанд дар чашмам аен;
То ин ки шав-шуйи Днепр
Ояд ба гушам хар замон.
Гурам кунед, исён кунед,
Занчирхоро барканед,
Дар рохи озодии худ
Резед хуни душманон!
Пас, дар хаёти хураму
Даврони озодонатон,
Дар хонадони аъзами
Хушбахту пирӯзи ҷахон
Едоварӣ аз ман кунед
Бо лафзи ширин, дӯстон!

Таджицкскою мовою
переклада
Мирзо Турсун-заде

ВАСЫЯТЪ

Сөөкге Украинама
 Күмөгез, үлгәч, мине,
 Кин даганның уртасында
 Сайлап иң калку жирне.
 Кин болынар, текә ярлар
 Шуннан күренеп торсын,
 Днепроньң шаулап акканы
 Ишегелерлек булсын.

Украинадан әгәр дә
 Акса дошманның каны
 Зәңгәр дингезгә... Торып мин,
 Калдырып кыр, тауларны,
 Очармын башым ияргә
 Агланьң үз янына...
 Шул көнне күрмичә ләкин
 Ышаналмыйм мин аңа.

Мине күмгәч, күтәрелеп,
 Өзегез богауларны.
 Суларсын жирдә ирекең
 Дошманның явыз каны!
 һәм шунда тату, ирекең
 Беек яңа сөмьядә
 Дәхшы, елы сүзләр белән
 Хәтерләгез мине дә!

Татарською мовою
 переклада
 АХМЕТ ІСХАК

ВЕСИЕТ

Ме муьрденге, сохит гьовре
 Э гьэизе Украине,
 Э гьэд фирегье сэхьре
 Векенит ишму гьовреймере,
 Э тепеи дегешдум ме,
 Э ен гужлудь никере,
 Даров унжо э гушгьойме
 Сестьой зугьгьей эн Днеге:
 Эз сэхьрегьой Украини
 У берденге хун дудьшмере...
 Мивэхизум увэхд гьони
 Тик поисде э сер гьовре —
 Мирасум ме те е сер
 Э ки худло э домой дер,
 Мисохум лово... Оммо ме
 Худоре нис шинохе.
 Ишму мере гьовре сохит,
 Зенжилгьоре лов-тум сохит,
 Э беде хун дудьшменевоз
 Азадире руьшум сохит.
 Мереш э кифлет буьзурьги,
 Эн азади ве эн ники,
 Небу ишму-фурмуш сохит,
 Э ники э ер биерит.

Татською мовою
 переклада
 ХИЗІЙІЛ АВДІАЛІМОВ

ЧАГЫГ

Хүнүм келгеш, өлүп каар мен,
 Куужур Украинамга,
 Калбак шөлдө хавак орта,
 Карак четпес ховуну,
 Хайнып мөөрэн Днепрнин
 Кадыр дуруг эрин
 Көрүп, дыннап чыдар кылдыр
 Хөөржүдүп каар силер.
 Хайнып чыдар Днепр хем
 Хамык-ла дайзынны
 Ушта чалгып ашарбааже
 Украинадан ыравас мен,
 Дөлгөм шынаам кагбас мен,
 Дээрже ужулуп үнмес мен —
 Тейлээр бурган дилевес мен,
 Тейлээр буян сүзүк чок мен.
 Хөөржүткөш, туруп келгеш,
 Кинчини үзе шаап,
 Хөңнүнер чок дайзынны
 Килең-биге ууй шаап
 Күзээнинер чедип алгаш,
 Куужур мени сактып,
 Чаа, хостуг төрөл чуртка
 Чассыг, оожум адаар силер.

Тувиньскою мовою
 переклада
 СЕРГИЙ ПЮРЬЮ

ВЕСЬЕТ

Ажал ели өвсенде,
 Газың сиз соңкы жайым
 Гин чөлүңнүн төвсүндө
 Эзиз Украинамың.
 Жайлаң мени белент бир
 Кенарыңда мес чайың.
 Эсрәп аксын Днепр
 Гапдалымдан хердайым.
 Сүрсүн дөрү уммана
 Харам ганың пислерин.
 Шонда Украинама
 Герин ене, достларым.
 Галкып ерден арша чен,
 Хакы герман гелмерин.
 Чокунарын... Шондан өң
 Хак-пенаны билмерин.
 Жайланьэсоң, галкынып,
 Сүтем көкүң тырың сиз.
 Евүз ёвда ылканып,
 Эрк дүңйәсин гуруң сиз.
 Эркин, тәзе местени
 Безәп гүләр йүз биге,
 Ятлап дуруң сиз мени
 Адажа, хош сөз биге.

Туркменською мовою
 переклада
 АННАЛИ БЕРДИЕВ

ДЗАСИСИ

Би анчи эдүйси бинава бүгээв
 Украинэ элэни,
 Бига танкилини
 Бүнгевэ үлээв.
 Кэжтимэ вэлэни,
 Сагдюле кялани,
 Кэптэме дүйсилэгый онодо
 Днепэрэ гула хэрилэни понголивэни.
 Алидэ Украинэ үйдигини
 Багяудига палиги сакяги
 Эелисини угадигитэнэ
 Бүнгедиги тэгиденгый —
 Илгигими боатиги дэглэдэнгый
 Боала инэмэ
 Хэнкиденгый ... Үйтэнэ
 Еудэ боавани эйми са.
 Бүгэситэнэ тэгев,
 Куйгүвэ хэгдэлеу,
 Багяудигэ сакядини
 Волева силүсев.
 Бинава сагди сээлэ,
 Имэхи, кэсимэ сээлэ,
 Эдиу онгмо — дёнгиев
 Ая кээди диасев.

Удгейською мовою
 переклае
 ОЛЕКСАНДР КАНЧУГА

Мон күлй ке, монэ ватэ,
 Тй жүжыт вырйыл шае,
 Пүмтэм паськыт степылэн шораз,
 Мусолык Украинае.
 Мед аёо мон паськыт лудэз,
 Лыз Днепрез но меҗ ярез.
 Мед аёо мон, мед кыло мон
 Со кужмо бөрдйсь шүрез.
 Украйнаысь со нуиз ке
 Зарезе враглэсь вирзэ,
 Лудьёсты но гурезьёсты
 Мон кельто соку ваньзэ
 Но жүтйсько вöсьякыны
 Туж вылэ инмар доре,
 Нош али мон сыҗе дырозь
 Чик уг тодскы инмарез.
 Монэ ватэ но тй жүтске,
 Пезьгыгэ жилиостэс,
 Нош враглэн каргам вирыныз
 Гылтэ басьгэм эриктэс.
 Нош монэ бадзым семьяын,
 Эрико, выль семьяын
 Эн вунэтэ буре вайны
 Туж лачмыт, небыт кылын.

Удмуртською мовою
 переклае
 ПРОКІП ЧАЙНИКОВ

ВАСИЯТ

Ўлсам менинг жасадим
 Украинага кўмилсин:
 Кабрим у кенг далагини
 Энг ўртасида бўлсин.
 Поёни йук она-ер
 Ва зангори Днепр
 Кўриниб турсин мента,
 Вафиллаб оккан дарё
 Билиниб турсин мента!
 Душман кинини дарё
 Ювиб окизган замон,
 Элим топган кун омон,
 Кўзгаларман кабримдан:
 Чикиб олий даргоҳга,
 Худога гопинарман.
 Келмай туриб ўша кун,
 Худо йўқдир мен учун!
 Кўминг-у, кўзганг исён,
 Кишанлар кул-кул бўлсин.
 Эрк жангида душманнинг
 Кора кони тўжилсин.
 Сўнг улғу оилада
 Бошлангиз эркин хаёт.
 Секингина мени хам
 Ед этиб қилингиз шод.

Узбечкою жовою
 переклае
 ХАМИД АЛИМДЖАН

ВАСИЯТ

Өлсәм, мениң жәсидим
 Украинаға қоюлсун,
 Кабрим у кен далагин
 Эң отгурсида болсун.
 Чәкис терилгүлүклар
 Улук сулук Днепр
 Көрүнүп турсун мана,
 Душмән кенини көк деңиз
 Аккузғансири илдам,
 Елип теңлик тапканда,
 Тағ — чөлдәрни ташлармән.
 Худаға учуп берип,
 Тевинишка башлаймән...
 Кәлмәй туруп шундак күн
 Худа йоктур мән учун.
 Көмүңлар, козғилиңлар,
 Узунлар занжирини,
 Елинған ерк үстигә
 Төкүңлар душмән кенини.
 Андин улук аилиде
 Йени эркин һаятта
 Мени силәр унтуманлар.
 Яхши татлик сөз билән
 Дайим әсләп туруңлар!

Удмуртскою жовою
 переклае
 КАДИР ХАСАНОВ

БУДИДУИ, ТИХАЛАХАНИ

Мин булбучэй, хумуксу
 Мин улэси Украинаду
 Дарами степияду
 Хумувэй хулэксу,
 Гугдага сиргэду, мангу кирадунн
 Мин ауглачубдаи,
 Балапти Днепри мэгдиндуни
 Нани тарданасивани досодёбдаи,
 Нани ти Украина надини
 Ти мун баджосалипу сэксэвэни
 Чулал хэйэмбучэни
 Би ти хумунди тэдою —
 Тэкорэ, тории,
 Эндурри битини тории,
 Торо, кэси гэлии.
 Тиачи осисини осини,
 Эндуривэдэ би сарасимби.
 Хумирэ, илуксу
 Мэпи уювухэ дүлдьдимбэ буячуксу,
 Мэн баджи сэксэдинни
 Улэнди биу дорова хуэлгуксу.
 Тара мимбэ ти дай нюлдиндуи,
 Сичэвун, нигэдиэ нюлдиндуи
 Эди мимбэ онгоксу —
 Дёньюксу, улэн хэсэди
 Дёньюксу.

Ульськаю мовою
 переклада
 ОЛЕКСИИ ВАЛДЬЮ

Уреч парзам, чыып саларзар
 Хайран Украинамда.
 Хомдым оймаан хас саларзар
 Чалбах чир ортызында.
 Күүрген үстүнде мин чадим.
 Хазыр чул хазында,
 Соолап турғанын ис чадим
 Кирі Днепринінь анда.
 Хақан Днепр Украинадань
 Ханнарын ырычыларнынь
 Апарчатса, мин хомдыдань...
 Андада мин турарбын;
 Тур килербін, мин чидербін
 Худайнынь иркиніе,
 Пазырабын, че сағам мин
 Кірчем худай тискеріне,
 Чыып салынъар, туррыбызынтъар,
 Тузахтарны үзінъер,
 Чабал ырычыданъ хан алынъар —
 Пос чуртасты тостенъер.
 Мині дее улуг семьяда,
 Пос паза наа семьяда,
 Ундубанъар мині анда,
 Амыр сөнөнень аданъар.

Хакаськаю мовою
 переклада
 МИКОЛА ДОМОЖАКОВ

ЯСТОПСЫ

Ма парлом — лэсяталын
 Манэм халася
 Карись, хар тахаин
 Мосты Украйна хоסי,
 Дант харыг керытман,
 Па Днепр, па руваят
 Иса ат ныла, сясид,
 Хоты ас па марийл.
 Украйна элты хухилтыл
 Тунга восты сярса
 Вевтам отыт калы, сипоранн
 Кев, муї пайлы тахи элты —
 Иса хайлом, турма менмасьлом
 Лунгхыг ова
 Перна пос понты. Си унта
 Ма лунгх ант уйтлом.
 Лэсятдылын, нох доятты,
 Карты кел маншаты.
 Вевтам врагит калыйн
 Волына вера шошматы,
 Манэм воланг семьяйн,
 Длоп, волына семьяйн
 Ал ёремалын, нумалын
 Дыклы, шитам ясынгын.

Халгійською мовою
 перекладає
 МИКУЛЬ ШУДЬГІН

ВАРСИЙІАБТ

Тага клікьягьили зур зы лыклейлун
 Чинав гьундурь таьпарь, чинав мьди гус.
 Гьаным са джигаб ки, кьинир Украйна
 Гьинелли йах дахоа, сам аьсир, сам уьс.
 Зы кісохототых гьине кіачлыныр,
 Гьине ынхьвар, дурьзурь, йа кьокь йах дахоа.
 Днепри сагьилир асыр дахижмаь
 Кьудузкьы далгьади чинавш чыкьыркьао.
 Рыцийаб чіпихикьягь е Украйналлы
 Днепри йади пїи дам гог даврийагьыр,
 Гьинаьга е джугтьяб чїридаьмаь йаб
 Кїурхьынкуйаб ынхья, килбигкьягь шагьыр
 Йаб ахыр лавкїуйаб фавгьану, агьу,
 Гьинаьга гьуцару давгїаь кирдаьмаь.
 Вы леш, е дав арзуд гувь аьчмишкундаь
 Цор атти гьуцарым йаб раьд кирдумаб.
 Зур аьвваьыл зы лыкїа, гьана уьсьянкаь,
 Таькькьейлун кьандаьлдыр, йа лазым киру?!
 Заттыпхаборкирсаш йади пїимибир
 Зур азад кундурмаь, мухїугтвар суру.
 Талкуи чихи, хошбаьхт, азад, айлаьр
 Зы кїулдыкьуи чыкїа укьудлы, илли.
 Хурьмуьр аттикьидан зы кїулдыкьейлун
 И цїу чавкмишкуйаб сури мицїилли.

Хінгалдзьькою мовою
 перекладає
 РАГІМ АЛХАС

МАНГИПТЭН

Сыр мэрэва, гаравэн ман
Прэ да плай чярэяса.
Машкир мал бутлы ачява
Мэ Украйнаса.
Тэ дыкхáva учипнастыр
Вэш, малй лэняса,
Тэ шунава, сыр прастагла
Мро Днипро зорыаса.

Сыр лыджяла рат рувэнгро
Криг Украйнатыр,—
Одова дывэс мэ джява
Дур камлэ ригатыр.
Ачява да... уштава,
Ко дэвэл урнява,
Тэ-мангав лэс... Аканá
Дэвлэс мэ на джинава.

Гаравэн ман, тэ чянгэндыр
Сыр упрэ уштэна,
Састэра чюрдэн вастэндыр,—
Кхам тэ бахт дыкхэна.
Дрэ ирй барй пшалэнгри,
Статькирды кхамэса,
На бистрэн тэ-рипирэн ман
Э лачэ лавэса.

Цаганською мовою
переклад
ЛЕКСА МАНУШ

УЭСЯТ

Си псэм хуэдэ Украинэм
Сышышлэфльхэ, сыглэм,
Кхэ лэгьунэр льагэу илзу
Губгьэ луащхэ лэплэм.

Шыслгьатунц абдеж си хэкур
Тыншу, зышызгьэншу.
Днепр льэши и уэр макьыр
Нэлунш си деж лупшу...

Си псэм шышу Украинэм
Бий кьемыгьужыну
Шыхту зманым гүфлэ дамэм
Сыкьилэгьыжынуш.

Апшлэндэхуклэ сэ тыншыгьуэ
Си гум игьуэгьынкьым,
Бэм я льэлур зыхээмышлэ
Тхэри зым пэсшлынкьым.

Сэ сышлэфльхы зыкьэфлэгтхэ,
Льэхьур зепывудхэ;
Фашымысху я льыр вгьажэ
Фэ фьзыгьлэпудхэм.

Льэлпкьэ зэшыбэу псэуклэшлэ
Дахэ зыгьэлпсынум
Сыфшогугьыр си цлар фьлклэ
Фигу кьэвгьэкьыжыну.

Черкеською мовою
переклад
АЛИМ ХАНФЕНОВ

ВЕСЕТ

Велча со аш д'аволдлагаш
 Хьомечу Украинехь,
 Лекхчу гу т'ехь каш а даккхий,
 Шувйрачу цу арахь.
 Йист шайн йоцу шера ареш,
 Днепран лекха бердаш —
 Гуш хилийта, схьахазийта
 Тулг'еш г'орг'а г'ерг'аш.
 Мостаг'ийн ций Украинера
 Сийначу х'ордехьа
 Доладелча... г'лаккха со а
 Ареш, лавмнаш т'ехьа
 Дувтуш г'отгур ву сов чехка —
 Г'ур ву волча дела
 Ламаз дан... т'кьа х'етталц суна
 Везаш вац и дела.
 Со д'аволда, г'лаккха г'овттий,
 Г'оьмаш хедаделаш,
 Мостаг'ийн ций Ианош дера,
 Парг'ато ч'аг'г'ьелаш.
 Т'кьа сийлахьчу, парг'атечу
 Цу добзалехь аш со
 Виц ма велаш, хьахавелаш
 Хазчу, дикчу дашца.

Чеченською мовою
 переклада
 ШАЙХІ АРСАНЖКАЄВ

ПЕХИЛ

Эп вилсес'ен — 'е'сенхир'ен
 Варрине пытар'ар,
 Чун юратг'на Украин'ан
 Таприпе хулдай'ар.
 Темекем 'синчен 'е'ршыв'ам
 Кур'анса выртинч'е,
 Ват'а Днепр ах'арни те
 У'с'ан илт'енинч'е.

Т'ашмансен хура юнне в'ал
 Украина т'ар'ах
 Тин'есех илсе тухсас'ан,
 Туп'акран эп т'ар'ап,
 С'ар'е, хир'е — й'алт х'авар'ап,
 П'ел'егех 'е'клен'еп
 К'елгумашк'ан. А унччен-ха
 Эп турра п'елмест'еп.

Пытарсам'ар га хускал'ар,
 С'анч'арсене тат'ар,
 Ир'еке усал т'ашман'ан
 Юн'епе ш'авар'ар!
 Асг'а, ир'екл'е те 'е'не
 Килийшра — ан ман'ар —
 Ыра с'амахпа мана га
 Ашш'ан ас'ансам'ар.

Чувашською мовою
 переклада
 ПЕДЕР ХУЗАНГЛАЙ

ВЭТГАВ ЯАТЛЫБЭТЫ

Эчги вьик, Украинак гым
 К'энамайындытык;
 Мачынан нитг'эн маёлгын
 Ванво в'ийылык'этык,
 Ин'к'ун ынк'о ергыт, эныыт
 Мэчынкы к'онпы лыук,
 Тан'валёмы Днепр-эрмэчыын
 Э'йн'элыын им'элюк...
 Эчги Украинаеквэ
 Рэйк'ыпылылыбэтг'э
 Эк'элын мутлымул, -ынкы
 Выткы тырэлк'утг'э,
 Тырэюг'э... ынк'рам этын
 И'и'н травандян'ын
 Йылынво гымылготатты
 Тэн'ычыын вагыргын.
 Майындылгыткок, вутылгыт
 К'ынчимир'ээквытыкы;
 Э'к'элымугле и'чымг'эут
 К'ылгинэрмэквытыкы.
 Ынк'о гым майн'ыройрызык,
 Тор'эчыамвагыргык,
 Нытэн'эв к'энакэтыотык
 Кычыымвэтгаквыргык.

Чукотская мовою
 перекладе
 ВОЛОДИМИР ТИНЕСКИН

КЕРЕС

Олубусемне чыгсалар
 Менин'нь кыймат Украинамада.
 Чалбак чалан'ьда курганда
 Мени чыган черим ползун.
 Салып салар мени педде:
 Мага корерге пуктерди,
 Чтобы мен угай Днепр кайде
 Толкутба, кыскырып алып чайкалча...
 Кайде төгулзем Украинада
 Отгултердин каннары кызарып аксын.
 Андала мен азака туруп пазармын
 Катнап чаялып озерим.
 Туган черим менин'ь тыныма киритсин
 Абыр казык чадык ага тонче,
 Мен кудайды пилбедим
 Амдшла пилип меналдым.
 Чып салып туркелар.
 Септери узубузари!
 Оштердун'ь чабал каныба
 Свободыны шачылдалар.
 Мени улуг семьяда
 Карындаш позумду мени
 Сагышка кийдирерге ундутпалар.
 Чакшы чылыг соспе айдар.

Шорская мовою
 перекладе
 СТЕПАН ТОРБОКОВ

О:НД'О

Укра:йнаба кудэрэник
 Мэт абара пала:ха.
 Т'ама истиэл монхаги
 Мэт луккулдиэ нола:бан.
 Кудэрэник мэт лэwэйл
 Курул'уойуол мора:wлэк,
 Мэт Днепр ховорэл
 Морг'и:нуйуол мора:wлэк.
 Танниги мит луккулбат
 Кукунд'и:пэ халда:йха
 Мэт ки:д'э ах пунуолбат
 Мэ монд'эйтэй. Тада:тэ
 Хуойлбат ма:руол-амуд'э
 Мэр эн'ит'ит тигл'уол мэт.
 Танун киэйиэ хуодэлдэн
 Эл эшиэл'элк хуойл-нэмэ...
 Мэтул лалwэрэйд'элдэ
 Тит хандага койлэсник.
 Ма:руол лат'ил н'а:рт'ид'э
 Амун бурэ эндэник.
 Лайана таи, амуд'и:л
 Тит эд'илба эннурэн,
 Лэйтэйнунник мэтул, т'и.,
 Элн'а:рт'ит'э ару:лэк.

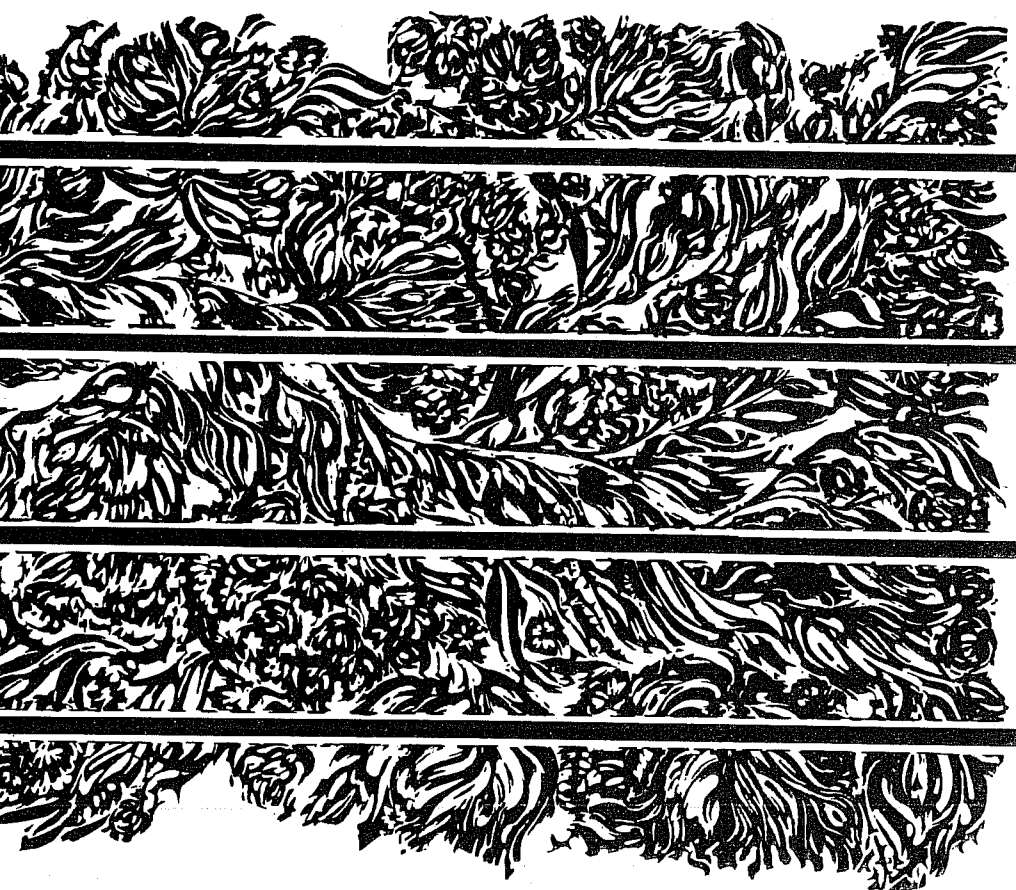
Юкацарьскою мовою
 переклад
 УЛИРО АДО

КЭРИЭС

Өллөхпүнэ, көмүн миигин
 Таптыр Украинам
 Унаар күөх киллэм истиэбин
 Урдук кургааныгар:
 Онгон мин көрө сытыварым
 Дойдум күөх быйангын:
 Истиэм Днепр энсиллэр тыаһын.
 Бардам барылбанын...
 Кини Украина устун
 Хаһан күөх муораба
 Өстөөх хаанын суурдэн устуо,—
 Мин тилдэн туруобум.
 Очубо мин үнүөх эгим
 Танарабыт диннэ...
 Ол кэммит кэлиэр диаритин
 Айбыт дин суох миэхэ.
 Мингин көмөөт, өпө турун.
 Хандаалыны хампарытын,
 Өстөөх өһөх хаанын тобун,—
 Көнүл уота кыыстын!
 Сана улуу кэргэн үөскүө —
 Миигин умнумаарын,
 Итии намын тылгытынан
 Истинник ахтаарын.

Якутскаю мовою
 переклад
 ГЕОРГИИ ВАСИЛЬЕВ

ПЕРКАААМ
МОБАМ
НАРОАМ
ЗАРУБЖИИ
КРАИ

Є ПОЕТИ ОДНОГО МІСТА, ОДНОГО СЕДА,
ОДНОГО НАРОДУ. АЛЕ Є ПОЕТИ ВСІХ МІСТ,
ВСІХ СІЛ, ВСІХ НАРОДІВ.
ШЕВЧЕНКО САМЕ ТАКИЙ ПОЕТ.
ЧОМУ ІНОДІ ПОЕТ ОДНІЄЙ МОВИ СТАЄ ПОЕТОМ
УСІХ МОВ, НЕЗВАЖАЮЧИ НА ТЕ ЩО
ПЕРЕКЛАСТИ ВІРШІ З ОДНІЄЙ МОВИ НА ІНШУ
ДУЖЕ ВАЖКО І РІДНА МОВА — ЦЕ ПОЛОВИНА
ПОЕЗІЇ?
А ЦЕ ТОМУ, ЩО ДРУГА ПОЛОВИНА ПОЕЗІЇ
ТАКИХ ПОЕТІВ, ЯК ШЕВЧЕНКО, НАСТІЛЬКИ
НАЦІОНАЛЬНА Й НАСТІЛЬКИ ІНТЕРНАЦІО-
НАЛЬНА, ГУМАННА, НАСТІЛЬКИ САМОБУТНЯ
Й НАСТІЛЬКИ ЗАГАЛЬНОДОСТУПНА, ЩО
ПОЛОВИНА ЯВЛУКА ШЕВЧЕНКІВСЬКОЇ ПОЕЗІЇ
ДО СМАКУ ВСІМ НАРОДАМ.
ВИН ПІДНІС НЕ ТІЛЬКИ ТЕМУ УКРАЇНСЬКОГО
НАРОДУ, ЩО СТОГНАВ ПІД ГНІТОМ ЦАРИЗМУ,
АЛЕ Й ТЕМУ ПО-СПРАВЖНЬОМУ ВІЛЬНОЇ
ЛЮДИНИ. І ТЕПЕР, КОЛИ НА ЗЕМЛІ ЙДЕ БИЙ
ЗА НАЦІОНАЛЬНУ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ КОЖНОГО
НАРОДУ, ПРОТИ КОЛОНІАЛІЗМУ, ЗА
ПОБУДОВУ НОВОГО СУСПІЛЬСТВА, ГІДНОГО
ВИЗВОЛЕНОЇ ЛЮДИНИ, НАРОДИ
З ХВИЛЮВАННЯМ ЧИТАЮТЬ ТАРАСА
ШЕВЧЕНКА, З ЛЮБОВ'Ю Й ТОВАГОЮ
ВШАНОВУЮТЬ ЙОГО ПАМ'ЯТЬ.

НАЗИМ ХІКМЕТ

Kur të vdes, të më mbuloni
Te ndonjë kodrinë,
Që ta shoh gjithnjë, vëllezër,
Mëmën Ukrainë;
Të vështroj me gaz në zemër,
Fushën pa kufi.
Të vështroj si derdhet Dnjepri,
Si buçet ai,
Si vrapon mes Ukrainës,
Drejt e për në det,
Do t'i lë më një anë ahërë,
Fushat dhe rrëketë;
Do të ngjitem lart në qiell
Perëndine të shoh,
T'i flas hapur e t'i lutem,
Se tani s'e njoh.
Kur të më mbuloni mua,
Prangat flakini,
Derdheni në shesh të luftës
Gjakun për liri!
Dhe në familjen e madhe,
Të re dhe të lire,
Ma kujtoni fjalën time
T'urtë dhe të mirë!..

ሃዘዘ.

እኔ ስምታ ቀበረ ፤
 በውደ ኡክራይን ይሁን በሀገረ ።
 በስራው ሜዳዎ መካከል ወስዳቸው ፤
 እንደሞትኩ ቀበሩኝ አፈሯን ምሳቸው ።
 በከረብታዎቿ ከውስጥ ጋደም ብዬ ፤
 በታላቁ ወንዝ ጀርባ ላይ ታዝዬ ።
 አንቅቶ ጀሮዬ ቸክቸክታውን ይስማ ፤
 የጥንቱን ድኅጥር የፋፋይን ዜማ ።
 እና በዚያን ጊዜ ከኡክራይን ሜዳ ፤
 የረጋው የጠላት ፤ ደም በውሃ ሲፀዳ ።
 ያን ጊዜ እኔም በጄ ፤
 ፈጥኝ እነሳሰው መቃባር በርግጄ ።
 ከዚያም እቆማለሁ ፤
 ከፈጣሪ ደጃፍ ከበሩ እደርሳለሁ ።
 እስግድለታለሁ ፤ ሆኖም ከዚያ ቀድሞ ፤
 እግዚአብሔር የሚባል አላውቅም ፈጽሞ ።
 እኔን ቅበሩና እናንተ ተነሱ ፤
 ሰንሰለታችሁን ሰባብሩ በጣጥሱ ።
 የፀሮቻችሁን መጥፎ ደም አፍሱሱ ፤
 ነፃነታችሁን በወኔ ውረሱ ።
 ያኔ እኔም ልታሰብ ፤
 በገናኖውና በአዲሱ ቤተሰብ ።
 ምንጊዜም አትርሱኝ ፤
 በተዋቡ ቃላት ዘወትር እስታውሱኝ ።

Амхарською мовою
 नेपालमा
 AMጻጢፊHEX Mጻጢፊፕፕ

MY TESTAMENT

When I die, let me be buried
 In my beloved Ukraine,
 My tomb upon a grave-mound high,
 Amid the wide-spread plain,
 That the fields, the steppe unbounded,
 The Dnieper's plunging shore
 My eye could see, my ear could hear
 The mighty river roar.
 When from Ukraine the Dnieper bears
 Into the deep blue sea
 The blood of foes... then will I leave
 These hills and fertile fields —
 I'll leave them all behind and fly
 To the abode of God
 To sing His praise... But till that day —
 I nothing know of God.
 Oh bury me, then rise ye up
 And break your heavy chains
 And water with the tyrants' blood
 The freedom you have gained.
 And in the great new family,
 The fam'ly of the free,
 With softly-spoken kindly word
 Remember also me.

Анхаліцькою мовою
 नेपालमा
 ДЖОН БІР

الميثاق

عندما يدركني الموت

الحدوني وسط سهبٍ فسح

من سهوب أوكرانيا الحبية

ولكن لحدني على هضبة

تطل على هضاب كثيرة ،

وعلى الحقول المتراصة ،

وعلى الدنبر ،

وأسمع منها

هدير ذلك الهمار الجار

وأبصر كيف يحمل إلى البحر

دماء اعداء أوكرانيا

عندئذ انهض من لحدني ،

وأحجر الحقول والهضاب ،

وبوثة واحدة أدرك عرش الله

لأرفع إليه صلاتي

أما قبل ذلك

فأنا لا أعرفُ الله

أحدوني ثم هبوا

وحطموا الاصفاد

وبدماء الاعداء البغيضة

رووا الحرية

ثم لا تسوا ان تذكرني

بكلمة طيبة

في اسرتكم الجديدة ، العظيمة —

اسرة الحرية

وصیت نامہ

اجلی گوت کہ کشتیت
 کارکتیت سنی آخرت گیسا
 یا یاریخین قومی گوارا
 بعزیزین او کراینه نه
 جاگیر کنت به بلندی
 یا سستین رودی دامنه
 گجو شا تجتیت دننیر
 شمن کنگه المدامه
 رویت آب به غیمان
 بد کاران حراسین اوانه
 گوران و تن او کراینه
 کائین پله دوستان سن
 حرکت کتین شه عرشه
 حقه مگندین نیانین
 سجده کتین یحصاده
 حق و ناحقه زانین
 کہ قبر کرتیت گوارا
 ظلمی رشنگه سندیت آدا
 سکین جگا زور بیست
 جر کتیت وت سرتی بیادا
 وت سرتی نکین اینکنه
 پل کنت گو اندگه
 یاد کتیت شسا آدینه
 همین مرحومین بنده گه

Бергуджскаю мовою
 переклада
 МАМЕИ ШИРДИТОВ

অন্তিম বাণনা

জীবনের লীলা মোর হজে অবসান
 রাখিও ধেরান —
 শায়িত করিও মোরে
 যুজেন-ভূমির বৃকে, স্রোপের প্রান্তরে।
 আদিগন্ত ভূগভূমি, অপার নীপার,
 উর্ধ্ব-গাম্ভী তটেরথা তার
 যেন হয় নয়নগোচর; এবং শ্রুতিতে করে স্মৃধা বরষণ
 নীপারের ঘূর্ণস্রোতে, মোর গরজন।
 যৌদন হেঁদর বৈরী-শোণিতের ধারা
 নীপারের বক্ষ ভৌদি, যুজেন-ভূমি ছাড়াই হইয়াছে হারা
 স্মৃদীল সাগর বৃকে, কেবল তখনই
 প্রান্তর, গিরিমালা, সাধের ধরনী
 তেয়াগিয়া প্রভু অগ্নি তোমার চরণে
 লইব স্মরণ।
 কিছু যদ্যপি তাহা নহে খটিবার
 ঈশ্বর মাহাত্ম্য অগ্নি করি না স্বীকার।
 আমার সমাধি রিচ উঠ জনগণ
 ঈশ্ব করি দাপণের অবহ বহন।
 ঈশ্বরচারণী শব্দে রক্ত ঢালি আরও
 যদুজরে করিয়া দণ্ড
 মানবের মূর্ত্ত পরিবারে —
 দ্বিবিশাল, মূর্ত্তকার, নতন আবারে
 স্মরিও আমারে
 হিংসা রেব পরিভ্যাগ করি মৃদু ভাবে।

Бенгалскаю мовою
 переклада
 АРУН СОМ

Шом умра, ме погребете
нейде на могил
посред степите широки
на Украйна мила,
та скалите над водата,
Днепър и полята
да се виждат, да се чува,
как реве реката.

Шом помъкне от Украйна
Днепър към морето
кърви вражи — аз тогава
планини, полета
ще остава, ще отида
чак при бога в рая
да се моля. Дотогава
господ аз не зная.

Погребете ме, станете,
прангите счулете,
с вражи кърви свободата
шедро наръсете.
И в семейството велико,
свободно и ново
не забравяйте, спомнете
и мен с добро слово.

Българския мовою
переклад
ДИМИТР МЕТОДИЕВ

VA ZESTAMANT

Pa vezin maro, sebeillit ahanon
En eur hourgane
E-kreiz ar sterepñ divuzul
E va Ukraina karet
Ablanour din da weled
Ar parkou didermen,
An Dniepr hag e riblou serz
Ha kleved ar ster o vlej
En eur gas ganti, pell euz an Ukraina,
Beteg e strad ar mor glaz,
Gwad va enebourien... Dilezel a rin peb tra
Parkou, torgennou
Hag e yin daved Doue
Evid pedi... Hogen beteg ar termen-se
Ne anavezan ket Doue!
Sebeillit ahanon med c'hwí avad,
Chomit en ho sav.
Tortit ho chadennoù
Ha gand gwad livrin ar mac'her
Bouetit ho frankizi!
Da houde, e famill vraz ar roblou,
Er famill dieub ha nevez,
N'anounac'hait ket dalher sonj diouzin
Dre eur gomz peoc'huz ha flour.

Бретонския мовою
переклада
НАИГ РОЗМОР

FY NHESTAMENT

Pan fyddaf farw, cleddwch fy nghortf
 Yn fy amwyl Ukraine wlad,
 Beddrod ar rhyw uchel lecyn
 Draw o'm cylch y paith-dir wlad.
 Fel o'r cae, y paith didderfyn,
 Fel o'r afon Dniiper lân,
 Weld o'm llygad, glyw o'm clustiau,
 Gryfder afon yn ei chân.

Pan o'r Ukraine, Dniiper gluda
 Draw i ddynder eigion gläs
 Gwaed y gelyn, yna gadwaf
 Fryniau hyn a'r gwastad bräs.
 Gadwaf oll ar ôl, ac hedaf
 Draw i gartref Arglwydd Dduw
 I ganu'i glod... ond hyd at hymny
 Dim a wyddys am fy Nuw.

O cleddwch fi, a chodwch chwi
 A thorrwch gadwyn cry!
 Dyfiriwch efo gwaed gorthrymmyr
 Y rhyddid 'nillsoch chwi.
 Ac yn y newydd deulu dyn,
 Byd eang bobloedd ffri,
 Mewn distaw sisial, felys air,
 Cofiwch amdanaf fi.

Варшавською мовою
 неперкада
 ДЖОН ЕМРИС РОБЕРТС

DI CHUC

Khi tôi chết, hãy chôn tôi
 Trên gò đất
 Trong thảo nguyên bao la
 Giữ a U-krai-na yêu quý
 Để tôi nhìn cánh đồng bát ngát
 Nhìn con sông Đờ-ni-ép bờ đê thấp trũng
 Bên tôi găm tiêng sông
 Xa U-krai-na

Con sông đỏ máu quân thù
 Vào biển cả
 Tôi từ biệt cuộc đời
 Cánh đồng, đồi cỏ... Tôi vút cánh bay cao
 Đền tận nơi xa nào
 Cầu nguyện Chúa Trời!
 Nhưng trong khi chờ đợi
 Tôi đâu có biết Chúa Trời
 Chôn tôi xong, các bạn hãy đứng lên
 Phá tan những cùm sắt đáng rủa nguyền
 Từ ờ! sự tự do của các bạn
 Bằng máu quân thù!
 Rêi trong gia đình lớn
 Giải phóng khỏi mọi xích xiềng
 Các bạn hãy nhắc đến tôi
 Với những lời nói yên lành dịu ngọt.

В'єрнамською мовою
 неперкада
 П'УГЕН С'ВАН ШАНЬ

TESTAMENTO

Cando eu morra, poñédeme nun outeiro
no medio da chaira inmensa d'este miña Ucranía adorada, pra que eu vexa os campos sin fin o Dnieper i-as suas ribeiras bravas e pra que eu sinta o seu fungar. Cando Dnieper arrastre cara o mar azul, lonxe de Ucranía, o sangue do enemigo, d'aquela eu abandonarei os outeiros e abandonarei os campos e voarei deica o ceo pra rezar a Deus, mais si moito tempo despois
esto non sucedeu eu non quero coñecer a Deus. Vós entón enterrádemme, erguédeos rompede ó fin, rompede as vosas cadeas e ragade a libertade co sangue do enemigo. Mais tarde, xa na gran familia, a familia libre e nova, non vos esquezades de mi con palabras doces, suaves.

Праціцёркаю мовою
неперкада
ХЕСУС АЛОНСО-МОНТЕРО

वमीयत
जब मेरे जीवन की सांसें चुक जायें
प्यारे उक्रइन में मुझको दफनाना,
दूर दूर तक फैले हों मैदान जहां
तुम समाधि ऊंचे टीले पर बनवाना,
ताकि हरे खेतों स्तेपी, मैदानों को
दूनेपर की गाती, हहराती लहरों को,
मेरी आंखें देख सकें, सुन शोर सकें
जब वे उछल-उछलकर तट की ओर बहें।
दूनेपर की लहरें जब नीले सागर में
रक्त बहाकर ले जायेगी दुश्मन का,
तब मैं छोड़ूंगा इन खेतों, टीलों को
अन्त कलंगा इस धरती पर जीवन का,
ईश्वर के घर को मैं तब उड़ जाऊंगा
करू वन्दना, प्रभु को शीघ्र भुकाऊंगा,
लेकिन उस दिन तक कोई भगवान नहीं
मेरा उससे नाता, कुछ पहचान नहीं,
दफनाओ मुझको पर मिलकर सभी उठो,
कड़ी गुलामी की जंजीरों को तोड़ो,
अत्याचारी के शोणित से तुम सींचो
आजादी के अंकुर को, नव पल्लव को,
एक बड़े परिवार, कुटुम में मिल जाओ
मुक्त राष्ट्र-परिवार, मुक्त तुम कहलाओ।
याद मुझे भी कर लेना तब कभी-कभी
शब्द मधुर कुछ कहें देना तब कभी-कभी

Москва шибди
неперкада
МАДАРИДАЛ МАДРИ

TESTAMENT

Als 'k dood ga, wil ik rusten
 In Oekraïene's grond,
 Mijn graf hoog op een heuvel
 Ziet heel de steppe rond.
 Vandaar zal ik aanschouwen
 Al wat mij dierbaar was,
 De heuvels en de dalen
 De bomen en het gras.
 En steeds zal ik weer horen
 Het brullen der rivier —
 Totdat de trouwe Dnjepr
 In golven breed en fier
 Des vijands bloed in stromen
 Wegvoert voorgoed naar zee.
 Dan zal ik afscheid nemen,
 Verhoord is dan mijn beê.
 Dan zal ik God aanbidden
 En danken voor altijd,
 Omdat mijn Oekraïene
 Voor immer werd bevrjfd.
 Als allen één zijn, broeders,
 In waarheid sterk en vrij,
 Denk dan, met simpe woorden,
 O dan, denk dan aan mi!

Голландською (нідерландською) мовою
 переклад
 ФРЕАРК ДАМ

ΔΙΑΘΗΚΗ

Θάψτε με στὴν Οὐκρανία,
 ὅταν θά πεθάνω,
 Μνήμα ἀνοίχτε μου σὲ στέππα,
 σ' ἕνα ἀγρᾶντι ἀπᾶνω.
 Σ' ἕνα χωματένιο τύμβο
 νᾶμαι, σ' ὄχτη πλάι
 καὶ τὸν Δνεπρὸ ν' ἀκούω
 π' ἀργιωπὸς χυλάει.
 Κι ὅταν τὸν ἔχτῳ ἀπ' τη γῆ μου
 τὸ ρεθὸ του κύμα
 παρσασεῖ... Τότε μόνο
 θε νὰ βγῶ ἀπ' τὸ μνήμα,
 Στου Θεοῦ γὰρ τὸ κατῶφλι
 τῆ ψυχῆ θά φέρω
 νὰ εὐχηθῶ... Μὰ γιὰ τὴν ἄρα
 γὰ Θεο ὄεν ξέσω
 Θάψτε με καὶ σηκωθείτε,
 σπᾶστε μαῦρα ἀλῶσια
 μ' αἶμα τυράννου ραννίστε,
 τὴν ἀτόφασή σας.
 Κι ὅταν ομίξετε σὲ νέα
 λεύτερη οἰκογένεια
 μὴ ξεχνᾶτε θυμηθεῖτε
 σιγαλὰ καὶ μένα.

Грецькою мовою
 переклад
 АЛЕКСІС ПАРНІС

વસિષ્ઠન

અરજ છે મારી ...
 વીતે જ્યારે ઘડી આખરી,
 દફનાવજો મને ધરતીમાં ખારી,
 મુજ વતન ઉકાઈના ફેરી.
 ચાગજો કબર અફેટ ભૂમિમાં.
 કાઈ દીવે ઊંચેરા,
 જેથી જરખે નમનો મારાં.
 ખેતરોને, અસીમ વગડાને,
 અને નીપરના સરકતા કિનારાને;
 વળી સાંભળે કાન મારા,
 ગરજંત સહાસરિતાને,
 ખારી ઉકાઈની ધરતીમાંથી,
 વહેતાં જળ નીપરનાં જ્યારે,
 લઈને સુધિર શત્રુઓ ફેરું.
 ઊંડા જાલા સાગરમાં ભળશે,
 ત્યારે લઈને વિદાય,
 આ ડુંગરોની, લાલુડાં ખેતરોની,
 તજીને પ્યારું બધું.
 ફરશે ઉડાન પ્રાણ મારો,
 જઈને આશરો લેવા પ્રભુનો,
 આવશે ત્યારે વેળા પૂજાની ...
 કિંતુ એ ઘડી સુધી,
 જાણ પ્રભુની મને નથી.
 અરે, દફનાવજો મને, પછી ખડા થઈને,

તોડીને ફગાવજો તમારી બીજલ ભંજરોને,
 અને શોષિત જાલિમોનું સીચીને,
 ખીલવજો તમે અનેરી આઝાદીને.
 પછી નવલા વિશાળ કબીલામાં,
 આઝાદ માનવીઓ તણા કબીલામાં,
 બોલીને વેણ માયાળુ : હળવે હળવે,
 ફરજે યાદ મને,
 એવી અરજ છે મારી ...

TESTAMENTET

Når jeg går fra denne verden
 I en grav begrav mig
 Pa en steppe bred og mægtig
 I mit land Ukrajna,
 For at jeg de høje bjerge
 Dale og vindmøller,
 Kan klart se og høre
 Hvordan Dnjepr brøler
 Først når Sorte Hav modtager
 blodet af alle fjender
 fra Ukrajna... dør jeg.
 Dale, sletter, bjerge
 Alt forlader jeg og farer
 Op til selve Gud jeg.
 Bed til Gud... men indtil da
 Kender ingen Gud jeg
 Så begrav mig og gør oprør,
 Lænkerne riv sønder
 Dræb de onde fjender jeres
 Og bliv frie bønder.
 Når der blir en ny familie
 Hvor alle fri kan være
 Glem nu ej til mig at skænke
 milde ord og kære.

Дарською мовою
 написана
 СЕРПІЙ ХАЙНОВ

צ ו א ה

אם אמות וקברתני
 על גבע (קלוקה)
 בין הערבה ורקח
 החתומי אוקראינה.
 למען את שרות-רחבות
 וניעפך פריא, אולם
 תמיד לשפואת, לראת
 את סעור המולה.
 פר לשאח מן אוקראינה
 עד הים תכלתה
 את הים אויב... אז אני
 את שרות וקרים,
 כל ארצא פה בארץ-
 לאלהים ובאמי
 להתפלל... עד פה, אלא
 את אל לא ידעת.

פלם קומו וקפרתם,
 קרעו את חבלי,
 כהלים הרה השונים
 את דרור היותם.
 ואתי בהמשפחה,
 בהדלעה, רפאי,
 לא תשפמו וזפרתם
 פתי, פלאט חרפך.

Еврейско (іапу) Мосоо
 העברית העברית
 IJIE MA3OPE

AN TUACHT

Nuair fhaighidh mé bás, cuir sa chré mé
 In uaigne ar bharr cnoic,
 I gceartlár na steipe leathain,
 Ins an Ucráin mhuirneach,
 Go bhfeice mé tírdhreach fairsing,
 Páircanna is sléibhte.
 Go gcloise mé búir an Dnieper
 Ar a bealach réite.

Nuair iompróidh sí ón Ucráin
 Isteach sa mhuir mhór ghorrm
 Fuil na namhad., annsin tréigfidh mé
 An domhan is luchtáir orm.
 Cnoic is goirt a fhágáil thiar,
 Eitilt go áitreabh De,
 Le guí annsin thuas leis ar Neamh...
 Go san ní n-aithním É.

Cuir sa chré mé is dúisigí,
 Réabaigí na slabhraí,
 Le droch-fhuil na namhad spréigí
 Bláth saoirse an tsamhraidh.
 Is ins an dteaghlach nua seo,
 I gclann na saoirse gil,
 Cuimhnigh orm sa atá faoi fhód
 Le focal caomh go dil.

Грарандско Мосоо
 העברית העברית
 TIIM KIPK

ERFDASKRÁIN

Þá eg fer úr þessum heimi
 þannig leggið mig í gröf
 að háa fjallahryggi sjái
 handan dals og gilja,
 og glöggð eg heyri og greinilega
 gömlu Dneprá bylja
 mót Svartahafi, er fljóta fram
 fjanda okkar lík
 frá Úkraínu — þá dey ég.
 Sléttur, fjöll og smáa bakka
 skil ég eftir — og upp
 til himins bjarta stíg ég.
 Grafið mig og gerið uppreisn,
 grandíð viðjunum,
 fagníð allir frelsi
 og fjendum útrýmið.
 Er fa oist ný kynslóo
 frjálsum mönnum og fróðum,
 vona ég að þeir minnist mín
 með orðum blíðum, goðum.

Івано́вської мовою
 переклад
 ІВАР ПОВНССОН

TESTAMENTO

Cuando yo muera, enterradme
 en una tumba allá arriba,
 sobre un cerro que domine
 toda mi Ucrania querida.
 Que inmensos campos se vean,
 y al Dniéper con sus colinas
 que se le vea y que se oiga
 cómo ruge y cómo grita.
 Cuando el Dniéper desde Ucrania.
 al mar azul lleve en clamor,
 de todos sus enemigos,
 la sangre, entonces yo
 dejaré campos y montes
 y he de volar hasta Dios
 para rezar. Y antes de esto
 a Dios no conozco yo.
 Y después de sepultarme
 alzaos, romped las cadenas,
 rociad con sangre enemiga
 la libertad, que es tan vuestra.
 Y a mí, en la familia nueva
 no me olvidéis, acordaos
 con palabras dulces, buenas.

Іванської мовою
 переклади

СЕСАР АРКОНАДА і ФЕДІР КЕЛБІН

IL TESTAMENTO

Se io muoio, mi interrin
Sull' alta collina
Fra la steppa della mia
Bella Ucraina.
Che si vedano i campi,
Il Dniepr con le rive,
Che si oda il mugghito
Del fiume stizzito.
Quando porterà il fiume
Al mare azzurro
Il sangue nero, nemico,
Il sangue impuro,
Lascero allor la tomba
Ed andrò a Dio
Per pregare... Prima di cio
Non conosco Dio.
Sepoltomi, insorgete,
Le caten rompete,
Che il sangue dei nemici
Spruzzi la liberta.
Nella vostra gran famiglia
Nuova, liberata
Vorrei esser ricordato
Con parola grata.

Грайцькою Могою
переклада
ЄВГЕН КРАЦІВНИЧ

ಅಂತಿಮ ಇಚ್ಛೆ

ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆ, ನನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯ ಉತ್ತಮ ನೆಲದಲ್ಲಿಯೆ
ಹೂಳಿ ನನ್ನ ನಾ ಸತ್ತಮೇಲೆ,
ಸುವಿಶಾಲ ಹಬ್ಬಿದ ಬಯಲು, ಪುದೇಶದಲ್ಲಿ
ಮೇಲೆದ್ದಿರಲಿ ನನ್ನ ಗೋಲಿ, ಉನ್ನತವಾಗಿ
ಏಕೆಂದರೆ, ನೋಡಲಿ ನನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳು; ಹೊಲಗಳನ್ನು,
ಗಿಡಗಳಲ್ಲದ ಹರಡಿದವೆ ಬಯಲನ್ನು,
ದ್ವಿಪರ್ ನದಿಯ ಮುಳುಗಿರುವ ದಂಡೆಯನ್ನು
ಕೇಳಲಿ ನನ್ನ ಕಿವಿ; ನಿರಂತರ ಮೊರೆ ನದಿಯ ಅಬ್ಬರವನ್ನು

ಉತ್ತಮ ದ್ವಿಪರ್ ನದಿಯ ನೀರು ಕೂಡಿಕೊಳ್ಳುವ
ಆಳವಾಗಿರುವ ನೀಲಿ ಸಮುದ್ರವನ್ನು,
ವೈರಿಗಳ ಕೆಂಪು ರಕ್ತವನ್ನು; ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಡುವೆನಾಗ
ಈ ಗುಡ್ಡಗಳನ್ನು, ಫಲವತ್ತು ಮುರಿವ ಹೊಲಗಳನ್ನು,
ವಿಲ್ಲವನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಹಾರಿ ಹೋಗುವೆ ನಾ
ಆನತಿ ದೂರ ದೇವರ ನಿವಾಸದಡೆಗೆ
ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆನಾಗ.....ಅಲ್ಲಿಯ ವರಗೆ
ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ನನಗೆ ದೇವರ ವಿಷಯ.

ಹೂಳಿ ನನ್ನ; ಮೇಲೆದ್ದು ನೀವೆಲ್ಲರೂ
ಕತ್ತರಿಸಿ ಚೆಲ್ಲಿರಿ ಬಿಡಿದ ಬೇಡಿ - ಶೃಂಖಲೆಗಳನ್ನು
ಓಕುಳಿಯಾಡಿರಿ ಕೆಲರ ವೈರಿ ಒಡೆಯರ ರಕ್ತವನ್ನು,
ಸಿಕ್ಕುವೆನು ನಿಮ್ಮ ಕೈಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ,
ದೇಶವಾಗುವುದು ಓದಿದ ಮಹಾಕಟುಕಿಯಲು
ಸಮಿಯಿರಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನು ಸರ್ವರೂ
ನುಡಿಯಿರಿ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ, ದಯೆಯಿಂದ
ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆ ನನ್ನ ಜನವ, ಸ್ಮರಿಸಿ ನನ್ನ.

Могою ксннда
переклада

ŽŪPIS

Jak jô umirze, pochôwta
 Mie pod wësoką modziłą,
 Strzód pola szerocziégò,
 Na Ukrajinie naj miéti.
 Żebë kawle rozwléklé
 I Dniepr, i urzmë
 Bëło widzec, bëło czëc,
 Jak zgrzebc hejnë rzô:
 Cziëj zniëse z Ukrajinë
 W komudné morze
 Nieprzëjacëlską krew... ostawië
 Rówiznë i rzmë,
 Co le je, i pudë
 Do samego Boga
 Z modlëtwama... a do te czasu
 Jô Boga nie uznajë.
 Pochôwta jak ju sami
 Kłódezi rozeprzeta
 I farbą złą, nipocą
 Wolnotë odkupita.
 Mie tej w tãtczëznie
 Ti mocny, ti nowi
 Przëbôczta a wspomnita
 Dobrim cëchim słowë.

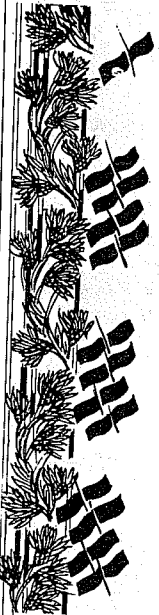
Каву́бэскою мовою
 неперкаса
 СТАНІСЛАВ ЯНКЕ

[遺 囑]

当我死了的时候，
 把我在坟墓里深深地埋葬，
 在那辽闊的草原中間，
 在我亲爱的乌克兰故乡，
 好让我看見一望无边的田野，
 滚滚的第聶伯河，还有峭壁和悬崖；
 好让我听见奔腾的河水
 日日夜夜在喧吼流蕩。
 当河水把敌人的污血
 从乌克兰冲向蔚藍的海洋……
 只有那时候，我才会离开
 祖国的田野和山崗——
 我要一直飞向
 上帝所在的地方，
 但在这样的日子到来以前，
 我絕不会祈祷上蒼。
 把我埋葬以后，大家要一致奋起，
 把奴役的鎖鏈粉碎得精光，
 并且用敌人的污血
 来浇灌自由的花朵。
 在伟大的新家庭里，
 在自由的新家庭里，
 愿大家不要把我遗忘，
 常用亲切温暖的話語将我回想。

Куратэскаю мовою
 неперкаса
 ТЭ БАОЦІОАНЬ

유연

내가 그만 죽으면
 나를 장례하여라
 넓은 초원 가운데
 정다운 우크라이나 산언덕에
 드레쁘르도, 높은 질벽도,
 무한한 전야도,
 울부짖는 울레미처럼
 다 보이고 들리게.

우크라이나에서
 연제인가 무른 바다로
 적의 피를 씻어가야만
 난 묘에서 일어나려니,
 산과 들을 죄다 버리고
 하느님 한테로
 기도하려 올라가리라,
 그전엔 하느님을 모른다.

나를 파묻고 일어서라,
 끌어버리라, 쇠사슬을.
 흉악한 원수의 피로써
 물들이라 의지를.
 위대한 가정에서
 자유로운 새 가정에서
 나를 잊어버리지 말고
 친절한 말로 추억하라.

Копейчиково Moscow
 nepekuaa
 ДЕТУК УЛАН

បណ្តាំដល់ពេលមរណៈ

(បទភាព្យប្រាំពីរ)

ពេលរួបខ្ញុំអស់សង្ខារទៅ
 ផ្កាំបង្កបួននៅសូមមេត្តា
 បញ្ចុះសពខ្ញុំដូចប្រាថ្នា
 កណ្តាលវាលណាធារាឡោះ ។

សើទួលវាលស្នើសិរីបក្កិទាន
 អ៊ុយក្រែនចាំបានជាប្រឹត្តស្នោះ
 ជើម្បីអោយខ្ញុំឃើញទាំងអស់
 ចំការរបស់យើងច្រើនក្រៃ ។

ជើម្បីឃើញច្រាំងចោតត្រាត្រូវប
 ពុទ្ធសេដ្ឋីបដ្ឋាំថ្លៃ
 លានសួររក្សារខ្ញុំរាល់យប់ថ្ងៃ
 ដែលខ្ញុំស្រមៃចង់ឥតខាន ។

សុះសួនហរោកអ៊ុយក្រែន
 ហរោកចូលផែនខ្មៅរុក្រិយត្រាណា
 នាំយកទៅកងសុទ្ធជាន

ឈាមខ្លាំងសាមាស្ត្រអន្តរជាតិ ។

ពេលនោះខ្ញុំចាកកម្រងការ
 រុំតូចដងដាក់ដីវាលលាន
 ខ្លួនឯងហោះហើរដើរចូលលាន
 ថ្វាយបង្គំព្រាណអាទិទេពិត ។

ប៉ុន្តែទុកជាយ៉ាងណាក្តី
 ខ្ញុំមិនស្គាល់ស្តីអាចនែបនិក្ស
 ដើម្បីដួបអាទិទេពជិត

ពុំអាច រិតិតពុំស្គាល់សោះ ។

ដូចនេះបោះសព្វខ្ញុំ
 ព្រាកឡើងដើម្បីកាច់យ៉ាងខ្លោះ
 បំបាក់ប្រាក់រួចស្រែចម្រោះ
 សេរី រកាពេស្មោះដោយឈាមខ្លាំង ។

លះគ្រួសារធំ រដោះរួច
 ទឹកចិត្តព្រៃព្រួច រកាវាយខ្លាំង
 នឹកមើលពាក្យគ្រាតស្លឹច្បាំង
 នឹកពេលប្រឆាំងនឹកដល់ខ្ញុំ ។

Кхжержского жовою
 переклад
 САР КАЛУН

EKILAMO

Bwenfanga munzikanga kubutaka bw'abajaajange
 Ukraina,
 Mubutaka wakati mwemusimanga entanna

Nsobole okuwumulia ku kituti ku muga ntalumbwa.
 Nsobole okuwulila namukadde Dnepri bwayira.

Bwayira nomusaayi gwomulabe wobutaka Ukraina —
 Olwono ndyoke ntutumuke mu taana yange.

Bwenzukira nsembere kumpi no mutonzi — mwesiinze,
 Naye nga omulabe tanalinyibwa ku nfeete
 Omukama simumanyi.

Munzike olwo no mwedime mukutule nenjegere,
 No mulabe mu mukamulemu omusayi
 Guvubilize edembe.

Munzijukiranga nebigambo ebyemirembe, nekijukizo,
 Mu lulyo olupya olwemjembe
 Olulyo lukilimanyi.

Мовою дуганда
 переклад
 ХУД СЕМПЕВУА

WOTKAZANJE

Hdyž ja wumru, pochowajće
mje na chołmje w stepje.
Mi w ukraínskej zemi dajće
wotpočnyć najlěpje.

Zo móht šeroko ja widžeć
hona, Dnjepra brjohi,
zo móht šum ja rěki słyšeć,
widžeć jeho zmohi.

Hdyž wón wotnjese do morja
njepečelsku krej nam
z Ukrainy, tehdy so ja
krajaja hagle wzdawam.

Wšitko spušču a chcu lećeć
hač k samomu Bohej;
doniž nochce wo nas wědžeć,
pomha drje wón wrohej.

Položće mje. A so zběhńće,
roztorhajće puta,
z kreju njepečelow zmyjće
ze swobody bruda.

Potom w swobodnym zas kraju
bratrowstwa b'dže koło.
W nim mi druhdy spožće — praju —
dobru mysl, słowo.

Верхньоуджурською мовою
переклад
ЮРІЙ МЛІНК

WOTKAZ

Gaž ja wumru, zakopajšo
mě na gorce w stepje,
mě w ukraínskej zemi dajšo
wotpocnuš najlěpjej.

Až mogł šyroko ja glědaš
na brjog Dnjepra, skaly,
až mogł šum ja rěki słyšaš,
wižeš jeje žwały.

Gaž jo wotběžal do morja
z winikowej' kšejju,
potom akle, duša moja,
měr ja w kraju změju.

Wšykno pišču a cu leses
gorjej wušym bogam,
daniž njeksě wo nas wěžeš,
pomagaju bładam.

Položćo mě. A se zwignšo,
roztergajšo rješaz,
ze kšejju winikow se myjšo,
taki jo moj wotkaz.

Potom w lichotnem zas kraju
bratš b'žo bratša rozměš.
W njom se dajšo — ja was znaju —
na mnjo chylku spomnješ.

Нижньоуджурською мовою
переклад
ЮРІЙ КОХ

ЗАВЕТ

Штом ќе умрам, гроб копајте
 Горе на могила,
 Среди степа ширум ширна,
 В Украина мила,
 Да се гледа рамнината
 И Днепар и гори,
 Да се слуша како шуми
 Бранот, како збори.
 Ќе ја плисне од Украина
 Во синото море
 Крвта врашка тој еднашка,
 А јас тогаш горе
 Ќе се кренам, јас устремен,
 До самоти бога
 Да се молам... а догогаш
 Не признавам бога.
 По закопот раскинете
 Окови со свекот
 И со лоши врашки крвје
 Облејте го векот.
 И во дружно братство мене,
 Слободно и ново,
 Спомнете ме со убаво
 И со тивко слово.

Македонскајоу жовою
 переклад
 ВЛАЖЕ КОНЕСЬКИЙ

മരണപത്രിക

ഞാൻമൃതനാകുമ്പോൾ
 സയമടക്കണമെന്ന എൻ പ്രിയ
 നാടാം ഉക്തേയിനിൽ
 ഈ സമതലഭൂവിൻപിരിമാറിൽ
 ഉയരത്തിൽ തീർക്കണമെൻ
 കല്ലുതൻസ്തൂപം.
 ഇവിടു നീലവിശാലനീലങ്ങളു—
 ഖിഡിയെനന്തം പടരും ഔദ്യുപികളും
 ഇവിടതിരകളിൽവീണലിയും,
 നീപ്പൻ നദിയുടെനദീതടങ്ങളു—
 മെന്തും കൺനിയെയക്കൊണണമെന്നി—
 കക്കന്തും കേൾക്കണമീനദിയുടെ
 ഗംഭീരസ്വരവും.

വൈതികൾതൻചട്ടനിസ്സവും പേരി
 ടുവിരമം 'നീപ്പൻ'നദി
 ഉക്തേയിനിൽനിന്നൊഴുകി
 നീലക്കടലിന്നൊഴുങ്ങളിൽ വീണാലേ
 വിടപറയു ഞാൻ മേടകളോടും
 ഫലഭൂയിഷ്ഠതയാളും വിളഭൂമികളോടും.
 സർവ്വമുപേക്ഷിക്കും ഞാൻ—ഇഴുശ്ശാ
 സന്നിധിയീലേക്കുപറന്നകല്ലും
 എന്നിട്ടേപ്രാർത്ഥിക്കൂ—എന്നാൽ
 ഞാനോളം ഞാനറിയില്ലീശ്വരനെ.
 എൻമൃതദേഹമടക്കി,
 പിന്നെയുണർന്നെഴുന്നേൽക്കൂ നീങ്ങുവ
 കട്ടിവിവലങ്ങുകൾ പൊട്ടിച്ചെറിയു
 നേടിയ സാമന്ത്ര്യത്തിനു ദോഹമേകൂ
 മുഷ്കരതാം സ്വേച്ഛാധിപത്യം
 ചട്ടനിന്നമതിനാൽ.

പുതിയകുടുംബമിതിൽ മോചിതരുടെ

മനീതകുടുംബമിതിൽ

മേന്മും ജനതയൊടൊരുകാര്യം

സൗമ്യവചനുകളാൽ,

വിനയാസ്പിതനായർഹിമാക്കുന്നൻ

ഓർക്കുകയീയുള്ളവനെക്കൂടി.

TESTMENT

Meta ġewwa sidri jieqaf
 f'oss in-nifs aħhari,
 fis idfnauni ta' l-Ukrajna
 f'nofs il-ftuħ tax-xaġħri,
 biex minn hemm nitgħaxxaq noqgħod
 bil-ġholjiet, bl-egħlieqi,
 u biex nisma' x-xmara Dniper
 tgħajjat f'xatt għammieqi.

Meta mewġ id-Dniper mġhaddba
 mill-Ukrajna jieħu
 l-aħhar qtar ta' demm legħdewwa
 li fil-blu jistrieħu,
 dak in-rhar lejn Alla tiegħi
 nitlaq minn dil-ħajja.
 Qabel dan jitwettaq, 'l Alla
 se nfallich warajja.

Wara d-difna, qummu kissru
 l-ktajjen, mingħajr dnewwa.
 u 'l-felsien li tkunu ksibtu
 xarribu b'demm legħdewwa.
 Wara, f'dil-familja ġdida,
 nitlob, ftakru fija;
 f'dal-felsien tinsewx turuni
 fisieb ta' simpatija.

मृत्युपत्र

जेव्हा मरीन, तेव्हा पुरा
मला थडथ्यात,
अफाट स्नेह प्रदेशात,
लाडक्या युक्तेनमध्य.
विस्तीर्ण शेत.
आणि ज्ञेय, तिचे वळसेदार किनारे
मला दिसावेत आणि ऐकू यावा,
नदीच्या पाण्याचा खळखळट.
जेव्हा ते पाणी युक्तेनमधून
निळ्या सागरापर्यंत वाहून नेईल
शत्रूचं रक्त... तेव्हाच मी
सारं सोडून जाईन—
शेतांना, डोंगरांना आणि ज्ञेयावीन
थेट देवापर्यंत
प्रार्थना करायला... पण जोवर हे घडत नाही,
तोवर देवाला मी मानीत नाही.
माझं दफन करा आणि उठा,
तोडा शुद्धला
आणि शत्रूंच्या दुष्ट रक्ताचं
तुमच्या स्वातंत्र्याला शिपाण घाला.
आणि तुमच्या महान कुटुंबात,
स्वतंत्र आणि नव्या कुटुंबात,
माझी आठवण करायला विसरू नका
हळुवार, शांत शब्दात.

Могою марагхи
переклад
АНИЛ ШПИРШИНА ХАВАЛДАР

Могою марагхи

जेव्हा मरीन, तेव्हा पुरा
मला थडथ्यात,
अफाट स्नेह प्रदेशात,
लाडक्या युक्तेनमध्य.
विस्तीर्ण शेत.
आणि ज्ञेय, तिचे वळसेदार किनारे
मला दिसावेत आणि ऐकू यावा,
नदीच्या पाण्याचा खळखळट.
जेव्हा ते पाणी युक्तेनमधून
निळ्या सागरापर्यंत वाहून नेईल
शत्रूचं रक्त... तेव्हाच मी
सारं सोडून जाईन—
शेतांना, डोंगरांना आणि ज्ञेयावीन
थेट देवापर्यंत
प्रार्थना करायला... पण जोवर हे घडत नाही,
तोवर देवाला मी मानीत नाही.
माझं दफन करा आणि उठा,
तोडा शुद्धला
आणि शत्रूंच्या दुष्ट रक्ताचं
तुमच्या स्वातंत्र्याला शिपाण घाला.
आणि तुमच्या महान कुटुंबात,
स्वतंत्र आणि नव्या कुटुंबात,
माझी आठवण करायला विसरू नका
हळुवार, शांत शब्दात.

Монгольскою жовою
переклад
ХУЛОНГИН ПЕРЛІЕЕ
(отпромонгольских шрифтов)

ГЭРЭЭСЛЭЛ

Нас барахын цагт
 Намайг оршуулахдаа таминь
 Өвгөн Днеприйн дэнжид
 Өргөн налуу талбайд
 Уужим газар харагдахаар
 Усны шуугиан сонсогдохоор
 Сайхан Украин нутгийн минь
 Саруул талд тавиарай.
 Тэрсүүд дайсны цусыг
 Тэнүүн Украин нутгаас
 Тэнгист урсгасан хойно
 Тэнгэр бурханд залбирахаар
 Тэрэлж уулсыг орхиж
 Тэртээ бунхныд очно
 Тэр цаг болтол би
 Тэнгэр бурхныг мэдэхгүй
 Намайг нутаглуулаад босоорой
 Наадах дөнгөө эвдээрэй
 Дайсны халуун цусанд
 Дайчин зоригоо хатаагаарай
 Найртай хүн ард минь
 Намайгаа бүү мартаарай
 Жаргалтай шинэ орондоо
 Жавхалантай үгээр дурсаарай.

Монгольскою мовою
 переклад

МІШЛІЙН ЦЕДЕНДОРЖ
 (новомонгольскім шрифтом)

इच्छापत्र

प्राणान्त होला जब, गाडियौ तिमि
 निजिव यो देह कतै चिहानमा।
 उन्नाइनाकै प्रिय भूमिमा रह्यौस्
 समाधि-शुम्को पनि बीच फाँटमा॥
 हराभरा खेत दिगन्तगोचर,
 ठाडो भिरालो तट, रम्य नीपर
 देखून् सधैं नेत्र र कानमा पनि
 गुन्जोस् सदा नीपरकै महाध्वनि॥

उन्नाइनाबाट झरेर नीपर
 बनाउँदै रक्त तमाम शत्रुको
 पुग्नेछ सोझे जब नील-सागर
 पहाड औ फाँट तबै म छोड्छु यो।
 औ स्वर्गको द्वारनिरै पुगी अग्नि
 पुकार गर्नेछु म ईशको पनि।
 परन्त जैलेतक हुन्त्यो दिन —
 अस्तित्व नै ईश्वरको म मान्दिनेँ॥

गाडेर मेरो शव, जुर्मुराउनु।
 सिक्री चुँडालीकन मुक्ति पाउनु॥
 औ आलतायी रिपु-रक्त छर्कदा
 पावन होस् कन्चन झैं स्वतन्त्रता॥
 मलाई ठूलो परिवारमा अनि,
 नयाँ र निर्मुक्त समाजमा पनि
 नबिर्सन्। हार्दिक सम्झना गरी
 भन्नु मिठो भावुक शब्द-साधुरी॥

Мовою непали
 переклад

КРІШНА ПРАКАШ ШРЕСТHA

VERMÄCHTNIS

Wenn ich sterbe, sollt zum Grab ihr
Den Kurgan mir bereiten
In der lieben Ukraine,
Auf der Steppe, der breiten,
Wo man weite Felder sieht,
Den Dnjepr und seine Hänge,
Wo man hören kann sein Tosen,
Seine wilden Sänge.
Wenn aus unsrer Ukraine
Zum Meer dann, zum blauen,
Treibt der Feinde Blut, verlaß ich
Die Berge und Auen,
Alles laß ich dann und fliege
Empor selbst zum Herrgott,
Und ich bete... Doch bis dahin
Kenn' ich keinen Herrgott!
So begrabt mich und erhebt euch!
Die Ketten zerfetzet!
Mit dem Blut der bösen Feinde
Die Freiheit benetzt!
Meiner sollt in der Familie,
In der großen, ihr gedenken,
Und sollt in der freien, neuen
Still ein gutes Wort mir schenken.

Німецькою мовою
перекладає
ТЕНДА ЦИННЕР

TESTAMENTET

Når jeg forlater denne verden
Gjør en grav og legg meg
På en slette vid og veldig
I mitt land Ukrajna,
Slik at jeg fjellkjeder, høye,
Daler og vindmøller,
Kan tydelig se og høre
Hvordan Dnjepr brøler.
Når mot Svartehavet flyter
Fiendenes kropp
Fra Ukrajna... dør jeg.
Daler, stepper, høyder
Alt forlater jeg og farer
Opp til Gud allmektig
Be til Gud, folk, men inntil da
Kjenner ingen Gud jeg.
Så begrav meg og gjør opprør,
Lenkene riv sønder
Drep nå fiendene deres
Og bli frie bønder.
Når det blir en ny familie
Hvor alle fri kan være
Håper jeg at man meg skjenker
Milde ord og kjære.

Норвезькою мовою
перекладає
СЕРПІЯ ХАЛІТОВ

WÄHNEKA NEEN KEKÄHEZE

Wähneka neen kekäheze dush o-puhseqwéendenanun
neen pemenegáhnáuk
Kah bahpish ewh Dniopr opemáshin
Ukraina-ing, neen o-wahwéendum gabháh,
Onúguhnaun qunáuj uhke dush munguhdáyah.
Neen miñwadum keenukwish dush o-guhnuhwánemann
mundaumenug,
Pesindum zhéebuhye ewh pepóonuhguk
Thus dush mungetegwáyah goondáhgun néekemo,
Née muhkukoong neen kashkwaukw.
Ahneen uhpee neen noondahgo ewh pepáhge
Duhzhe ewh kuhgwájekauzhewa nekebewin,
Anegook oyood sheenganjegáhta misque
Neen enándum áhpeehe — máhjah o-wahbumaun
kúhkenuh,
Ketegaun dush wahjéwh; dush
o-múshkuhwedoodmoáun neen

Wawane ishpreming che-ezhaung ogemáh — wuhbewin
Duhzhe Kezha — muhnedoo nuhmúhdubhe nezhéka;
O-mingjemenaum omulikuk duhzhesene neen
o-uhnúhmeäh...
Dush nahnáunzk ewáde tebhákkoonega
Wagoonan Kezha — muhnedoo thus neen?
O-puhgedánemauñ neen, áhwe uhpená oyood neen,
Omishkah dush o-péekooshkaun kid-wah
pewaubeko — suhgépejegun,

Nebéesh kid-wah ooshke debánindézoowin
Thus misquo o-keeshpénuhduhwaun kémewum.
Ewh uhpee, keezhegoong kushkéáweze ningotóoda
Duhzhe kúhkenuh, nahningoodenoong, ohpeche
nuhogoni
Kenuhwah enándummoowin keekedo gooshah neen?

TESTAMENT

Kiedy umrę, to na wzgórzu
 Wzniesście mi mogiłę,
 Pośród stepu szerokiego
 Ukrainy miłej,
 Aby łany rozłożyste
 I brzeg Dniepru stromy
 Można było widzieć, słyszeć
 Jego grzmiące gromy.
 Gdy uniesie z Ukrainy
 Do sinego morza
 Wrażą krew... dopiero wtedy
 I łany, i wzgórze —
 Wszystko rzucę i uleczę
 Do samego Boga,
 Aby modlić się... aż dotąd
 Ja nie uznam Boga.
 Pochowajcie mnie i wstańcie,
 I kajdany rwiście,
 I posoką, wrażą juchą,
 Wolność swą obmyście.
 Mnie zaś w wielkiej już rodzinie,
 W kraju wolnym, nowym,
 Pamiętajcie wspomnieć czasem
 Dobrym, cichym słowem.

Польською мовою
 перекладає
 ЛЕОН ПАСТЕРНАК

O TESTAMENTO

Depois de eu morrer, enterrai-me
 Na terra por sobre a collina,
 No meio do largo deserto
 Da minha querida Ucraina.
 Afim de eu poder contemplar
 A vasta campina ao redor,
 E ouvir as correntes do Dnipro
 Descer com saudos o rumor.
 Depois de elle ter, da Ucraina,
 O sangue do inimigo, levado,
 P'ra o fundo do mar, deixarei
 Os campos com o solo lavrado.
 Despido de tudo às alturas
 Do ceu voarei, subirei
 A Deus, dirigir-lhe preces...
 A Deus por enquanto eu não amei...
 Irmãos, sepultai-me, surgi
 As ferreas correntes quebrai!
 Com o sangue do vosso inimigo
 O livre terreno regai.
 Irmãos, não deixai de enviar
 De mim em palavras bondosas
 P'ra grande familia, p'ra o lar
 Paterno, lembranças saudosas.

Португальською мовою
 перекладає
 СИЛБВЕСТР КАЛІННІЦЬ

وصیت لیک

کله چه سر شمه یا را نو ما
 تر توروخا ورو لاندی پری باسی
 په ؛ یره پرا خه اونا یا په بید یا
 دخوز یوکرا ین زره ته سی شکبایسی
 هفی چه ارت او هوار د شتو نه
 درست د نپیر او د هغه خنتی
 شکاری اووائی وری زساغوزونه
 دسین غورکی اود چپو سینی
 پری باسی ما اوتاسی پاجیری
 بندونه مات کی کری وشرنگوی
 دد شمتا نویه نا پاکو وینو
 فسح اوبری ماگروولمبوی
 کله چه نوی کوزنی جوره شی
 هغه چه ستر ه اوازاد ه وی
 ستاسی په نرمه مهرا نه ژبه
 یوه شیشه غوارم زما یا ده وی

Моего пужу
 переклад
 СУЛЕНМАН ЖАГК

TESTAMENTUL

De-oi muri, îmi vreau mormîntul
 în cîmpia largă
 Unde-n scumpa-mi Ucraină,
 Nipru-n văi aleargă.
 Din gorgan să văd cîmpia
 Și-ntre nalte maluri
 Să aud cum Niprul geme
 Cu-nspumate valuri.
 Când va fi vrăjmașe trupuri
 Către mări să poarte,
 Mi-oi lăsa și eu gorganul
 Și-al meu somn de moarte,
 Și la dumnezeu, în ceruri,
 Să mă rog m-oi duce
 Însă pîn'atunci nu-l știu
 Și nu-mi fac nici cruce.
 Vă treziți, stropiți cu sînge
 Sfînta libertate.
 Și-n tirani loviți și rupeți
 Lanțurii toate.
 Iar în noua voastră casă
 Când veți sta-mpreună,
 Să vă vă amintiți de mine
 Cu o vorbă bună.

Румунською мовою
 переклад
 БІКТОР ТУЛБУРЕ

LU TISTHMENTU

Càndu saràggiu mortu
 intirredimi in una tumba manna
 ni l'isterra immensa
 di la dozzi Ucraina,
 da undi avaria pudùdu ischulthà
 e vidè li camri infimidi
 li rivi frapàdi
 e l'antigu Dniro furiòsu.
 Ma soru càndu lu potenti riu
 purtharà da l'Ucraina a mari
 lu sangu di lu nimigu — tandu eu
 rudaria lassà tuttu gantu, e li mei camri
 e li mei monti
 e risammimmi da la tumba ra vurà a Deu
 ra purthàgli tutti li mei tedum
 ma finza a tandu
 Deu non lu cunnòsciu.
 Cандu mi intirreddi, azzèdibi
 sighèddi li cadèni
 chi la vosthra libarthà
 fussia isthàda cunsagràda da lu sangu
 di lu nimigu.
 E dabbòì in una famìria nova e manna
 in una famìria turrada libara
 non manchèddi d'amminiatimmi
 cun una paràura bona e pàsida.

Сардинськаю мовою
 переклада
 АНДЖЕЛО МУНДУЛА

ЗАВЕШТАЊЕ

Кад умрем, сахраните ме
 Тамо у могили
 Сред степе предивне
 На милој Украјини.
 Да бих поље широко,
 И Дњепар, и прокоп
 Гледати, чути мого
 Како певају громко
 И како из Украјине
 Односе у сиње море
 Крв злочинца... Тад ћу да минем
 И поље и горе,
 Устанем и стигнем
 До бога самога
 Да се молим... А до тада
 Не знам ни за бога.
 Сахраните, па устајте,
 Окове разбијте
 Крвљу непријатеља
 Слободу залијте.
 А мене у породици
 Великој, слободној, новој
 Помените у прилици
 Добрим, тихим словом.

Србохрватскою мовою
 переклада
 РАДОСЛАВ ПАКОВИЧ

PORUKA

Kad umrem, sahranite me
tamo usred stepe,
usred stepe nam široke,
Ukrajine lepe,
da polja širokoskuta
i Dnjepra okuke
mogu naći među njima,
slušati njegove huke
kad ponese s Ukrajine
krv naših zlotvora;
kroz poljane i planine
sve do sinjeg mora.
I ja ću iz zavičaja
poći sve do Boga
da se molim — a do toga
ne poznajem Boga.
Sahrinite, ustanite,
okove zbacite
i zlotvora crnom krvlju
slobodu rosite.
U velikoj porodici
srećni srećom novom
setite se, pomenite
mene dobrim slovom.

Сербскохрватскою јовою
переклада
ДЕСАНКА МАКСИМОВИЧ

ඇල්ලාය ලෙල්ල

මිය ගිය විට මා, උකුරසිනසේ සුන්දර
වළ තෝන කඳු මුදුනො මගෙ සිරුර.
ස්වෙච්ඡ් නිමින භූමිය මහ විශාලය
වන පෙක, කුඹුරු, රුක් ගොමු ලස්සනයි.
නීපර් නදියෙ ගී හඬ නගනා වෙරළ
ගලෙ බිසි නීපර් කොමලිය සරළ
නීපර් කුමරිය මෙලොවට බසිනා තැනින්
පෙම්බර නුබ කුස දක්වා සුනිල් ඇසින්
ඇසෙන, දකින සේ සියල්ල,
තනනු මැන ගිරි මුදුනේ ගලින් ගල
සිහිවටනයි, නිදහසේ මලින් මල
බැසයන විටෙක මෙන් ගංගා ජලය
ගිය පසු ගලෙ සතුරන්ගෙ රුධිරය
දෙව්ලොව යන මා සොවින් නිදහස්යි.
පමණකි, ඉක්බිතිව මා දෙවියන් සිදින්නේ
සටනට පෙර කිසි දෙවියකු නො තකන්නේ.
මා වළ ලො, අහික ලෙස නැගිටින්න
වහල්බවෙ යදම් එකිනෙක බිඳලන්න
දිය කැර යවා රුධිරය පර සතුරන් ගේ
ජය ගත් නිදහස මේ යැයි කළ නො හැකි අගේ
එක්වුනු විටෙක නිදහස් ජනතා පවුලකට
පතන්න ජය, එඩි පා සුභද සමගියට
ඉන් අනතුරුව ඉඩ ඇති විට සිතින් පසන්
සිහි පත් කැරනු මෙන මගෙ නම ආදරයෙන්

Сингадльскою јовою
переклада
ДЕДІПАМА ВІНСЕНТ РОДІПТО

'U TISTAMENTU

Quannu moru vurricatimi
Supra 'n tumminu 'i terra ammunzidata
'nt' u pelicu d'a steppa
di l'Ucraina azzucarata

dda d'unni pozzu sentiri,
e vidiri 'u tirrenu scunfinatu
i ribbi 'ntraccazzati di sdirrupi
di l'anticu Ddinepiru 'nfuriatu.

Ma sulu quannu lu putenti ciumi
si porta di l'Ucraina finu a mari
'u sangu d'i nimici allura iu
pozzu li terri e i munti mia lassari

e pozzu cc'u bbrivisciri vulari
finu 'nta Diu
ppi putaricci tutti i me' pinseri
ma finu a tannu
nenti iu vogghiu sentiri di Diu.

Appena mi 'ntrirati ribillativi
smunzzati l'armici
'a vostra libirtà
sarà santa di sangu d'i nimici.

E doppu 'nta 'na gran famigghia nova
'nta la famigghia ca è allibirtata
non vi scurdati 'i darimi 'n pinseri
ccu 'na bona parola affizunata.

*Ciuhățecium dialectrom tradiționalei morii
nepckaa
МАPIO ПРАЦО*

ZÁVET

Keď ja zomriem, zahrabte ma,
bratia, na mohyle,
prostred stepi širo-širej,
v Ukrajine milej,
by úrodne lány poli,
Dneper prostred lúčín
bolo vidieť, bolo počuť,
ako reve — hučí:

Keď ponesie z Ukrajiny
do belasých mori
krv tyranskú, potom i ja
rodné lány, hory,
všetko nechám, potom uznám
všemocného boha,
— pomodlim sa... No dovtedy —
ja nepoznám boha.
Pochovajte. A povstaňte,
putá zlomte smelo
a polejte slobodienku
krvou nepriateľov!
A na mňa vo veľkom rode,
v rode voľnom, novom,
pamätajte, spomeňte si
dobrým, tichým slovom.

*Словоието морю
непеклаа
ЮЛИЯС КОКАБЕЛИС*

OPOROKA

Ko umrjem, pokopljite
mene na gomili,
sredi stepe neizmerne
v Ukrajini mili:
da bo vzreti širno polje,
Dniper in skalovje,
da bo čuti, kak deroče
mu bobni valovje!
Ko ponese z Ukrajine
daleč v sinje morje
kri sovražno... v istem hipu
polje in pogorje —
vse ostavim, ter se dvignem
do Boga v nebesa,
zahvalit Ga... Do tedaj pa
Ne poznam jaz Bogal!
Pokopljite me, vstanite,
in vezi razbijte,
in s hudobno vražjo krvjo
prostost okropitel!
Mene pa v družini novi,
prosti in veliki,
ne zabite se spomniti
z nezlim tihim slovom!

Слоvensкою мовою
переклада
ЙОСИП АБРАМ

மரண சாசனம்

அன்பான எந்தன் உக்கரைன் பூமியிலே
அகண்ட சமவெளிப் பரப்பினிலே
நான் மரித்த-பின்னர் என்னை
நல்லடக்கம் செய்திடுவீர்
கல்லறைப் பீடத்தின் சுகரத்திலிருந்து நான்
காண வேண்டும் திளிப்பேரா நதிமீன் பெருக்கை; என்
காதாறக் கேட்கவும் வேண்டும் அதன் பேரோசை கர்ச்
சனையை
உக்கரைன் நிலத்திலிருந்து ஓடோடிச் சென்று
திளிப்பேரா நதி
நீலக்கடலோடு கலக்கின்ற நேர்த்தியை நான்
காணவேண்டும் எனது கல்லறையிலிருந்து
மக்களின் பகைவாதம் உதிரப் பெருவெள்ளத்தை
திளிப்பேரா கடலோடு கொண்டுசேர்க்கும்
காட்சியை நான் காணவேண்டும்
அதன்பின்னர்தான், அந்தக் காட்சியை நான்
கண்டபின்னர்தான்
எல்லாவற்றையும் இந்த நிலத்தில் விட்டுவிட்டு
நிரந்தரமாய்ப் பிரிவேன்
கடவுளை அடைவேன்
பிரார்த்தனை புரிவேன்
இவை நிறைவேறும் வரை நான்
இறைவனையே நிராகரிப்பேன்
என்னைப் புதைத்தபின்னர்
ஓ! என தருமை மக்களே
எழுவீர்! புத்துணர்ச்சி கொள்வீர்!
நொறுக்கித் தகர்ப்பீர்
அடிமைத் தனிகளை அறுத்து எறிவீர்!
வெறுக்கத்தக்க விரோதிகளின் ரத்தத்தில்
உங்கள் சுதந்திரம் சுடரொளி வீசும்!

அதன் பின்னர் என்னை
நினைவு கொள்ளுங்கள்!
பெற்ற விடுதலையோடு
ஒற்றைப் பெரும் குடும்பத்தினராய்
இளிய மொழியில் இத்மாயப் பேசும்
ஓ! எள்தருமை மக்களே
என்னை நினைவு கொள்ளவீராக!

சுமி 5005

நீசு மரணவாசு தயவு
நன்று நா சீயுமென் க்ரெயுஸ்
நமாலு நெயுண்ட
நுவிசால மூதானஸ் மூதென் டிபு வால
நா ரீகி க்ரூண்ட
நேலாழி, நாடூதே விபூச மூதாலு
நூசர் நடி மூண்டி நே சீராலு
நா நேலா லீகிசூய
அ மூசு நடி ரூபி நா லீசுலா விபாலு
க்ரெயுஸ் மூலி ராடி விச
நமூ(தூல்கி க்ரூலா மூலிராலு
நூசர் மூசுலா நேலுநூலு... அநூலு நே நெயுசூ
யூ கோடலு, நாசனலமூசு நாலாழி -
மூகரிசாலா லீகிசூயு வலி
நூசு நடிநாலி,
அநூலு நே சூரூசூ... காசி அ நாபூலா
கூசனலூசூ ரூலி மூமி நெயுசூசூ
நமூ நமூலி நேசி, நூலாலா, லிரகூலூ
லாலமூசு நெயுசூலி நேலிநூண்டி
நூலூலூலு ரூலி
கூலூண்டி நூலா கலூலூலூ ரூலூலூ
அ மூசூலூ நேயூலூலூலூ நூலூலூ கலூலூலூலூ
நூலூலூலூ காலூலூ நூலூலூலூலூ
அநூலூலூ, தயுநேசி நமூலூ கலூலூலூ.

SON DILEK

Ben öldükten sonra, en yüksek yerde,
Yeşil bir tepede isterim mezar,
Ukraynam görünsün hemen ilerde
Selâmlar getirsin ondan rüzgârlar.

Öldükten sonra da görmek emelim:
Boyunca ekinler başakta mıdır?
Köpüklü Dinyeperi dinlemeliyim
Ne destanlar okur, neler anlatır?

Dinyeper dökerken Karadenize
Düşman kanını bir gün Ukraynadan,
Ben kemiklerimle gelirim dize,
Seslenirim sizlere mezarımdan:

“Toprak köleleri, isyana kalkın;
Küflü zincinleri koparın artık,
Yeter emdikleri kanımı halkın;
Mukaddes hakkınız sizin azatlık!”

Eğer beni bir gün hatırlarsanız
Sen günlerinde aydın geleceğin,
Aranızda adımı anarsanız:
“Mezarında rahat yatıyor...” dey in.

Турецкого Моголю
неперкада
ФАХРИ ЕРДИНЧ

Ha meghalok, temessetek
Dombtetőre engem,
Kedves Ukrajnámban, téres
Pusztá közepében,
Honnan nagy széles mezőket
S a meredek partú
Dnyepert látni, s hallani is,
Ahogy zúgva zúdul.
Majd ha ellenségünk véret
Mossa Ukrajnából
Kék tengerbe, dombot, mezőt
Mindent hagyok akkor.
Odébb állok én és szállok
Isten elé ott fent
Imádkozni... hanem addig
Nem ismerék istent.
Temessetek el, és talpra,
Téve minden láncot
Rossz vérükkel öntözzétek
A szép szabadságot.
S a nagy, új, szabad családban,
Nem feledve engem
Emlékezzetek meg rólam
Nyájás szóval csendben.

Узречского Моголю
неперкада
НОЖЕФ БАЛДАНФЕЈТ

وصیت

میں بہتر سرگ ہوں تو لوگو، تو کہو کہ
سپر و خاک کھینچا پیاسے یوکرین کی
سینہ وسعتوں کے دریاں، بندر چیلے پر
جہاں سے کہیت، بیکراں سے کہیت سب بہے بہرے
ذخیر، گھاٹیاں، ڈھلانیں آسکین نظر
جہاں سے شور اس عظیم دریا کا سنائی دے

یہ دریا یوکرین سے تمام دشمنوں کا خون
بہا کے نیلے نیلے بحر میں گرا چکے گا جب
تپ ایک بار پھر اٹھوں گا کہیتوں، کہساروں سے
اڑوں گا، آسمانوں پہ جا کے میں درخدا پہ تپ
کروں گا سجدے شکر کے — گر وہ وقت آئے تک
نہ سر جھکاؤں گا نہ لب پہ آسکیگا نام رب ا

تو مجھ کو دفن کر کے لوگو، ہاتھوں سے اٹھئے گا
مٹا کے بیٹیوں کو اپنی حریت کی آگ میں
لگانے کا چارچاند دشمنوں کے خون سے
پھر آپ اپنے اس نئے عظیم ظاندان میں
میرا بھی ذکر خیر کرتے رہئے گا کبھی کبھی
مجھے بھی یاد کیجئے گا لفظ پُر سکون سے

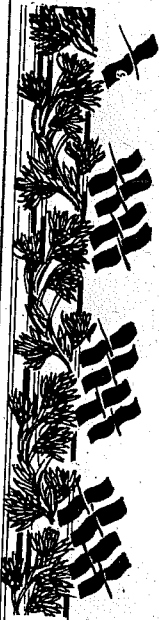
Моёно үрди
неперкае
МАНАР САТИМ

TESTAMENTIÐ

Fari eg úr hesum heimi,
Leggið meg í leiði
í Ukraina, har ið eru
Slættar, sól og heiði,
So at eg fjallgarðar háar,
Dalir, gjáir síggi
Svo eg hoyri tyðuliga
Dnjeprá, altíð nýggja.
Hvørvi figgindarnir allir
Inni Svartahavið djúpa,
Vil eg gjarna doygja.
Slættar, fjøll og bakkar —
Yvirgevi eg og stígi
Upp til Harra Gud eg.
Biðji, fólk, men fyrrenn tá
Kenni ongan gu Gud eg.
Jardi meg og garíð uppreist
Bondini avtíkið,
Allar figgindar hjá tykkum
Aldrin meir avsakíð.
Um ein dag nýtt húsfólk verður,
Gævi fólkíð nýggja
Minnast hjartaliga um meg
Orðum góðum, lýggjum.

Фарперскаю жовою
неперкае
СЕРТИН ХАЛТИОВ

وصیت

چشم مردم بر دلخاکم سپارید
 میان دست های من گرانه
 به خاک او کزائین تا زنتیم
 به دامان دین پرترانه
 که بیتم کوه و سرسبز وطن را
 نقشای باز و سرسبز آرای رودش
 که بر گوشتم رسد آرای رودش
 سرود رود جوشان کبودش
 که خواهم بشنوم از نغمه رود
 چگونگی خون خشم آورد دشمن
 شود جاری به خاک مین من
 رود زآن جا به دریای کف آورد .
 من آن دم می گفتم برباز ویر واز
 بزم سوری خدا دست دعا را
 دل تا آن چنان روزی تپاید
 نمی خواهم که پیشانم خدا را .
 کتیبم خاک و بر خیزید بر پا
 غل و زنجیر را دردم شکسته
 زخون دشمنان نیز و بگریید
 شویید آزاده از بند رسته .
 مرا در خانه ان گرم آزاد
 در آن جمع بزرگ تازه بنیاد
 به یا دارید، یا تلف کلامی
 که از یا دشما، روم شود خدا .

Mosko papci
 neperkadaa
 ЖАТИЕ

Kun ma kuolen — lepisija
 Ukrainassa suokaa,
 aavan aron keskelle mun
 hautakumpuin luokaa.
 Jotta Dneprin kohistessa
 nauttisin ma rauhaa,
 jotta sinne kuullisin, kun
 joki vanha pauhaa.

Vihollisen verta alkkaa
 virta viedä milloin,
 Ukrainasta — haudastani
 minä nousen silloin.
 Rukoulemiaan jumalan luo
 menen sitten vasta, —
 siihen saakka välitä en
 minä jumalasta.
 Häädätkaa, ja sorron kahleet
 lyökää voimain takaa.
 Vihollisen kuumiin hurmeiin
 arot piirskottakaa.

Ja kun yhteen yhtyy perhe
 uusi, suuri, vapaa —
 muistolleni sana hellä,
 hyvä omistakaa.

Финского народа
 переклад
 М. ТАММЕ

Wanneer ik sterf, legt mij in een graf
ergens in de steppen van het zoozeer geliefd
Oekrajina, waar men de uitgestrekte velden
ziet en den Dnjepr en hem hoort bruisen.

Als hij het bloed der vijanden van Oekra-
jina naar de blauwe zee zal voeren, dan
eerst zal ik deze heuvels en deze velden ver-
laten en God gaan bidden. Tot die stonde
ken ik God niet.

Legt mij onder de aarde en rijst op,
breekt uwe boeien! En besproeit de vrijheid
met's vijands bloed. En in het groote huis-
gezin, in het vrije en nieuwe huisgezin ver-
geet mij niet en zegt mij een goed, zacht
woord.

LE TESTAMENT

Quand je mourrai, enterrez-moi
Au milieu de nos plaines,
Sur un tertre au milieu des steppes
De ma si douce Ukraine,
Pour que je voie les champs immenses,

Les rives escarpées,
Que je puisse entendre le Dniepr
Mugir à mon côté.

Quand le fleuve, loin de l'Ukraine,
Dans la mer bleue profonde
Versera le sang ennemi,

Je quitterai ce monde,
Champs et collines... Volerai

Au royaume de Dieu
Pour prier... Mais en attendant,
Je ne connais pas Dieu.

Enterrez-moi et dressez-vous,
Brisez les fers maudits,
Arrosez votre liberté

Du sang de l'ennemi!
Et que dans la grande famille,
Délivrée de ses chaînes,

Avec des mots doux et paisibles
De moi l'on se souvienne.

TESTAMIN

As 'k dea gean, wol ik rêste
 Yn Oekraine's grûn,
 Ta grêf syn heechste hichte,
 Syn wide steppe yn 't rûn.
 Dat ik it djoere eachweid
 Fan fierten ha en 't fjild
 En hoe't de klingen rize
 En hoe't de Dnjepr tilt.
 'k Sil hearre, hoe't syn weagen
 Beare fan need en noed;
 Mar inkeld as syn streamen
 Weifiere fijâns bloed
 Nei see ta en foar jimmer —
 Dan sil 'k foar altyd gean
 En lit myn lân benefter
 Om stil foar God te stean
 En einlings him te tankjen —
 Net earder, as myn lân
 Oereinriist en tegnjiddet
 Foar jimmer beage en bân
 En libje sil as mienskip,
 Yn wierheid ien en frij.
 Tink dan, yn frijdoms namme,
 Ek dimmen noch oan my!

ФРАССКОЮ МОВОЮ
 НАПЕЧАТАЕ
 ФЛЕАРК ДАМ

TESTAMENT

'Ne volte muart, metéimi
 sot di une grande mûtare
 in ta 'il ualif
 da l'Ukraine che al no l'â mai fin
 in ta 'l cour so dolsin
 là che scoltâ ancjemò j puedi
 e jodi
 chei cjamps sense cunfin
 i grebanos ancje
 e il vecju Dnipro rabiôs.

Ma quant che in ta la fuarse
 da l'aghe sô
 fin al mâr al menarà ju
 da i siei nimfs il sang,
 dome che volte
 j lassarai e cjamps e mons
 da la mûtare saltant fûr
 a Diu svualant
 li' mès prejèris dutis par partaigi.

Ma fin a chel moment
 Diu
 jo no lu cognôss.

'Ne volte me sepultt
 ribelâisi,
 rompèit li' cjadenis
 che la uestre libertât
 consacrade 'a sarâ dal sanc nimic.

E in t'une grande gnove famée
 in t'une libare famée
 no dismenteà di recuardami
 cu 'ne peraule buine plane serene.

Фриванський діалект трапільської мови
 переклад
 ЕЛІО БАПТОЛІНІ

ODKAZ

Až já umřu, pochovejte
 mě kdes na mohyle,
 vprostřed stepi nedohledné.
 v Ukrajině milé,
 aby lány širých polí,
 Dněpr, srázy stinné
 bylo vidět, bylo slyšet,
 s hukotem jak plyne.
 Až ponese z Ukrajiny
 nepřítel krev zlobnou...
 tehdy i já rozloučím se
 se svou zemí rodnou,
 opustím své milé lány —
 duch se k bohu vrátí
 s modlitbou... Však do té chvíle —
 nechci boha znáti.
 Pochovejte a vstávejte,
 zlomte pouta v boji,
 nepřátelskou zlobnou krví
 zkropte volnost svoji.
 Na mě v rodině své velké,
 v svazku volném, novém
 vzpomeňte si potom jednou
 nezlym, tichým slovem.

Чеською мовою
 переклад
 ЯН ТУРЕЧЕК-ІЗЕРСЬКИЙ

MITT TESTAMENTE

När en gång jag dött, så bären
 mig dit upp på kullen,
 att jag måtte bliva jordad
 i ukrainska mulden,
 över stepp och ängar vida,
 där min Dnjeper flyter,
 där det ses och hörs och kännes
 huru floden ryter.
 När från Ukraina oväns
 blod han för till haven,
 skall min ande frigjord stiga
 åter upp ur graven.
 Över dessa berg och ängar
 själen då sig svingar
 och med tacksamhetens böner
 Gud sitt offer bringar.
 Bådden mig i grav, men stånden
 upp med boja brutent!
 Må med onskans blod er frihet
 varda friskt begjuten!
 I ert nya, stora samfund,
 byggt av fria söner,
 män I också ihågkomma
 mig med stilla böner.

Ильецькою мовою
 переклад
 АЛЬФРЕД ГИЧЕН

TIOMNADH

Càr mi, nuair a gheibh am bàs mi
 Ann am barpa uaigh'
 Air a' chòmhnard leathann, lònach,
 Tìr Uicreìn' mo luaidh,
 Ach am faic mi, ach an cluinn mi
 Troimh an dùthaich fharsuinn,
 Beanntan agus Abhainn Dhniper,
 Treun mar ghuth an torruinn.

Nuair a sguabas an abhainn
 Do na ghorm-chuantan
 Fuil ar dian-nàimhdean, dh' fhàgaimn
 Slèibhtean agus cluaintean;
 Racham, guidheam air an Triath
 Is na h-uile fàgam;
 Gus an tig an t-àm sin, Air-san
 Chan eil aithne agam.

Càraibh mi, ach' chàirdean, dùisgibh,
 Brisibh cuing ur tràilleachd;
 Uisgichibh le fuil o'r nàimhdibh
 Luibhean maoth na saorsachd;
 Agus ann an teaghlach farsuinn,
 Teaghlach saor, ùr-fheadhna,
 Cuimhnichibh le faclan caoimhneil
 Mise mar an ceudna.

Ильцянською мовою
 переклад
 ГАРВАН МАКАН

死んだら私を葬ってくれ
 こだかい塚のうえに
 ひろいスツツのまんなかた
 なつかしのウクライナに
 はてしなき野
 ドネープリきりたつ岸が
 みられるように荒れ狂う流れの
 ほえたけるのが聞えるように。
 ウクライナから敵の血汐を
 青い海へと
 河がおし流すとき……そのとき私は
 野も山も——

すべてを棄てさり飛んでいこう
 神のもとへと
 祈るため……だがそれまでは
 神を私は知らない。
 葬ってくれ立ちあがってくれ
 くびきを断ちきってくれ
 そしていまわしい敵の生血を
 この切なる思いに注いでくれ。
 そして私をおおいる家族
 自由にして新らたなる家族のなかで
 やさしいおだやかな言葉にて。

LA TESTAMENTO

Post la mort' min enterigu
 en patrujo kata,
 meze de la stepo vasta
 sur tumul' miljara.
 Tiam Dnipron krutabordan,
 la kampojn fekundajn
 povus vidi mi kaj audi
 ondojn dum inundoj.
 Kiam pelos el Ukraino
 for en bluan maron
 Dnipro sangon malamikan,—
 kampojn kaj montaron —
 çion-çion mi forlasos
 kaj flugos al dio
 arde pregi ... Sed çis tiam
 mi ne konas dion.
 Enterigu, vin kunligu,
 la çenojn disçiru,
 bonvenigu la liberon —
 al bataloj iru.
 Kaj en granda familio,
 nova kaj libera,
 ne forgesu rememori
 min per vort sincera.

ПРИМІТКИ

До антології ввійшла поезія Т. Г. Шевченка «Як умру, то поховайте...» («Заповіт») українською мовою, та її переклади мовами народів СРСР і зарубіжних країн — усього 150 текстів.

Відомо, що мовами багатьох народів «Заповіт» має по кілька перекладів. У збірці подано лише один з них — найбільш адекватний з погляду відтворення оригіналу. Проте в деяких випадках наводимо по два тексти однією і тією ж мовою (сербохорватською, белуджеською, єврейською та монгольською). Це пояснюється тим, що серби користуються кириличним письмом, хорвати — латинським; в основі графічної системи мови белуджів, які живуть у Туркменській РСР, також кирилиця, белуджі у Пакистані, Афганістані й Ірані дотримуються арабської графіки; у Монгольській Народній Республіці вживають також старий національний шрифт, тому переклад «Заповіту» друкується обома алфавітами — ново- і старомонгольським; єврейське населення Східної Європи і США користується мовою ідиш, в Ізраїлі ж поширений іврит — поновлена єврейська стародавня мова. У зв'язку з цим прозрачний вірш Т. Г. Шевченка подається обома мовами.

Тексти розташовані в алфавітному порядку — за назвами народів — у двох розділах: «Переклади мовами народів СРСР» і «Переклади мовами зарубіжних країн».

У примітках подано короткі відомості про час виконання і публікацію того чи іншого перекладу, біографічні довідки про перекладачів, а також бібліографічні опити — у хронологічному порядку — інших перекладів «Заповіту» кожною з репрезентованих національних мов.

За надіслані бібліографічні матеріали й тексти перекладів «Заповіту» складаємо щирі подяки працівникам Державної ордену Леніна бібліотеки СРСР ім. В. І. Леніна та Всесоюзної державної бібліотеки іноземної літератури у Москві, Державної ордену Трудового Червоного Прапора публічної бібліотеки ім. М. Є. Салтиков-Штедіна

Державної бібліотеки ПНР (Варшава), Батор), Національної бібліотеки ПНР (Варшава), Народної бібліотеки Сербії (Белград, СФРЮ), Народної університетської книгозбірні (Любляна, Словенія, СФРЮ), Матиці Словачької (Маргін, Словаччина, ЧССР), Слов'янської бібліотеки (Прага, ЧССР), Українського Товариства дружби і культурного зв'язку з зарубіжними країнами, а також літературознавцям і письменникам М. А. Богайчуку, Б. Вударю (Лужецька, НДР), Е. Велонському (ПНР), Є. Грігаші (УНР), Ю. О. Жидтєнкові, П. В. Журру, М. І. Зимодрі, Г. Д. Зленкові, Р. П. Зорівчак, Л. І. Ільницькій, М. Д. Кашель, Ю. М. Кочубєю, М. Ласло-Куціюк (СРР), Т. М. Лебединській, І. А. Луценкові, О. І. Микитенкові, М. Х. Міраєву, Р. С. Мицку, Л. Б. Олевському, О. Є.-Я. Пахловській, В. Б. Паюку, Я. М. Погребенник, С. Г. Пушику, О. Д. Сенюк, Т. Г. Третяченко, А. Ф. Хижняку, І. К. Чирку, Ю. В. Шкробинцю, І. П. Ющуку. З особливою вдячністю згадуємо ім'я радянського вченого-індолога В. П. Фурніки, який надав організаційну і творчу допомогу при перекладі «Заповіту» мовами народів Індії, Шрі Ланки та Непалу.

ЗАПОВІТ

Вірш написаний 25 зрудня 1845 р. в м. Переяславі. Переписаний без назви в альбомі «Три літа» останнім. Зберігається в рукописному відділі Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка АН УРСР (Дод. — 11), ф. 1, № 74, арк. 106—106₂. Відомі ще два автографи цього твору, також без заголовка (11, ф. 1, № 12, 13). У рукописному збірнику «Стихотворення Т. Г. Шевченка», виготовленому студентом Теодом Лазаревським, з власноручними виправленнями поета вірш має назву «Завіщання» (11, ф. 1, № 88, арк. 15). Уперше надрукований у Німеччині в безцензурному виданні «Новые стихотворения Пушкина и Шевченки» (Лейпциг, 1859, с. 18) під заголовком «Думка». У межах Російської імперії

революційний твір Т. Г. Шевченка був заборонений. Лише 1867 р. у петербурзькому виданні «Кобзаря» побачили світ дві перші його строфи під назвою «Заповіт»; редактор книжки М. І. Костомаров перекладав авторизовану Т. Г. Шевченком російську його назву, яку запропонував у задоволенні збірнику І. Лазаревський. Відтоді вона стала традиційною. Повну публікацію твору в Росії почастало здійснити тільки під час першої буржуазно-демократичної революції 1905—1907 рр. у виданні, що його підготував В. М. Доманицький: ШЕВЧЕНКО Т. Кобзарь. СПб., 1907, с. 283.

Подається за виданням: ШЕВЧЕНКО Т. Повне збір. творів. У 6-ти т. К., 1963, т. 1, с. 354.

ПЕРЕКЛАДИ
МОВАМИ НАРОДІВ СРСРПЕРЕКЛАД
АБАЗИНСЬКОЮ
МОВОЮ
(С. 31).

Переклад Микола Чикагуєва, зроблений 1959 р., переглянутий для цього видання.

Друкуються вперше за автографом.

ЧИКАГУЄВ МІКАЄЛЬ (народився 1938 р.) — абазинський радянський поет. Живе в Карчаєво, Черкеській автономній області Криму «Заповіту», перекладав естрадо баллади «Прийнята» — «Рева та стогне Дніпр широкій». Творами Шевченка захопився ще в юнацькі роки. 1971 р. відвідав мошилу поета в Каневі.

«Заповіт» переклав також Джемалдін Лагуєв (недрукований), машиніст перекладу зберігається в Державному музеї Т. Г. Шевченка в Києві).

ПЕРЕКЛАД
АБХАЗЬКОЮ
МОВОЮ
(С. 32)

Переклад Дмитра Гуліа. Вперше надруковано у виданні: ШЕВЧЕНКО Т. Ілліаду шажашираала-куа. Акуа, 1939, с. 15.

Подається за книжкою: ШЕВЧЕНКО Т. Ажешираала-куеш атоемакцеш. Акуа, 1964, с. 9.

ГУЛІА ДМИТРО ПОСИПОВИЧ (1874—1960) — абхазський радянський письменник, народний поет Абхазької АРСР. Палкий пропагандист поезії

Т. Г. Шевченка. Крім «Заповіту», перекладав поему «Кавказ», вірш «Мені однаково, чи буду», «Не завидуй багатому», інші твори. Автор вірша «Великий Тарас» (1941), степей України» (1939) та ін., перекладав до першого абхазького видання творів Т. Г. Шевченка 1939 р. Виступав з доповідями про життя і творчість урядніського поета.

ПЕРЕКЛАД
АВАРСЬКОЮ
МОВОЮ
(С. 33)

Переклад Шигабудіча Микаїлова. Вперше надруковано в книжці: МИКАЙЛОВ Ш. Хрестоматія з літератури для 6-го класу. Махацкхла, 1948, с. 212 (аварською мовою).

Подається за першодруком. МИКАЙЛОВ ШИГАБУДІН ІЛІЯСОВИЧ (1899—1964) — аварський радянський письменник, педагог і вчений — лінгвістолог, фольклорист, мовознавець. Доктор філологічних наук, професор, заслужений працівник науки Дагестанської АРСР. Крім хурожьких творів, залишив цінну наукову спадщину («Короткий огляд аварської літератури», «Лінгвістичний нарис тиндинської мови», «Нариси аварської діалектології», «Порівняльно-історична морфологія аварських діалектів», «Російсько-аварський словник», «Пезько-російський словник» та ряд інших праць). Ш. Микаїлов — автор шкільних підручників, хрестоматій, посібників для вчителів,

«Заповіть» перекладали також Магомед Сулейманов (в альманасі «Губдильця», вид. 1, Махачкала, 1954, с. 27) та Расул Гамзатов (1984 р., недрукований; автограф зберігається в Державному музеї Т. Г. Шевченка в Києві).

ПЕРЕКЛАД АДИГЕЙСЬКОЮ МОВОЮ
(С. 34)

Переклад Крімізе Жане, зроблений для цього видання. Друкується вперше за автографом.

ЖАНЕ КІРІМІЗЕ ХАДЖИМУ-ЧОВІЧ (1919—1983) — адигейський радянський поет. Великому Кобзареві присвятив вірші «Біль могли Шевченка» (1957) та «Слово Шевченка» (1965).

«Заповіт» перекладали також Мурат Джанчігов (у виданні: ШЕВЧЕНКО Т. Поемхэмра, Стыкхэжмэра. Майкоп, 1939, с. 69—70) і Мурат Парачук (у газеті «Соціалістическэ Адьгага», 1961, 10 березня).

ПЕРЕКЛАД АЗЕРБАЙДЖАНСЬКОЮ МОВОЮ
(С. 35)

Переклад Сулеймана Рустама. Вперше надруковано в книзі: СЕВСЕНКО Т. Seclimîş asarları. Баку, 1939, с. 55—56.

Подіється за виданням: ШЕВЧЕНКО Т. «Заповіт» мовами народів світу. К., 1964, с. 21—22.

РУСТАМ СУЛЕЙМАН (справжнє прізвище та ім'я — Рустамзаде Сулейман Алі Аббасовлі; народився 1906 р.) — народний поет Азербайджану, заслужений діяч мистецтв АЗРСР, лауреат Державної премії СРСР (1950) та Державної премії АЗРСР. Активно популяризує серед свого народу українську літературу. З творів Т. Г. Шевченка, крім «Заповіту», перекладає «Кавказ», «Маленький Мар'яні», «Мені однаково, чи білий», «Огані

народу» (1939), «Сия України» (1964). Автор статей про Т. Г. Шевченка «Братерство навіки» (1954), «Глашатай свободи» (1961) та ін.

«Заповіт» перекладали також: Ахмед Джавад і Міхал Мушфік (у виданні: СЕВСЕНКО Т. Dobzar. Баку, 1934, с. 62—63), Рахулзаде Міхалі (у виданні: Дяг дітей та юнацтва за редакцією М. Аріфа; СЕВСЕНКО Т. Seclimîş asarları. Баку, 1939, с. 30—31), Аббас Абдулла (у газеті «Дзербайджан гьяджельери», 1979, 21 червня), Халіл Рза (у газеті «Азербайджан мидаллими», 1979, 21 вересня), Вліяет Рустамзаде (у книжці: ШЕВЧЕНКО Т. Фікцілярим, дошюнджюларим. Баку, 1979, с. 25—26).

ПЕРЕКЛАД АЛТАЙСЬКОЮ МОВОЮ
(С. 36)

Переклад Дазара Кокишева. Вперше надруковано у збірці: Тарас Шевченко (Лада калгынчанг бері 100 жылдыгында). Тулуй-Алтайдын буичктер чыгарга издателствозыч. 1961, с. 3—4.

Подіється за перидоржком. КОКИШЕВ ДАЗАР ВАСИЛЬОВИЧ (1933—1975) — дагтайський радянський поет.

Автор книжок «Губда», «Друге життя», «Крылава кытка», «Червоный Арегла», «Листу повісті», «Діти відр», «Листи до друзів» та ін. Переклада рідною мовою 14 творів Т. Г. Шевченка, в тому числі й «Заповіт», які ввійшли окремою збіркою 1961 р.

ПЕРЕКЛАД АЛЮТОРСЬКОЮ МОВОЮ
(С. 37)

Переклад Михайла Попова, зроблений у вересні 1987 р. для цього видання. Друкується вперше за автографом.

ПОПОВ МИХАЙЛО ІВАНОВИЧ — див. примітку до коряцького перекладу.

МОВОЮ
(С. 38)

Переклад Рабі Давида Ілляно, зроблений 30 січня 1979 р. для цього видання. Друкується вперше за автографом.

ІЛІЯН РАБІ ДАВИД (народився 1912 р.) — асирійський радянський поет і перекладач, живе й працює в Тбілісі. Автор історичних поем, легенд, од, гімнів, газетної, елегій, ліричних поезій, а також драм («Енкіду», «Садікря», «Фаніча», «Стародавні боги Ассирії», «Сад тисячі троянд», «Шитти і Варді», «Шіверим і троянда», «Вежа Тежрландка», «Сафра мудрості» тощо). Перекладає «Камеяри» та пролог до поеми «Мойсей» Г. Я. Франка, «Кавалерійську похідню» А. Гайдара.

ПЕРЕКЛАД АХВАХСЬКОЮ МОВОЮ
(С. 39)

Переклад Каршунлі Гоболова, зроблений для цього видання. Друкується вперше за автографом.

ГОБОЛОВ КАРИМУЛА ІСАЙОВИЧ (народився 1934 р.) — ахвахський радянський поет, засновник письменності й літератури сільсько невеликої народності, що живе в Дагестанській АРСР.

ПЕРЕКЛАД БАЛКАРСЬКОЮ МОВОЮ
(С. 40)

Переклад Кайсіна Кулієва. Вперше надруковано в журналі «Шхедль», 1961, № 11, с. 17—18.

Подіється за перидоржком. **КУЛІШЕВ КАЙСИН ШУВА-ІВОВИЧ** (1917—1985) — народний поет Кабардино-

ім. М. Горького (1966). Активно пропагує рідною мовою твори української літератури, зокрема Т. Шевченка. Крім «Заповіту», перекладає вірші «Не гріє сонце на чужині», «Маленький Мар'яні», поему «Сільні» та ін. Вліяє Шевченкові поезії помітний у ролі творця К. Кулієва («Зурра», «Вершинки в Чегемі», «Стара пісня», «Возонь»), Обрас Великого Кобзаря змалював у вірші «Поет народи».

«Заповіт» (16 рядків) перекладає Керім Отаров (у книжці: Т. Г. Шевченко милкхтар тилде-Нальчик, 1939, с. 113—114; на українці — у виданні: ШЕВЧЕНКО Т. «Заповіт» мовами народів світу, 1964, с. 45).

ПЕРЕКЛАД БАШКИРСЬКОЮ МОВОЮ
(С. 41)

Переклад Мухамедьярова Хая. Вперше надруковано в газеті «Кызыл Башкоргостан», 1939, 9 березня, та журналі «Пионер», 1939, № 3, с. 13.

Подіється за виданням: ШЕВЧЕНКО Т. Г. Шырфар. Өфө, 1939, с. 5—6. **ХАЙ МУХАМЕДЬЯРОВ ГАБДРАФИКОВИЧ** (1911—1942) — башкирський радянський поет, журналіст і громадський діяч. Автор поетичних віршів «Зрідість», «Уфимські жовці», поеми про В. І. Леніна «Почаюток великого життя» та інших творів. Загинув на Південному фронті в боях з німецько-фашистськими загарбниками. «Заповіт» перекладали також: Максуд Сюножюк (в його збірці: Саткылар. Өфө, 1934, с. 111—112), Хурмат Биккулов (у газеті «Башкоргостан пилонеры», 1961, 8 березня, та газеті «Совет Башкоргостаны», 1961, 10 березня), Рамі Гарипов (у газеті «Совет Башкоргостаны», 1964, 10 березня).

(С. 42)
 Переклад Аманназар Аширова і Мамеда Ширділова, зроблений для цього видання. Друкується вперше за автографом.

АШИРОВ АМАННАЗАР (народився 1945 р.) — белудзьський радянський прозаїк, критик і перекладач.

ШИРДИЛОВ МАМЕД (народився 1947 р.) — белудзьський радянський фольклорист і перекладач.

1985 р. учитель Санар Ділмуродов з колегами ім. В. Кудішинева Гометанського району Марійської області поклав белудзьський текст «Заповіту» на музику. Пісню на слова Т. Г. Шевченка співвають тепер белуджі, що живуть на півні Тюркменської РСР.

**ПЕРЕКЛАД
 БІЛОРУСЬКОЮ
 МОВОЮ**
 (С. 43)

Переклад Янки Купали. Вперше надруковано в газеті «Літатуратура і мастацтва», 1984, 16 березня. Поддається за виданням: **КУПАЛА ЯНКА**. Збор творів. Мінск, 1953, т. 4, с. 349.

КУПАЛА ЯНКА (справжнє прізвище, ім'я та по батькові — **Ліувейч Іван Домінікович**; 1883—1942) — білоруський радянський поет, народний поет БРСР, академік АН БРСР. Лауреат Державної премії СРСР (1940).

Перший перекладач творів Т. Г. Шевченка білоруською мовою. Заявля ідейного та художнього впливу українського поета-революціонера. Крім «Заповіту», переклада поезії «Думка» («Нащо мені чорні брови»), «На вічну пам'ять Котляревському», «Вігир з гасм розмовляє», «Думка» («Тече вода в синє море»), «Перебендя», «До Основ знєнка», «Гоголю», «Миньють дні, минають ночі», балади «Прийшла», «Гоголю», поеми «Іван Підкова», «Тарасова ніч», «Гайдамаки».

Ченка» (обидва — 1909), поеми «Тарасова доля» (1939), кілька статей про Т. Г. Шевченка.

«Заповіт» переклада також **Змірок Бядля** (у книжці: **ШАУЧЭНКА Т. Кабар. Пер з укр. над ред. Я. Купалы і Я. Коласа. Мінск, 1939, с. 130).**

**ПЕРЕКЛАД
 БУРЯТСЬКОЮ
 МОВОЮ**
 (С. 44)

Переклад Цедена Галсанова. Вперше надруковано в газеті «Буряад унэн», 1961, 10 березня, та журналі «Байгалай толон», 1961, № 2, с. 123.

Поддається за виданням: **ШЕВЧЕНКО Т.** «Заповіт» мовами народів світу, 1964, с. 41—42.

ГАЛСАНОВ ЦЕДЕН (народився 1917 р.) — бурятський радянський поет і перекладач. Крім «Заповіту», відтворює рідною мовою поеми Т. Г. Шевченка «Гайдамаки» і «Сон» («У вського своя доля»).

«Заповіт» переклада також **Даржиги Дамдінов** (у газеті «Буряад-Монгол унэн», 1939, 9 березня, та в книзі вибраних творів Т. Г. Шевченка бурятською мовою «Вірші та поеми», Улан-Уде, 1939, с. 11—12).

**ПЕРЕКЛАД
 ВЕПСЬКОЮ
 МОВОЮ**
 (С. 46)

Переклад Рюрика Локіна, зроблений для цього видання. Друкується вперше за автографом.

ЛОКІН РЮРИК ПЕТРОВИЧ (народився 1930 р.) — вепський радянський етнограф, фольклорист і краєзнавець. У с. Шалгозері Пилонезького району Карельської АРСР заснував народний музей, перетворений 1980 р. у Вепський етнографічний відділ Карельського державного краєзнавчого музею.

МОВОЮ
 (С. 47)

Переклад Гегалди Сар'яна. Вперше надруковано в газеті «Григан терт», 1936, 20 березня. Зробом перекладано у вірменських виданнях «Кобзаря» та різних збірниках.

Поддається за виданням: **ШЕВЧЕНКО Т.** «Заповіт» мовами народів світу, 1964, с. 33—34.

САР'ЯН ГЕГАЛД БАГДАСАРОВИЧ (1902—1976) — вірменський радянський поет і драматург. Перекладак близькості поетичних творів Т. Г. Шевченка.

Вінк ввійшли до вірменських видань «Кобзаря» (1939, 1954, 1961). Окремою книжкою у його перекладах вийшли Шевченкові: «Поеми» (Бреван, 1964). Автор вірше про українського поета «Відавоння мозили», «Тарасові Шевченку» (обидва — 1939), нарисів «У Каневі» (1939), статей «Безсмертний Кобзар», «Велике серце українського народу» (обидві — 1961), «У світі великого співця» (1964) та ін. Сар'ян баггато зробив для видання книжки вірше для школярів північній Вірменії.

«Заповіт» перекладали також: **Кровине Кушнерян** (у журналі «Базмаєль», 1879, т. 37, с. 39, надрукував вісім початкових рядків), **Атабек Хаконян** (у журналі «Гаскер», 1914, № 5, с. 157), **Найрі Зарян** (у газеті «Хорурдаин Аїстаган», 1936, 26 грудня), **Ашот Граші** (А. Григорян; у журналі «Хорурдаин грох», 1938, № 10—11, с. 96), **А. Вард** (у газеті «Продлетар» (Тбілісі), 1938, № 145, с. 3), **Бабкен Карапетян** (у газеті «Хорурдаин Аїстаган», 1939, 9 березня), **А. Г. Ліусєнц** (справжнє прізвище — Караєзєнц; у газеті «Советская Аїстаган», 1964, 10 березня), **Леон Міріджянян** (у журналі «Гарун», 1973, № 10, с. 30—31), **Слава Капуріян** (у її збірці перекладів «Сто сім барє райдац», Бреван, 1983, с. 30).

МОВОЮ
 (С. 48)

Переклад Дюніса Танасовалу, зроблений у червні 1975 р. Друкується вперше за автографом.

ТАНАСОЛУ ДЮНІС МИКОЛАЙОВИЧ (народився 1922 р.) — гагаузьський радянський поет, прозаїк, драматург і перекладач. Автор роману «Довгий караван» про історичні шляхи, побут і звичай гагаузької народності, що живе на півдні Молдавської РСР, в Одеській області УРСР, а також у Болгарії та Румунії.

**ПЕРЕКЛАД
 ГРУЗИНСЬКОЮ
 МОВОЮ**
 (С. 49)

Переклад Симона Чиковани. Вперше надруковано в газеті «Літера-турал Сакартвело», 1936, 28 березня. У наступні роки С. Чиковани опублікував ще три друзиські інтерпретації «Заповіту» (у газетах «Літературал Сакартвело», 1938, 10 вересня; «Комуніст», 1939, 9 березня; у грузинському виданні: **ШЕВЧЕНКО Т.** Вірші та поеми. Тбілісі, 1952, с. 192).

Перекладаються в різних періодичних виданнях, шкільних хрестоматіях та збірках творів Т. Г. Шевченка. Поддається за виданням: **ШЕВЧЕНКО Т.** «Заповіт» мовами народів світу, 1964, с. 19—20.

ЧИКОВАНІ СИМОН ІВАНОВИЧ (1903—1966) — грузинський радянський поет і перекладач. Лауреат Державної премії СРСР (1947). У своїй творчості не раз звертався до образу України, її культури. Переклада «Слово о полку Ігоревім», писав про Г. С. Сковороду, Т. Г. Шевченка, Лево Українця, П. Г. Тичину, М. Т. Рильського, М. П. Воджана, редагував

рання, «Слова», «Озні горять», «За байраком байрак» та ін.). Автор статей про Т. Г. Шевченка «Великий поет України» (1938), «Мовою Руставелі» (1938), «Поет чудової чужини», «Нахненний поет» (обидві — 1939), «Кобзарь» (1964), «Тарас Шевченко» (1966) та ін.

«Заповіт» перекладав також: Ясамані (Кичиришайлі) Михайло Павлович; у газеті «Шхоревбіс саркес», 1908, 16 травня, Георгій Кучишайлі (Чхейдзе Георгій Андукатарович, відом початкових рядків — у журналі «Накадулі», 1911, № 3, с. 44), Михайло Умандзе (у газеті «Кохіда», 1911, 26 липня, № 96), М. Хархелі (Мирон Гопчішайлі) і Нестор Лежава (1919 р., надрукований; рукопис зберігається в Тбілізькому театральному музеї), Іракаї Абашидзе (у журналі «Мнагобі», 1936, № 3, с. 67 — 68), Нестор Малазонія (в газеті «Сабчота Аджара», 1939, 9 березня), Василь Байдазе (в газеті «Сабчота Осет», 1961, 10 березня), Карло Калдзе (в газетях «Ліпературлі Сакартвело», 1964, 6 березня, та «Ленінурі зава» («Террікаро»), 1964, 11 березня), В. Каргвелішайлі (в газеті «Сахатхо сангалаба», 1964, 11 березня), Тамаз Чладзе (в його книжці: Статті. Тбілісі, 1978, с. 45), Раді Чладзава (в газеті «Ліпературлі Сакартвело», 1984, 8 березня), Степан Мхардзєлі (в газеті «Шієніс сажка», 1984, 14 травня).

ПЕРЕКЛАД ДАРГІНСЬКОЮ МОВОЮ

(С. 50)

Переклад Рашида Рашидова. Вперше надруковано в його збірці: Пахоці сонця. Махачкала, 1963, с. 119—120 (даргінською мовою).
Подається за першодруком.
РАШИДОВ РАШИД
МЕДЖИДОВІЧ (народився 1928 р.) — даргінський радянський письменник, народ-

ім. Г. К. Андрєєва. Пондурі-Зуре серед свого народу творив Барна, В. Маякєєвою, Янки Куралі, Е. Межелайтіса, А. Малишка, П. Воронька, М. Назнібіді та інших поетів. З творів Т. Шевченка, крім «Заповіту», перекладає «Садок вишневи коло хати», «Якби мені черешки», вступи до балади «Прийшла» — «Рече та стовне Дніпр широкій».

«Заповіт» перекладав також Магомед Іамідов (в альманахі «Радмаздєдєш», вип. 1, Махачкала, 1954, с. 40) та Саїд Абдуллаєв (у книзі: Хрестоматія з літератури для 7-го класу. Махачкала, 1958, с. 65, даргінською мовою).

ПЕРЕКЛАД ДОЛГАНСЬКОЮ МОВОЮ

(С. 51)

Переклад Оздо Акєєвої, зродивши для цього видання. Друкується вперше за автозразком.
АКСІНОВА ОЛГО (Євдокія Єврієвна; народилася 1937 р.) — перша доганська поетеса, фольклористка, авторка і виконавиця популярних серед доганів пісень, постановниця національних танців. За її ініціативою та активною участю створено літературний і перший «Буквар» доганського народу, що живе на Таймирському півострові. Крім поезії Т. Г. Шевченка, заїбкний інтерес викладає до творчості Лєси Українки.

ПЕРЕКЛАД ДУНГАНСЬКОЮ МОВОЮ

(С. 52)

Переклад Ясара Шивазі. Вперше надруковано в газеті «Шкіл'юдиш» (м. Фрунзе Киргизької РСР), 1975, 6 червня.
Подається за першодруком.
ШИВАЗА ЯСИР (справжнє прізвище — Шіпка, народився 1906 р.) — дунганський радянський письменник, засновник

«Вісрани вриш», «Бдакитна річка», поезії «Дунганці», «Лист в Шенсь» («У нас в Індані»), романи «Продєний шлях», повісті «Муєл» та інших творів. Крім «Заповіту», перекладає ще низку поезій Т. Г. Шевченка, вірш «Юнакові» В. М. Сосюри.

ПЕРЕКЛАД ЕВЕНКІЙСЬКОЮ МОВОЮ

(С. 53)

Переклад Алієта Немтушкіна, зродивши 1975 р.
Друкується вперше за автозразком.
НЕМТУШКІН АЛІТЕТ
НИКОЛАЙОВИЧ (справжнє ім'я — Альберт, народився 1939 р.) — евенкійський радянський письменник. Автор десяти поетичних збірок та двох прозових книжок рідною і російською мовами. Перекладав окремі твори білоруських, бурятських, чукотських та якутських поетів. Живе й працює у селищі Турі — центрі Євєнкійського автономного округу (Красноярський край).

ПЕРЕКЛАД ЕВЕНСЬКОЮ МОВОЮ

(С. 54)

Переклад Марії Долганської. Вперше надруковано в газеті «Советскєн Чукотка» (м. Анайр), 1961, 11 червня, а згодом з рядом уточнень — у виданні: ШЕВЧЕНКО Т. «Заповіт» мовами народів світу, 1964, с. 66—67.
Подається за цим виданням.
ДОЛГАНСЬКА МАРІЯ
КОСТЯНТИВІВНА (народилася 1943 р.) — евенська радянська поетеса, фольклористка і педагог. Живе і працює в Чукотському автономному окрузі. З української літератури, крім «Заповіту» Т. Г. Шевченка, перекладає оповідання Миколи Трубайні.

МУОВОЮ

(С. 55)

Переклад Зої Немлюжкіної, зродивши для цього видання. Друкується вперше за автозразком.
НЕМЛЮЖКІНА ЗОЯ
НИКОЛАЙВНА (народилася 1950 р.) — ескімоска радянська письменниця. Живе і працює в Чукотському автономному окрузі. Творчістю великого уярїнського поета захоплюється в шкільні роки. «Особливо мужнім здавався мені Тарас Шевченко в своєму «Заповіті», — пише З. М. Немлюжкіна 14 травня 1985 р. у листі до уярїнця.

ПЕРЕКЛАД ЕСТОНСЬКОЮ МОВОЮ

(С. 56)

Переклад Аїна Калєпа. Вперше надруковано в газеті «Edgaa», 1954, 10 березня. Другий варіант перекладу А. Калєп зійшовся для видання: SEVTSENKO T. Kõrvaar. Valitud lüütel. Tallin, 1961, с. 175.
Подається за публікованою в газеті «Säde», 1984, 8 березня. КААЛЄП АЙН ЮХАНОВИЧ (народився 1926 р.) — естонський радянський поет, драматург і перекладач. Крім «Заповіту», переклав багато творів Т. Г. Шевченка, серед них поеми «Катерина», «Гайдамаки», «Єрегіє», вірш «Перевідай», баладу «Лілея». Автор статей «Великий революційний демократ Українки» (1954), «Маленький урок у Великому Кобзаря» (1964), поезії «Морська прогулянка Тараса Шевченка в Талліні 1842 року» (1961). Інтерпретувала рідною мовою також твори І. Я. Франка, Лєси Українки, М. Т. Рильського, М. Л. Назнібіді та інших українських поетів.
«Заповіт» перекладав також: Юрій Шумakov (у журналі «Соолінг», 1936, № 6, с. 686, надруковано першу ступню вірша; повністю, але в іншій редакції опубліковано у журналі-

1961, 10 березня), Ральф Парве (в журналі «Loomings», 1954, № 1, с. 20), В. Тукке (в газеті «Noorte Nad», 1954, 9 березня).

ПЕРЕКЛАД ЄВРЕЙСЬКОЮ (ДИШ) МОВОЮ
(С. 57)

Переклад Давида Гольштейна. Вперше надруковано у книжці: ШЕВЧЕНКО Т. Г. Вибрані твори. К., 1936, с. 145 (єврейською мовою).
Подається за виданням: ШЕВЧЕНКО Т. «Заповіт» мовами народів світу, 1964, с. 81—82.

ГОФШТЕЙН ДАВИД НАЗМОВИЧ (1889—1952) — єврейський радянський поет і перекладач. Крім «Заповіту», відтворив рідною мовою значну кількість поетичних творів Т. Г. Шевченка, які вийшли трьома збірками 1937 і 1939 рр., а також повість «Прогимна с удоволяством» і не без жорстця». Автор чужої вірша про поета і статей «Його поезія близька всім традиціям» (1938), «Наша робота над перекладами творів Т. Г. Шевченка» (1939; у співавторстві з Я. Горюдьським), 1939 р.

Д. Гофштейн виступив з промовою на VI пленумі правління Спілки письменників СРСР у Києві, присвяченому 125-річчю з дня народження українського поета.
«Заповіт» перекладав також Шимшон Мельцер (у книжці: Поеме виданні творів Іараса Шевченка. Т. 15, Шевченко в чужих мовах. Варшава — Львів, 1938, с. 441) та Цук Ферер (у журналі «Советские литератур», 1939, № 2, с. 3).

ПЕРЕКЛАД ІНГУШСЬКОЮ МОВОЮ
(С. 58)

Переклад Хаджі-Бекіра Муртаєва. Вперше надруковано в інгушсь-

кому мові за першою редакцією МУГАЛІЄВ ХАДЖІ-БЕКІР (1910—1964) — інгушський поет, прозаїк, драматург, один із фундаторів інгушської радянської поезії.

ПЕРЕКЛАД ІТЕЛЬМЕНСЬКОЮ МОВОЮ
(С. 59)

Переклад Клавідії Халойцовой, зроблений у січні 1986 р. для цього видання.
Друкуються вперше за авторством. Переклад відредагував О. П. Володін.

ХАЛОЙЦОВА КЛАВДІЯ МИКОЛАЙІВНА (народилася 1934 р.) — учителька російської мови й літератури в с. Коврині Тельського району Камчатської області, співробітниця Науково-дослідного інституту національних шкід Академії педагогічних наук РРФСР. У співавторстві з проф. О. П. Володіним (Ленінград) склали перший ітельменський «Буквар» та шкільний словник рідної мови. Підготувала також підручник і проєрамі з ітельменської мови для початкових шкід, підручника та дітьмих садків.

ПЕРЕКЛАД КАБАРДИНСЬКОЮ МОВОЮ
(С. 60)

Переклад Адама Шогенцикова. Вперше надруковано в газеті «Кзэбзэдей тэжэ», 1949, 9 березня. Другий варіант перекладу А. Шогенцикова здійснює для видання: Україна вдала. Уля тхыла. Налшык, 1955, с. 5.
Подається за публікацією 1955 р.

ШОГЕНЦИКОВ АДАМ ОГУРЛІПОВИЧ (народився 1916 р.) — народний поет Кабардино-Балкарської АРСР. Крім «Заповіту», перекладав поему «Сова», вступ до балади «Прийшла» — «Рече та спогле Дніпр широкий». Автор статей «Великий поет України» (1949),

промовою над об'єднаною пленуми правління Спілки письменників СРСР і Спілки письменників УРСР (1964), присвяченому 150-річчю з дня народження поета. Інтерпретує рідною мовою окремі твори Марка Вовчка, І. Я. Франка, П. Г. Тичини, П. М. Усенка, С. І. Олійника, І. І. Неходя, А. А. Бортянка, Н. Ю. Гнатюк та ін. Автор вірша і статей про Марка Вовчка.
«Заповіт» перекладав також А. Вацарев (у книжці: Т. Г. Шевченко адыгэбзэст. Налшык, 1939, с. 63).

ПЕРЕКЛАД КАЗАХСЬКОЮ МОВОЮ
(С. 61)

Переклад Абділди Тажібаєва, вперше надруковано в книзі: SEVCENKO T. Kobzar. Taldataly elenderi. Almaty, 1935, с. 19.
Подається за виданням: ШЕВЧЕНКО Т. Тандималы шырармалары. Алматы, 1964, с. 159.

ТАЖИБАЄВ АБДІЛДИ (народився 1909 р.) — казахський радянський поет і драматург. Пристрасний пропагандист теоретичності Т. Г. Шевченка в Казахстані. Крім «Заповіту», перекладав поему «Катерина» й велику кількість віршів співця України. За редакцією А. Тажібаєва 1935 р. видано перший «Кобзар» казахською мовою. Автор статей про Т. Г. Шевченка: «Тарас — і наш поет», «Незабутого велика людинка (обиді — 1939)», «Шевченко і казахський народ» (1948), «Наставник казахських поетів» (1964) та ін. Українському поезові присвятив драматичну поему «Тарас та вірши «Сирдар'я» (1935) і «Розмова з Тарасом» (1936). «Я прийняв поетичну прогносту Кобзаря, — зазначає А. Тажібаєв, — вона стала й моєю творчою прогностою...» (Шевченківський словник. У 2-х т. К., 1975, т. 1, с. 269).

«Заповіт» перекладав також І. Мамбетов (у газеті «Социалистик Казакстан», 1964, 8 березня).

ПЕРЕКЛАД ЛІДЖІ ІНДЖІЄВА
Вперше надруковано в журналі «Улан туга», 1939, № 3, с. 27. Другий варіант зроблений для цього видання 1975 р.

ПЕРЕКЛАД ІНДЖІЄВ ЛІДЖІ ОЧИРОВИЧ (народився 1913 р.) — народний поет Калмицької АРСР. Мовою свого народу перекладав, крім «Заповіту», вірші «Вітре бурний, вітре бурний», «На вірши пам'ять бога», «На вірши пам'ять Копляревському» Т. Шевченка, а також твори І. Я. Франка, Лейб Українки, І. К. Микитенка та М. Т. Рильського.

«Заповіт» перекладав також Сян-Белгін Харр (в альманасі «Кегені герр») (Элст, 1961, № 2, с. 75) і Давид Кудильтіннов (у збірці: ШЕВЧЕНКО Т. Шугалд, Элст, 1964, с. 5).

ПЕРЕКЛАД ГАЛИЦЬКО-ЛУЦЬКИМ ДІАЛЕКТОМ КАРАІМСЬКОЮ МОВИ
(С. 63)

Переклад Зимунта Абрагамовича, зроблений у травні 1988 р. для цього видання.
Друкуються вперше за авторством.

АБРАГАМОВИЧ ЗИМУНТ (народився 1923 р.) — польський вчений — філолог та історик. Представник тієї гілки караїмської народності, яка з початку ХV ст. живе на Україні в районі міст Луцька й Галичі. Після війни З. Абрагамович переселився до ІНР. Перекладав і дослідник турецьких, кримськотатарських та перських архівних джерел, що стосуються історії Польщі та України.
Переклад рід віршів Назіма Хккмата та прозових творів турецьких письменників. У поетичну творчість Т. Шевченка захопаний з дитинства. Крім «Заповіту»,

ПЕРЕКЛАД ТРАКАЙСЬКИМ ДІАЛЕКТОМ КАРАЇМСЬКОЇ МОВИ (С. 64)

Переклад Семена Фірковича, зроблений 1975 р. Друкується вперше за автографом ФІРКОВИЧ СЕМЕН. ЛІОЛЬФОВИЧ (1897—1982) — карпатський радянський поет, фольклорист і лексикограф. Перекладав твори О. С. Пушкіна, М. Ю. Лермонтова, І. А. Крилова, М. О. Некрасова, А. Міцкевича, радянських поетів з братніх республік. Жив і працював у м. Тракай Литовської РСР.

ПЕРЕКЛАД КАРАКАЛПАЦЬКОЮ МОВОЮ (С. 65)

Переклад Науріза Жакаєва. Вперше надруковано у виданні: ШЕВЧЕНКО Т. «Заповіт» мовою народів світу, 1964, с. 58—59. Згодом — у каракалпацьких виданнях — автор поітише свій переклад «Заповіту». Подається за книжкою: ЖАПАКОВ Н. Шайяр сези. Неке, 1985, с. 88—89. ЖАПАКОВ НАУРИЗ (1914—1975) — каракалпацький радянський поет, перекладач і літературознавець.

ПЕРЕКЛАД КАРАЧАЇВСЬКОЮ МОВОЮ (С. 66)

Переклад Османа Хубієва. Вперше надруковано в газеті «Къызыл Карачай», 1936, 26 з'рудня. Подається за першодруком. ХУБІЄВ ОСМАН (народився 1918 р.) — карачаївський радянський письменник. Твори м. Т. Г. Шевченка захопилися

життя, одх оортовил за спривеод ливстві на землі, незвичайна любов до рідного народу». Перекладити поезію Т. Шевченка О. Хубієв почав у 30-х роках. Крім «Заповіту», перекладав рідною мовою вірші «Тече вода в силе морє», «Тяжко-важко в світі життя», «Думи мої, думи мої, ви мої єдині», «Думка» («Нашо мені чорні брови»), «Не звайдій багатомір» та ін.

ПЕРЕКЛАД КАРЕЛЬСЬКОЮ МОВОЮ (С. 67)

Переклад Володимиріа Брендовса, зроблений 12 липня 1987 р. для цього видання. Друкується вперше за автографом. БРЕНДОВС ВОЛОДИМИР ЄГОРОВИЧ (народився 1931 р.) — карельський радянський письменник. Живе у м. Олонци Карельської АРСР. Автор чотирьох поетичних і прозових збірок. Окремих виданнях твори В. Брендовса вийшли у Фінляндії. З української поезії, крім «Заповіту», перекладає пісню С. В. Руданського та вірш П. Г. Тичини «Чуття єдиної родини». «Заповіт» перекладає також Фейір Ісаков (у журналі «Карелія», 1939, № 3, с. 55).

ПЕРЕКЛАД КИРГІЗЬКОЮ МОВОЮ (С. 68)

Переклад Толема Шамшєва. Вперше надруковано у книжці: ШЕВЧЕНКО Т. Ырлар жана позжатар. Фрунзе, 1954, с. 74. Для цієї антології автор перекладає свій переклад, зробив окремі уточнення. Подається за автографом останньої редакції.

ПЕРЕКЛАД КОМІ МОВОЮ (С. 69)

Переклад Серфіма Попова. Вперше надруковано в газеті «Югъд тун», 1985, 16 липня. Подається за першодруком. ПОПОВ СЕРФІМ ОЛЕКСІЙОВИЧ (народився 1913 р.) — народний поет Комі АРСР, вигунає також як прозаїк, критик і перекладач. Даруват Державної премії Комі АРСР ім. Івана Куратова, заслужений діяч літератури і мистецтва Комі АРСР. Учасник боїв за визволення Радянської України від німецько-фашистських загарбників у роки Великої Вітчизняної війни. Пропагує серед свого народу українську літературу; крім «Заповіту», відтворив рідною мовою ще низку творів Т. Г. Шевченка, окремі поезії С. В. Руданського, І. Я. Франка, Леви Українки, В. М. Сосюри, Д. В. Павличка та інших поетів. «Заповіт» перекладає також: Павло Шєбожин (у журналі «Ударник», 1937, № 4, с. 41), Полєвєт Попов (у журналі «Ударник», 1939, № 2, с. 40), Іван Васильєв (у журналі «Войвєна кодзєв», 1961, № 3, с. 50), Василь Літкін (у журналі «Войвєна кодзєв», 1977, № 2, с. 27).

Переклад Михайла та Ірини Попових, зроблений у вересні 1987 р. для цього видання. Друкується вперше за автографом.

ПОПОВ МИХАЙЛО ІВАНОВИЧ (народився 1942 р.) — вчитель, нагороджений срібробітничим Нагрово-досвідного Інституту національних шкіль Академії педагогічних наук РРФСР. Живе й працює в селіці Палані, адміністративному і культурному центрі Корчяцького автономного округу. Під керівництвом М. І. Попова та за його участю створено й видано навчальні програми для другого і третього класів та другий сідків Півночі, «Будівельних садків Півночі», «Будівельних садків Півночі, збірники «Вірші та казки», «На краю Баткєвщини». У співтворстві з І. С. Поповою написав ряд віршів, оповідань, нарисів, перекладає твори російських класиків і радянських авторів (О. С. Пушкіна, М. Ю. Лермонтова, М. В. Ісаковського, С. Я. Маршак, М. М. Пришвіна та ін.), окремі твори письменників Країної Півночі — ненця І. Г. Истомина, євєнка А. М. Нєтущикіна, долаєнка Одо Аксєєвоєв, тєльмєна Г. Г. Пороєв, а також «Гімн Радянського Союзу», «Інтернаціонал», революційні пісні російського і світового пролетаріату, «Заповіт» Т. Г. Шевченка М. Попов перекладає також діалогорською мовою, якою розмовляє чистина населєнє Корчяцького автономного округу на узбережжєх Берингєвоє та Охотського морє. ПОПОВА ІРИНА СПИРИДОНІВНА (народилася 1938 р.) — учителька, співатор корчяцького «Букєвєрє», читанки для учнєв другого класу, збірничка «Вірші та казки», проєрдєм для другий садків Корчяцького автономного округу тоєц.

ТАТАРСЬКОЮ
МОВОЮ

(С. 71)

Переклад Ешрефа Шем'ї-заде. Вперше надруковано в журналі «Йылдыз», 1987, № 5, с. 34. Подается за першодруком. ШЕМ'І-ЗАДЕ ЕШРЕФ (1908—1978) — крымськота-татарський радянський поет і літературознавець. Заслужений працівник культури Узбецької РСР. Відіграв важливу роль у розвитку крымськотатарської літератури та літературної мови свого народу. Визнала глибокий інтерес до української (поема «Дніпрельстан» та інші твори).

ПЕРЕКЛАД

КРИМЧАЦЬКОЮ
МОВОЮ

(С. 72)

Переклад Вікторії Багінської (Гурджі), зроблений для цього видання. Друкується вперше за автографом.

БАГІНСЬКА (ГУРДЖІ)

ВІКТОРІЯ ІЛІВНА (народи-
лася 1926 р.) — крымчацька

письменниця, перекладачка, фольклористка і педагог. Жила у м. Краснодарі. Пише вірші, новели, нариси. Мовою свого чисельно невеликого народу (кримчацькі усього дві тисячі) перекладає твори О. С. Пушкіна, М. Ю. Лермонтова, Т. Г. Шевченка, Лесі Українки та інших поетів. Захоплюється фольклористичною роботою:

«В подолні нагнхненія поштіаю захищати все, що відкрила мені пам'ять предків. Неначе живу іхнім життєм, страждаю іхніми незліченними бідами, муцуюся іхніми экзотуванцями скардаски. Як білицькі й дорогі мені ці люди!» («Правда», 1983, 6 січня). Багато часу народну творчість кримчацька вона через російські переклади робить надбанням широкої громадсь-
кості.

МОВОЮ
(С. 73)

Переклад

Абдула-Вагаба Сулейманова. Вперше надруковано в книзі: БАММАТОВ З. З., ДИДИ-МОВ В. Х. Хрестоматія з літератури для 6-го класу. Махачкала, 1950, с. 172 (кумичькою мовою).

Подается за першодруком. СУЛЕЙМАНОВ АБДУЛ-ВАГАБ БЕКБУЛАТОВИЧ (народився 1909 р.) — кумичький радянський поет, прозаїк, організатор. Народний поет Дагестану. Заслужений працівник культури РФСР, заслужений діяч мистецтв Дагестанської АРСР. Автор 28 книжок оригінальних творів. Як перекладач активно популяризує

серед свого народу світову класику — твори О. С. Пушкіна, М. Ю. Лермонтова, Максима Горького, Нізамі, Навої, К. Гоцці, П. Кальдерона де ла Барка, Вольтера, Есхіліда, З. Р. Фалсуйліна, М. Г. Бараташвілі, Сулеймана Стальського, Сулеймана Рустамі, зразки арабської, етнамської, індійської, китайської, корейської та японської поезії. З творів

Т. Г. Шевченка, крім «Заповіту», перекладає уривок з поеми «Гайдамаки», «Ой три шляхи широкі», «Не заводи багатому», «Не дай людям, тієї слави», «Не женися на багатій», «Чого мені тяжко, чого мені нудно», «Ой глану я, побивалось» та ін. Був учасником Шевченківського пленуму правління Світового письменництва СРСР у Києві 1939 р.

«Заповіт» перекладає також Ізміл Асєєв (в алмазанці: «Послужка», 1954, № 1, с. 57—58).

ПЕРЕКЛАД

КУРДЬСЬКОЮ
МОВОЮ

(С. 74)

Переклад Качаке Мрада.

Вперше надруковано в газеті «Рида т'аза» (Ерван), 1961, 9 березня. Подается за виданням: ШЕВЧЕНКО Т. «Заповіт»

МРАД КАЧАКЕ (справжнє прізвище, ім'я та по батькові — Мрадов Качик Шабавич; 1914—1979) — курдський радянський поет і перекладач.

ПЕРЕКЛАД
ЛАКСЬКОЮ
МОВОЮ

(С. 75)

Переклад Бадієї Рамзанова, зроблений для цього видання. Друкується вперше за автографом.

РАМАЗАНОВ БАДАВІ

РАМАЗАНОВИЧ (народився 1927 р.) — дагестський радянський поет, прозаїк і драматург. Живе в Дагестанській АРСР. «Заповіт» перекладає також Гусейн Гаджієв (у виданні: ГАДЖІЄВ Г., МУРКЛІНСЬ-КІЙ Г. Хрестоматія для 6-го класу. Махачкала, 1948, с. 182—183; дагестською мовою) та Осип Халпидієв (в алмазанці: «Дусишчу», 1964, № 1, с. 96; дагестською мовою).

ПЕРЕКЛАД
ЛАТИСЬКОЮ
МОВОЮ

(С. 76)

Переклад Валтса Давіса. Вперше надруковано в збірці творів Т. Г. Шевченка «Izlasex», Rīga, 1951, с. 39.

Подается за виданням: ШЕВЧЕНКО Т. «Заповіт» мовою народів світу, 1964, с. 27—28.

ДАВІДС ВАЛТС (справжнє

прізвище — Венцукіус; 1890—1969) — латиський радянський письменник і перекладач. Крім «Заповіту», перекладає рідною мовою «Чого мені тяжко, чого мені нудно», «Ой одна я, одна», «Нащо мені чорні брови», «Соня чорніють», «Минають дні, минають ночі», «Соня» («На панцині пищенню жила») та інші твори Т. Г. Шевченка. «Заповіт» перекладає також: Едуард Рудзітс (у газеті «Rīgas Avīzes Telefona rīdīkums», 1906, 17 (30) червня, с. 1), Екабс Лілгогню (в журналі

«Latvijas Strādnieks», 1929, № 6, с. 134), Валдіс Кікач (у журналі «Liestis», 1964, № 3, с. 16).

Валдіс Грейльманш (у газеті «Literatūra un Mokslo», 1964, 7 березня), Кнур Скуєнікс (у газеті «Literatūra un Mokslo», 1984, 2 березня, с. 13).

ПЕРЕКЛАД
ЛЕЗГІНСЬКОЮ
МОВОЮ

(С. 77)

Переклад Ібрагіма Гусейнова, зроблений для цього видання. Друкується вперше за автографом.

ГУСЕЙНОВ ІБРАГІМ

АБДУЛКЕРІМОВИЧ (народився 1936 р.) — лезгінський радянський поет і перекладач. Живе в столиці Дагестанської АРСР м. Махачкалі. Рідною мовою, крім «Заповіту», відтворює вірші Т. Г. Шевченка «Минають дні, минають ночі».

Шар-Емір Мурадов (у виданні: АХМЕДОВ Н., ВАЛАНОВ І., МУРАДОВ Ш.-Е. Хрестоматія з літератури для 6-го класу. Махачкала, 1948, с. 156; лезгінською мовою).

ПЕРЕКЛАД
ЛИТОВСЬКОЮ
МОВОЮ

(С. 78)

Переклад Антанаса Венцлові. Вперше надруковано в книжці: SEVČENKA T. Poezija. Vilnius, 1951, с. 67—68. Другий варіант перекладу опубліковано у виданні: SEVČENKA T. Kobartius. Vilnius, 1961, с. 250—251.

Подается за виданням 1961 р. ВЕНЦЛОВА АНТАНАС ТОМАСОВИЧ (1906—1971) — литовський радянський письменник і громадський діяч, член-кореспондент АН Литовської РСР. Діагност Державної премії СРСР (1952). Перекладає твори О. С. Пушкіна, Т. Г. Шевченка, П. Г. Тичини. Крім «Заповіту», відтворює рідною мовою поеми «Катери́нда», «Соня» («У всякого своя доля»), «Кавказ», поезії «Літчу

Шевченко в літвіх та ін. вірші «Тарас Шевченко і Вільносія» (1953) і «Тарас Шевченко» (1964).

ПЕРЕКЛАД МАНСІЙСЬКОЮ МОВОЮ

(С. 79)

Переклад Ювана Шесталова, зроблений для цього видання. Друкується вперше за авторством.

ШЕСТАЛОВ ЮВАН (Іван Миколайович; народився 1937 р.) — мансійський радянський поет і прозаїк. Лауреат Державної премії РРФСР ім. М. Горького. Представник невеликої плеїди народних мандрівників, що населяє переважно західні райони Ханти-Мансійського автономного округу. Крім «Заповіту», перекладає ще низку творів Т. Г. Шевченка.

ПЕРЕКЛАД ГІРСЬКО-МАРІЙСЬКОЮ МОВОЮ

(С. 80)

Переклад Геннадія Матюковського.

Вперше надруковано в газеті «Ленінський район» (Гірсько-марійський район Марійської АРСР), 1964, 8 березня.

Подається за редакцією **МАТЮКОВСЬКОЮ (МАТЮКОВ) ГЕННАДІЙ ІВАНОВИЧ** (народився 1926 р.) — народний поет Марійської АРСР, критик і перекладач. Лауреат Державної премії Марійської АРСР (1973). Рідною мовою, крім «Заповіту», перекладає балади «Прийшла» та інші твори Т. Г. Шевченка. Українському поетові присвятив вірш «Шевченко в Козьмодем'янську» (1961)

ПЕРЕКЛАД ЛУГОВО-МАРІЙСЬКОЮ МОВОЮ

(С. 81)

Переклад Миклая Казакова. Вперше надруковано у виданні: **ШЕВЧЕНКО Т. Почадамут-**

журнал «Оничько», 1964, № 2, с. 78. Для цієї антології М. Казаков підготував третю редакцію «Заповіту» рідною мовою.

Подається за авторством останньої редакції: **КАЗАКОВ МІКЛАЙ ІВАНОВИЧ** (1918—1989) — народний поет

Марійської АРСР. Лауреат Державної премії СРСР (1951).

Крім «Заповіту», перекладає «Кавказ», «Ой три шматки широкі», «Вісти до балади «Прийшла» — «Реве та стогне Дніпр широкий», ряд поезій Т. Г. Шевченка періоду заслання. Автор статей про життя і творчість Кобзаря: «Магилний поет України» (1939), «Рідна Україна» (1954), «Він обгавети марійську поезію», «Тарас Шевченко» (обидві — 1961) та ін. Вірша про поета «Живіть Тарас» (1939), «Рідна ніч» (1942), «Великий Кобзар» (1961). Перекладач творів Лєві Українки.

ПЕРЕКЛАД МОЛДАВСЬКОЮ МОВОЮ

(С. 82)

Переклад Андрія Лупана. Вперше надруковано в журналі «Ністру», 1961, № 3, с. 144.

Подається за виданням: **ШЕВЧЕНКО Т.** «Заповіт» мовою народів світу, 1964, с. 25—26, з окремими уточненнями.

ЛУПАН АНДРІЙ ПАВЛОВИЧ (народився 1912 р.) — молдавський радянський письменник, перекладач і громадський діяч, академік АН Молдавської Республіки.

Лауреат Державної премії Молдавської Республіки ім. Державної премії СРСР (1975). Крім «Заповіту» перекладає ще низку творів Т. Г. Шевченка.

Українському поетові присвятив вірш «Перша зустріч», статті «Народний співець», «Голос скриблених» (обидві — 1961). У Києві виступив з промовою на об'єднаному пленумі правління Спілки письменників

творі українських радянських поетів.

«Заповіт» перекладав також:

Закфрід Арборе Раллі (в його праці: *Устаїа și Români*, *Виступи*, 1916, с. 35), **Героїш Мадан** (у газеті «Лугарула Рошу», 1927, 19 червня),

С. Думитрашкку (неповний, 16-рядковий переклад у газеті «Лугарула Рошу», 1927, 22 листопада; 20-рядковий у цього збірці: *Зече ань. Поезій*, *Тираспол — Балта*, 1929, с. 37—38), **Ністор Кабак** (у газеті «Кожомолісту Молдовей», 1937, 12 березня), **Леонід Корнэчу** (переклад перших 16 рядків у виданні: «Карта де читурэ», т. 2, к. 2, *Тираспол*, 1938, с. 25; повний текст «Заповіту» — у книжці: **ШЕВЧЕНКО Т.** *Лукрэре алесэ. Тарасол*, 1939, с. 85), **Богдан Істру** (в журналі «Октябрь» *Кишинэу*), 1941, № 1-2, с. 64), **Д. і Р. Шрайбери** (в газеті «Молода Соціаліста», 1946, 10 березня), **Анатолій Гужелі і Костянтин Кондря** (в газеті «Тинертея Молдовей», 1946, 10 березня), **Корій Баржаньскі** (у виданні: **ШЕВЧЕНКО Т.** *Поезій* [Бін жодовенеште де А. Кунічэ], *Кишинэу*, 1959, с. 26—27), **Іон Герейце** (у виданні: «Меридіане-84», *Кишинэу*, 1984, с. 209).

ПЕРЕКЛАД МОРДОВСЬКОЮ-ЕРЗЯ МОВОЮ

(С. 83)

Переклад Івана Прончатова, зроблений для цього видання. Друкується вперше за авторством.

ПРОНЧАТОВ ІВАН МІКОЛАЙОВИЧ (народився 1918 р.) — ерзя-мордовський радянський поет і журналіст. Живе у м. Саранську, столиці Мордовської АРСР.

«Заповіт» перекладав також: **Нікул Еркал** (у журналі «Сягко», 1939, № 4, с. 107), **Кузьма Абрамов** (у газеті «Зр'янь кожмука», 1939, 9 березня), **Мікола Нарваткін**

(с. 153—154), **Анатолий Елькін** (у журналі «Сурани толъ», 1964, № 2, с. 63).

ПЕРЕКЛАД МОРДОВСЬКОЮ- МОКША МОВОЮ

(С. 84)

Переклад Максимжа Бебана (1939 р.). Новий переклад здійснено до 150-річчя від дня народження Т. Г. Шевченка і опубліковано в журналі «Мокша», 1964, № 2, с. 61. Для цієї антології автор перекладу свій переклад, вніс деякі уточнення.

Подається за авторством останньої редакції:

БЕБАН МАКСИМ ПАНАСОВИЧ (1913—1986) — мокша-мордовський радянський поет. Живе і працює у м. Саранську Мордовської АРСР. Учасник Великої Вітчизняної війни, зокрема оборони Києва в 1941 р. Крім «Заповіту», перекладає вірш «Доло» і «Якби ви знали, надица» Т. Г. Шевченка, окремі поезії Лєві Українки.

«Заповіт» перекладав також: **Андрій Чекашкін** (у газеті «Мокшенть правда», 1939, 9 березня), **Олександр Малькін** (у виданні: **ФЕДЬКІН Р. Р.**, **ПОТАПКИН С. Г.**, **САМОРОДОВ К. Т.** *Родной литература. Литературнай морфтокань книга 6-це калсонди*, Саранск, 1950, с. 86), **Ілля Девін** (у журналі «Мокша», 1961, № 3, с. 77).

ПЕРЕКЛАД НАНАЙСЬКОЮ МОВОЮ

(С. 85)

Переклад Андрія Пастара, зроблений для цього видання. Друкується вперше за авторством.

ПАССАР АНДРІЙ ОЛЕК-САНДРОВИЧ (народився 1925 р.) — нанайський радянський поет і прозаїк. Учасник Великої Вітчизняної війни. Живе і працює в м. Хабарово-

тощо. Перекладав окремі твори В. В. Маяковського, Янки Купали та ін. Здавна цікавиться українською літературою. Про свою роботу над перекладами «Заповіту» А. Пасар розповів у листі до упорядника від 10 лютого 1972 р.: «Тараса Шевченка я перекладав вперше. Українська мова мені подобається. Вона дуже мелодійна і м'яка, через те мені легко було перекладати Шевченка».

ПЕРЕКЛАД НЕНЕЦЬКОЮ МОВОЮ

(С. 86)

Переклад Леоніда Даничу, зроблений для цього видання. Друкується вперше за автографом.
ДАЦИУ ЛЕОНІД
ВАСИЛЬОВИЧ (1932—1982) — ненецький радянський поет. Заслужений працівник культури РРФСР. Жив і працював у ж. Салехарді. Ямако-Ненецького автономного округу. Автор багатьох збірок віршів і поем, що виходили рідною мовою та в російських перекладах. Окремі твори Д. Даничу друкувалися українською мовою в альманасі «Сузір'я».

ПЕРЕКЛАД НІВХСЬКОЮ МОВОЮ

(С. 88)

Переклад Володимира Санаї, зроблений для цього видання. Друкується вперше за автографом.
САНАІ ВОЛОДИМИР
МИХАЙЛОВИЧ (народився 1935 р.) — перший нівхський поет і прозаїк, представник народності, яка живе по нижній течії р. Амур (Хабаровський край РРФСР) та на острові Сахаліні.

(С. 89)

Переклад Сунюа Канаева. Вперше надруковано у виданні: «Рідна література» для 6-го класу. Черкеськ, 1952, с. 153 (ногайською мовою).

Для цієї антології автор перекладає текст перекладу, зробив деякі уточнення.
Подягується за автографом.
КАПАЕВ СУЮН (народився 1927 р.) — ногайський радянський поет, представник народності, що живе на півночі Дагестану. Популяризує рідною мовою твори багатьох поетів Радянського Союзу. З української літератури, крім «Заповіту», перекладає поему «Кавказ» Т. Г. Шевченка, твори Миколи Братана і Леоніда Кудаша.

ПЕРЕКЛАД ОСЕТІНСЬКОЮ МОВОЮ

(С. 90)

Переклад Нафі Джусойти, зроблений для цього видання. Друкується вперше за автографом.

ДЖУСОЙТИ НАФІ ГРИГОРІОВИЧ (справжнє прізвище — Джусоев; народився 1924 р.) — осетинський радянський поет, прозаїк, драматург і критик. З творів Т. Г. Шевченка, крім «Заповіту», перекладав поему «Сон» («У всякого своя доля»), вступ до балади «Причинка» — «Реве та стогне Дніпр широкий», вірші «Садок вишневий коло хатки», «Мені одякноко, чи буди». Автор статей про поета: «Серце зіртіте добром» (1964), «Три монологи про любов до України» (розділ «Слово Тараса Шевченка») (1987) та перекладу пісні «Повій, вітре, на Вкраїну» на слова С. В. Рудинського.
«Заповіт» перекладав також: Нізер (Іван Васильович Джанджаєв) у газеті «Растязька», 1939, 9 березня, та журналі «Мах дже», 1939, № 2-3, с. 75; у наступні роки ще кілька варіантів його перекладу

(в осетинському виданні:

ШЕВЧЕНКО Т. Вибрані вірші і поеми. Ставдінр, 1939, с. 17—18), Гафза (Федір Захарович Тагошур), в журналі «Фидишур», 1961, № 3, с. 7), Георгій Калтжков (у газеті «Растязька», 1961, 10 березня, та журналі «Мах дже», 1961, № 3, с. 1), Ілля Пліев (у збірці: **ШЕВЧЕНКО Т.** «Заповіт» жовтні народів світу, 1964, с. 73—74).

ПЕРЕКЛАД РОСІЙСЬКОЮ МОВОЮ

(С. 91)

Переклад Олександра Твардовського. Вперше надруковано в газеті «Красний флот», 1939, 6 березня, та журналі «Молодая гвардія», 1939, № 1, с. 115. Згодом автор політично свій переклад.

Подягується за виданням: **ТВАРДОВСКИЙ А. Т.** Собр. соч. В 6-ти томах. М., 1976, т. 1, с. 345.

ТВАРДОВСЬКИЙ ОЛЕК- САНДР ТРИФОНОВИЧ

(1910—1971) — російський радянський поет. Друкує Державної премії СРСР (1941, 1946, 1947, 1971) і Ленінської премії (1961). Виявляє глибокий інтерес до України, її літератури та фольклору. З творів Т. Г. Шевченка, крім «Заповіту», перекладав поеми «Гайдамаки», «Сова», балади «Тополя», вірш «Тече вода в синє море» та ін. У статті «Поэзия Михаила Исаковского» (1967) проаналізував російські переклади поезій Т. Г. Шевченка.

До «Заповіту» з метою перекладу звертався чимало російських поетів. Однак більшість доживаєтись інтерпретацій цього твору, за винятком переклада М. Л. Михайлова та А. П. Колмоновського, з ченурних причин були скорочені і подавали тільки перші дві строфи. Перший переклад «Заповіту» російською мовою зробив у 1862 р. Михайло Михайлов (надруковано лише після Великої Жовтневої соціалістичної революції у виданні: **МИХАЙ-**

невдовгий автор (у журналі «Воскресний досуд», 1863, № 12, с. 190), Микола Гербель (у книжці: «Кобзарь» Тараса Шевченка в перекладах русских поэтов. Под ред. Н. Гербеля. СПб., 1869, с. 308), Микола Мизко (у воронезькій газеті «Дон», 1870, № 3, 10 січня), Микола Чмиров (у книжці: «Кобзарь» Т. Г. Шевченка в перекладі Н. А. Чмирова. М., 1874, с. 163), Микола Пущкаров (у журналі «Московское обозрение», 1877, № 12-13, с. 248), Б-в (у журналі «Луг», 1881, № 34, с. 6), Іван Белоусов (у часописі «Журнал для всех», 1898, № 3, с. 293—294), Іван Бунін (у часописі «Журнал для всех», 1900, № 12, стп. 1411—1412), Павло Грабовський (у газеті «Сибирский листок» (Тобольск), 1901, № 43, 3 червня), Сергій Дрицов (невідомий — Дриченко; в журналі «Товарищ», 1901, № 14, с. 219), Валерій Брюсов (переклад зроблено 1903 р., надруковано в журналі «Радянське літературознавство», 1959, № 3, с. 121).

Андрій Колмоновський (у журналі «Современный мир», 1911, № 2, с. 261; другий, значно більший до оригіналу переклад «Заповіту» А. П. Колмоновський зробив 1933 р. й опублікував у виданні: **ШЕВЧЕНКО Т. Г.** Кобзарь. Избранные стихотворения. Пер. А. П. Колмоновского. Л.—М., 1933, с. 66). Петро Охріменко (1919 р., вперше надруковано у «Збірнику праць двадцять шостої нажкової шевченківської конференції», К., 1955, с. 124), Федір Сологуб (у виданні: **ШЕВЧЕНКО Т. Г.** Кобзарь. Избранные стихотворения в переводе Ф. Сологуба. [Л.], 1934, с. 232), Василь Наседін (у журналі «Кохозник», 1937, № 1, с. 77), Олександр Башименський (у журналі «Молодая гвардія», 1939, № 1, с. 112), Віра Ключева (у журналі «Молодая гвардія», 1939, № 1, с. 113), Володимир Росельєв (у журналі «Молодая гвардія», 1939, № 1, с. 114), Микола Тихонов (у журналі «Молодая гвардія», 1939, № 1, с. 116, у «Дружба народов», 1939, кн. 1, с. 11—12, у газетях «Комсомольская правда», 1939,

«Ліцонер Донбасса», 1939, 8 березня), Олена Рувка (у журналі «Костер», 1939, № 3, с. 39), Тетяна Шенкіна-Куперник (у журналі «Звезда», 1939, № 3, с. 9), Б. Ковалів (у журналі «Краснофлотець», 1939, № 4, с. 8), Ашот Гаршикерян (у виданні: ШЕВЧЕНКО Т. Г. Кобзарь. Избранные стихотворения. Ростов-на-Дону, 1939, с. 100—101), Нікшор Алексеев (у книжці: ШЕВЧЕНКО Т. Г. Стихи. Новосибирск, 1939, с. 63—64), Микола Ушаков (у журналі «Радуга», 1963, № 3, с. 94), Сергій Подольков (у газеті «Литературная Россия», 1964, 6 березня), Володимир Полягаєв (у журналі «Радуга», 1971, № 11, с. 95), Лев Озеров (у журналі «Радянське літературознавство», 1976, № 4, с. 77), Якіс Строчков (у «Збірнику прайв двадцять першої та двадцять другої наукових Шевченківських конференцій», К., 1976, с. 213), Еміль Янаєв-Ров (недрукований; автограф зберігається в Державному музеї Т. Г. Шевченка в Києві, прощитоно в м. Миколаєві на відкритті пам'ятника поетові 5 жовтня 1985 р.), Євген Крачевич (недрукований; текст перекладу зберігається в Державному музеї Т. Г. Шевченка в Києві).

ПЕРЕКЛАД РУМЕЙСЬКОЮ МОВОЮ (С. 92)

Переклад Антона Шатурми, зроблений для цього видання. Друкується вперше за автографом.
ШАПУРМА АНТІН АМВРОСІОВИЧ (1911—1987) — румейський (грецький) радянський поет і перекладач.
З творів Т. Г. Шевченка, крім «Заповіту», перекладає «Сон» («На панцирні пшеницю ждала»), «Чого мені тяжко, чого мені нудно», «Ой одна я, одна», «Самому чудно. А де ж дітись?», уривок з вірша «Думи жой, думи жой, лихо мені з вами!». За участю А. Шатурми та інших грецьких поетів України до

Державному музеї Т. Г. Шевченка в Києві.
А. Шатурма відтворив мовою грецької України також ряд поезій С. В. Руданського, І. Я. Франка, Леси Українки, М. Т. Рильського, М. П. Бажана та інших українських письменників. Він упродовж і редактор румейської «Милої антології української поезії» (1967).

Перший переклад «Заповіту» (без восьми центральних рядків) виконав румейською мовою Георгій Костопар (у газеті «Колективіст» (Маріуполь), 1939, 9 березня). Третій інтерпретація належить Леонію Кар'якову в румейській збірці: ШЕВЧЕНКО Т. Г. Вибрані твори. Жданов, 1985, с. 60; румейською мовою. Одні її примірники зберігаються в Літературно-меморіальному будинку-музеї Т. Г. Шевченка в Києві, друкує — у Київсько-му державному музеї-заповіднику «Могила Т. Г. Шевченка».

ПЕРЕКЛАД САМСЬКОЮ МОВОЮ (С. 93)

Переклад Саандре Антонової, зроблений для цього видання. Друкується вперше за автографом.
АНТОНОВА ВУЕННЬТРЕ СААНДРЕ (Антонова Олександра Амділєна; народилася 1932 р.) — самська радянська перекладачка і педагог. Багато років працювала директором і вчителькою російської мови та літератури Львовської школи-інтернату (Мурманська область).
З 1978 р. — науковий співробітник сектору шкільної народної Країни Півночі Нарково-дослідного інституту національних шкіл Академії педагогічних наук РРФСР. Саандре Антонова — автор першого букваря рідною мовою «Самь букварь» (1982) та навчальних посібників для самських шкіл (публікує ріднянські саами

(1950).
«Заповіт» перекладав також Кирило Саж (справжнє ім'я та прізвище — Леви Базерхид; недрукований; машиніст перекладу зберігається в Державному музеї Т. Г. Шевченка в Києві).

ПЕРЕКЛАД ТАБАСАРАНСЬКОЮ МОВОЮ (С. 94)

Переклад Мугаліба Митарова, зроблений для цього видання. Друкується за автографом.
МИТАРОВ МУГАЛІБ МИТАРОВИЧ (народився 1920 р.) — табасаранський радянський поет, прозаїк і громадський діяч, представник невеликої народності, що живе в Дагестанській АРСР. Автор понад 20 книжок. Рідною мовою перекладає вірш «Юнакові» В. М. Сосюри, твори О. С. Пушкіна, М. Ю. Лермонтова, Л. М. Толстого, поетів інших народів.

ПЕРЕКЛАД ТАДЖИЦЬКОЮ МОВОЮ (С. 95)

Переклад (без середньої строфи «Як поконе з України...») Мірзо Турсун-заде. Вперше надруковано в газеті «Гочикистони сурх», 1939, 1 березня. Подіється за виданням: ШЕВЧЕНКО Т. Г. Дурр аз дарьє. Душанбе, 1964, с. 5.
ТУРСУН-ЗАДЕ МІРЗО (1911—1977) — народний поет Таджикистану, академік АН Таджикистану, громадський діяч, лауреат Ленінської премії (1960).
Державної премії СРСР (1948) та Державної премії Таджикистану Рудакі (1963).
Автор статей про Т. Г. Шевченка «Умобленець народу» (1939), «В світ вольний, новий», «Образ Дніпра» (обидві — 1961) та ін. Українці присвятили ряд художніх творів.
«Заповіт» перекладав також М. Х. Вацаєв (у книзі:

...), та друкує в журналі «Літературна Україна», перекладає програмний вір Т. Г. Шевченка ще 1933 р. (опубліковано в газеті «Гочикистони сурх», 1942, 25 березня).

ПЕРЕКЛАД ТАТАРСЬКОЮ МОВОЮ (С. 96)

Переклад Ахмета Ісхака. Вперше надруковано в журналі «Совет дабітль», 1939, № 2, с. 38, та у виданні: ШЕВЧЕНКО Т. Кобзарь. Казань, 1939, с. 156. Подіється за першодруком. ІСХАК АХМЕТ (справжнє прізвище, ім'я та по батькові — Ісхаков Ахмет Абділлович; народився 1905 р.) — татарський радянський поет. З творів Т. Г. Шевченка перекладає, крім «Заповіту», «Ой одна я, одна», «На великій, на солоній», «Ч. Н.» («Сонце заходить, гори чорніють»), «Царю», «Я не надужаю, нірокку» та ін. Автор статті про Т. Г. Шевченка «Поет-родинянин» (1939). Відтворив рідною мовою також твори І. Я. Франка, В. М. Сосюри, російських класиків та поетів Сходу.
«Заповіт» перекладав також: Максуд Сюноджмаєв (в газеті «Яш лєнїнчю», 1935, 21 вересня), невідомий автор (у журналі «Пішєрє калаже», 1936, № 3, с. 11) Шаїк Маннур (у книзі: ШЕВЧЕНКО Т. Кобзарь. Казань, 1939), Абділла Шамкуєв (у газеті «Социалистик Татарстан», 1961, 10 березня), Закі Нурі (в газеті «Кизил тая», 1964, 8 березня, та збірці «Україн шагьір'єларє», Казань, 1972, с. 11).

ПЕРЕКЛАД ТАТСЬКОЮ МОВОЮ (С. 97)

Переклад Хузєлла Авшалумова, зроблений для цього видання. Друкується вперше за автографом.
АВШАЛУМОВ ХІЗІГІЛ ДАВІДОВИЧ (народився

Жанської РСР та на півдні Дагестанської АРСР. Автор книжок «Пожега», «Родичка арка», «Небжечик серед жилища», «Наречена з сорпиромом», «Хитромудрий Шімі Дербенді» та ін.

ПЕРЕКЛАД ТУВИНСЬКОЮ МОВОЮ

(С. 98)

Переклад Сергія Пюрбо. Вперше надруковано в журналі «Революційні хвилі», 1941, № 2, с. 38, а згодом з незначними змінами — у збірнику «Український чого-дичьдарь» Кyzьыл, 1954, с. 11.

Подається за першодруком. **ПЮРБЮ СЕРГІЙ БАКІЗОВИЧ** (1913—1975) — народний письменник Тувинської АРСР, поет, драматург і перекладач. Заслужений діяч алтератури і мистецтва автономної республіки. Дарует Державної премії Тувинської АРСР. Переклад ряд творів О. С. Пушкіна (зокрема роман «Євгеній Онегін»), М. Ю. Лермонтова, М. О. Некрасова, Максима Горького, В. В. Маяковського, В. Шекспіра. Високо цінював творчість Т. Г. Шевченка. У своєму виступі на Шевченківському вечорі в м. Кизилі 9 березня 1964 р. підкреслив велику ідейно-естетичну силу поезії Кобзаря, її вплив на розвиток тувинського художнього слова.

ПЕРЕКЛАД ТУРКМЕНСЬКОЮ МОВОЮ

(С. 99)

Переклад Аннали Бердієва. Вперше надруковано в газеті «Эдебит ве сунат», 1972, 23 березня. Для цієї антології автор перекладає текст перекладу, зробив деякі уточнення. Подається за автографом другої редакції. **БЕРДІЄВ АННАЛІ** (народився 1932 р.) — туркменський

Ріоню мовою низку творів І. Я. Френка, А. Ф. Турчинської та О. М. Писарки.

«Заповіт» перекладає також **Берді Солтанчієва** (у виданні: **ШЕВЧЕНКО Т. Кобзарь**, Ашгабат, 1939, с. 77; оригін, значно досконалиший варіант чого перекладу ввійшов до збірки: **ШЕВЧЕНКО Т. Гошуглар, хем позмалар**, Ашгабат, 1954, с. 5), **Чарі Аширов** і **Берді Салтантієзов** (у газеті «Эдебит ве сунат», 1964, 7 березня) та **Халідур-ди Дурдыев** (у журналі «Совет эдебияты», 1969, № 10, с. 26).

ПЕРЕКЛАД УДЕГЕЙСЬКОЮ МОВОЮ

(С. 100)

Переклад Олександра Канчуги, зроблений для чого видання. Друкується вперше за автографом. **КАНЧУГА ОЛЕКСАНДР ОЛЕКСАНДРОВИЧ** (народився 1934 р.) — удегейський краєзнавець, учитель-словесник, директор Краснорівської середньої школи Пожарського району Приморського краю.

ПЕРЕКЛАД УДМУРТСЬКОЮ МОВОЮ

(С. 101)

Переклад Прокопа Чайникови. Вперше надруковано в журналі «Молодь» (Жезевскі), 1939, № 2-3, с. 23. Подається за виданням. **ШЕВЧЕНКО Т. «Заповіт»** мовами народів світу, 1964, с. 52—53.

ЧАЙНИКОВ ПРОКІП МАКАРОВИЧ (1916—1954) — удмуртський радянський поет. З творів Т. Г. Шевченка, крім «Заповіт», перекладає вірші «Уго мені тяжко, чого мені нудно», «Вітер з саж розмовляє», «Тече вода в синє море». Автор великої статті «Великий український поет» до збірки творів Т. Г. Шевченка удмуртською мовою «Кылбурес но

ковського, Сулеймана Стальського, Яки Кулиги, Джамбула Джаббева та ін.

«Заповіт» перекладає також: **Кувейд Герд** (у рускомовному журналі «Семирарське перо», 1916, що того випускає К. Герд під час навчання в Кукарській учительській семінарії), **Афанасій Лужанин** (у газеті «Бегит большевиків», 1939, 9 березня), **Тимоній Шмаков** (у виданні: **ШЕВЧЕНКО Т. «Заповіт»** мовами народів світу, 1960, с. 79—80).

ПЕРЕКЛАД УЗБЕЦЬКОЮ МОВОЮ

(С. 102)

Переклад Хаміда Айміджана. Вперше надруковано в книзі: **ШЕВЧЕНКО Т. Шевлар**, Тошкент, 1939, с. 24—25. Подається за виданням. **АЙМІДЖОН Х. Асарлар**, Тошкент, Г. Гулом номидиши нашриєтл, 1970, т. 1, с. 277—278.

АЙМІДЖАН ХАМІД (1909—1944) — узбецький радянський письменник, алтератрознавець і перекладач. З поетичної стащини Т. Г. Шевченка, крім «Заповіт», перекладає «Сон» («У всякого своя доля»), «Огні горять, музика грає», «У тілі Катерини», «Ми вкупочі колись росли», «Добро, у когось господи», «Ой три шати широкі», «Маленький Мар'яні» та ін. Автор кількох статей про життя і творчість Т. Г. Шевченка. Під впливом Шевченкового «Заповіт» Хамід Айміджан написав свій заповіт — монолоґ Муканни з драми «Муканна».

ПЕРЕКЛАД УІГУРСЬКОЮ МОВОЮ

(С. 103)

Переклад Кадира Хасанова. Вперше надруковано в підручнику алтератури для 5-го класу удурьських шкіл: **ХАСАНОВ К. МАХСУТОВ М. «Дабият»**. Дам-Ата, 1970, с. 57. Подається за першодруком.

живе в Казахській РСР та Киргизській Народній Республіці (основна мова).

ПЕРЕКЛАД УЛЬЧСЬКОЮ МОВОЮ

(С. 104)

Переклад Олексія Вальдію, зроблений для чого видання. Друкується вперше за автографом. **ВАЛЬДІЮ ОЛЕКСІЙ ЛЕОНТІЙОВИЧ** (народився 1915 р.) — улцьський радянський письменник і фольклорист, представник народності, що живе на нижньому Амурі в Хабаровському краї РРФСР. Автор книжок «Життя і казка Санжича» (1960), «Казки народи нані» (1961), «Солжан — син свого народу» (1980) та ін. Перекладає окремі твори Т. Г. Шевченка, Деся Українки, сучасних українських авторів.

ПЕРЕКЛАД ХАКАСЬКОЮ МОВОЮ

(С. 105)

Переклад Миколи Деможакова. Вперше надруковано в його книжці «Вибрані вірші». Абакан, 1955, с. 117 (хакаською мовою). Згодом автор уточнив свій переклад.

Подається за виданням: **ШЕВЧЕНКО Т. «Заповіт»** мовами народів світу, 1964, с. 64—65. **ДЕМОЖАКОВ МИКОЛА ГЕОРГІЙОВИЧ** (1916—1976) — хакаський радянський поет. Автор збірок «Вірші», «Вічора й сонорні», «У дорозі», «Уйбгетський степ», «Дівчина-комбайнер» та ін. Крім «Заповіт», перекладає рідною мовою «О любви люди неборахили»,

диринчу поезиу «Сестра».

ПЕРЕКЛАД ХАНТИЙСЬКОЮ МОВОЮ

(С. 106)

Переклад Миклау Шувайки, зроблений для цього видання. Друкується вперше за автографом.

ШУЛЫГІН МИХАЙЛЬ (Іван Іванович; народився 1938 р.) — радянський поет хантійської народності, що живе в нижній течії річки Обі в Ханти-Мансійському та Ямало-Ненецькому автономних округах і Томській області РРФСР. З української поезії, крім «Заповіту», переклада вірш «Поїди, вітре, на Вкраїну» С. В. Рудницького та «Юнакові» В. М. Сосюри.

ПЕРЕКЛАД ХІНАЛУЗЬКОЮ МОВОЮ

(С. 107)

Переклад Рагіма Алхаса, зроблений для цього видання. Друкується вперше за автографом.

АЛХАС РАГІМ (народився 1937 р.) — радянський поет невеликої хіндузської народності, яка налічує лише дві тисячі осіб і живе в аулі Хіндліге на межі вічних снігів в Азербайджані. Рагім Алхас виявляє глибокий інтерес до української культури, переклада окремі вірші Андрія Малишка, листується з українською радянською майстринею декоративного мистецтва Г. В. Василицьку та ін. Пише вірші рідною, хіндузькою, а також азербайджанською, татарською, узбецькою і турецькою мовами.

ПЕРЕКЛАД ЦИГАНСЬКОЮ МОВОЮ

(С. 108)

Переклад Лекси Мануша, зроблений на початку 70-х років. Друкується вперше за автографом.

лист і мовознавець. З творів Т. Г. Шевченка, крім «Заповіту», переклада вірш «Думка» («Вітре буйний, вітре буйний»), «Вітер з гаєм розмовляє», «Ой одна я, одна», «Садок вишневий коло хата», «Сон» («На панцині пшеницю жала»), «І день іде, і ніч іде», «Огни горять, музика грає», вступ до балади «Приймаю» — «Рече та стогне Дніпр широкій», а також 36 творів І. Я. Франка, 16 поезій Леви Українки, в тому числі чимка «Сім струн», рад віршів С. В. Рудницького, М. Т. Рильського, П. Г. Тичини, А. І. Кандицького.

Лекси Манушу належать численні переклади з англійської, білоруської, вірменської, ерзуранської, єврейської, іспанської, комі, дартської, литовської, молдавської, польської, російської, румунської, узорської, фінської і французької літератур, а також римської та санскриту.

ПЕРЕКЛАД ЦЕРКЕСЬКОЮ МОВОЮ

(С. 109)

Переклад Аліма Хинфенова. Вперше надруковано в газеті «Черке»

пнжж», 1964, 26 лютого. Для цього видання автор перекладу текст перекладу, зробив деякі уточнення.

Поддається за автографом другого редактора: ХАНФЕНОВ АЛІМ МАЗАНОВИЧ (народився 1922 р.) — черкеський радянський поет, прозаїк, перекладач. Учасник Великої Вітчизняної війни. Захищав і висловляв Україну від німецько-фашистських загарбників. Крім «Заповіту», перекладає «Світле ясний Світле тихий», «Думи мої, думи мої, ви мої єдині», «Самому чудно. А де ж дитись?», «Сонце заходить, гори чорніють» та інші твори Т. Г. Шевченка.

МОВОЮ

(С. 110)

Переклад Шаїкі Арсанукваєва. Вперше надруковано в газеті «Ленинське» (Грозний), 1979, 18 лютого.

Поддається за першодруком. АРСАНУКАЄВ ШАЙХІ (народився 1933 р.) — чеченський радянський поет. Автор збірок «Ранок у горах», «Джерело любові», «Локорка воєно», «В дорозі» та ін. Переклада окремі твори С. В. Рудницького й Леви Українки, українських радянських поетів І. Ф. Драча, Ф. З. Гаріна, М. Я. Тернавського, М. І. Брагана, А. І. Дрозд та ін., а також російських класиків О. С. Пушкіна, М. О. Некрасова, О. О. Блока.

ПЕРЕКЛАД ЧУВАСЬКОЮ МОВОЮ

(С. 111)

Переклад Пебера Хузангла. Вперше надруковано в книзі: ШЕВЧЕНКО Т. Кобзарь. Шрифткар, 1954, с. 182.

Поддається за першодруком. ХУЗАНГЛАЙ ПЕДЕР (Петро Петрович; 1907—1970) — народний поет Чуваської АРСР. Образ Т. Г. Шевченка змальовує у віршах «Поетові України», «Роздуми біля Даври», «Рани поета». Творчості українського поета, його ролі в літературному житті Чувашії присвячує статтю «На Тарасовій горі» (1955), «Наші серця в Каневі» (1961) та ін. Брав активну участь у підготовці чуваського видання «Кобзаря» (1954) та «Вибраного» (1964) Т. Г. Шевченка. Перекладає твори українських радянських поетів.

МОВОЮ

(С. 112)

Переклад Володимир Тинескіна, зроблений 1969 р. у Петропавловську-Камчатської. Перша публікація перекладу — факсимільне видання автографа в журналі «Україна», 1975, березень, № 10, с. 8.

Поддається за автографом. ТИНЕСКІН ВОЛОДИМИР ВАСИЛЬОВИЧ (народився 1945 р.) — чуваський радянський поет і прозаїк.

ПЕРЕКЛАД ШОРСЬКОЮ МОВОЮ

(С. 113)

Переклад Стенана Торбокова, зроблений для цього видання. Друкується вперше за автографом.

ТОРБОВ КВ СТЕПАН СЕМЕНОВИЧ (1900—1980) — шорський радянський поет, фольклорист і педагог, представник народності, що живе переважно в Кемеровській області РРФСР (Гірська Шорія).

ПЕРЕКЛАД ЮКАГИРСЬКОЮ МОВОЮ

(С. 114)

Переклад Уліуро Адо, зроблений для цього видання. Друкується вперше за автографом.

УЛІУРО АДО (псевдонім Курілова Гаврила Миколайовича, народився 1938 р.) — радянський поет і мовознавець чисельно невеликої юкагірської народності, що живе в Якутській АРСР та Магаданській області РРФСР. Наукосий співробітник Якутського філіалу Сибірського відділення АН СРСР. Уліуро Адо перекладає також вірш «Юнакові» В. М. Сосюри.

(С. 115)
Мовами народів світу (К., 1960, 1961, 1964). Г. М. Васильеву належать статті про українсько-українського народу (1939), «Тарас Шевченко» (1954), «Немеркнуче ім'я», «Добрим, ніжним словом» (обидві — 1964).

«Заповіт» перекладав також: Степан Соколов-Аранешкиров (у газеті «Зоря большевиків», 1939, 10 березня), Ілля Вишкурів-Чагадан (у газеті «Більм Бюла», 1939, 10 березня) та невідомий автор (у газеті «Квітка», 1954, 25 квітня).

ПЕРЕКЛАДИ МОВАМИ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

ПЕРЕКЛАД АЛБАНСЬКОЮ МОВОЮ (С. 119)

Переклад Йорго Баці.
Вперше надруковано в книзі: SHEVCHENKO T. Kobzari (Vjersha dhe roseta). Tiranë, 1959, с. 24—25.
Подобється за першодруком. ВЛАСИ ЙОРГО — сучасний албанський поет і перекладач. Крім «Заповіту», перекладав ще 24 твори Шевченка, в тому числі вступок з балади «Прощинка» — «Реве та стогне Дніпр широкий», «Думи мої, думи мої, думо мені з вами», «Гімн черничий», «Ганн Півкова», «Тарасова ніч», «Катеринка», «Голова», «Гайдамаки» та ін. Вони склали першу в Албанії збірку вибраних творів українського поета.
«Заповіт» переклав також Шакир Прізренді (в журналі «Nendriti», 1954, № 3, с. 78).

ПЕРЕКЛАД АМХАРСЬКОЮ МОВОЮ (С. 120)

Переклад Аьяльнеха Мулату, зроблений у вересні 1987 р. для цього видання. Друкується вперше за автографом.

Мовами народів світу (К., 1960, 1961, 1964). Г. М. Васильеву належать статті про українсько-українського народу (1939), «Тарас Шевченко» (1954), «Немеркнуче ім'я», «Добрим, ніжним словом» (обидві — 1964).

«Заповіт» перекладав також: Степан Соколов-Аранешкиров (у газеті «Зоря большевиків», 1939, 10 березня), Ілля Вишкурів-Чагадан (у газеті «Більм Бюла», 1939, 10 березня) та невідомий автор (у газеті «Квітка», 1954, 25 квітня).

ПЕРЕКЛАДИ МОВАМИ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

МУЛАТУ АЯЛЬНЕХ (народився 1941 р.) — ефіопський поет, драматург і партійний діяч. Закінчив факультет журналістики Московського державного університету ім. М. В. Ломоносова.

Пише ахарською мовою. Переклав ряд творів російських класиків — І. А. Крилова, О. С. Пушкіна, М. Ю. Лермонтова, М. О. Некрасова, В. В. Маяковського.

ПЕРЕКЛАД АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ (С. 121)

Переклад Джона Віра, відомий у трьох редакціях. Вперше надруковано

в книжці: SHEVCHENKO T. Selections. Translated by John Wain. Toronto, 1961, с. 79—80.

Подобється за виданням: ШЕВЧЕНКО Т. «Заповіт» мовами народів світу, 1964, с. 70—71.

ВІР ДЖОН (Вінчорський Іван Федорович; 1906—1983) — діяч української проєврейської еміграції та робітничого руху в Канаді, письменник і журналіст. Переклав поеми «Гамалія», «Катерина», «Гайдамаки» (уручкі), «Сон» («У всякого своя доля»), «Кавказ», повість «Художник» (уручкі), велику

біографічну працю про поета, зокрема нарис «Слівець українців» (Торонто, 1951).

Упорядник і редактор двох англійських видань творів Т. Г. Шевченка (1961 і 1964). Інтернетова англійською мовою також твори І. Я. Франка, М. М. Коцюбинського, В. С. Стефаника, українських радянських письменників.

«Заповіт» перекладав також: Уільям Річард Морфілд (першовий переклад восьми початкових рядків у журналі «The Westminster Review», 1880, т. 58, № 7, с. 90; віршованій версії перекладу цього ж уривка, в тижневик «The Athenian», 1903, 10 січня), Френкіс Перрік Марчант (перші вісім рядків, у виданні: «The Anglo-Russian Literature Society Proceedings», 1897, № 18), Ерем Лідлан Войнич (у збірці: Six lyrics from the Rhythman of Taras Shevchenko also The song of the merchant Kalashnikov from the Russian of Mikhal Lermontov. Rendered into English verse with a biographical sketch. London, 1911, с. 31—32), Персі Пол Савер (у журналі «The Ukraine», 1914, т. 26-27, с. 11), Александер Джердін Гантер (у виданні: The Kobzar of the Ukraine — Selected Poems of Taras Shevchenko. Translated into English with biographical fragments by Alexander Jardine Hunter. Published by Dr. A. J. Hunter. Toulon, Manitoba, Canada, 1922), Персіаль Канді (в журналі «Кандійський ранок», 1926, № 280), Едма Ворсел Андервуд (12 рядків, у книжці: UNDERWOOD E. W. The slave anthology. Portland, Maine, 1931, с. 149), Очурдін Вах (у збірці: EWACH N. Ukrainian songs and lyrics. Winnipeg, 1933), Джек Ліндсей (у журналі «The International Literature», Moscow, 1939, № 3, с. 51), Падавік Бреслі (у газеті «Moscow News», 1939, 6 березня, с. 12, та журналі «Sovietland», 1939, № 2, с. 6), Володимир Саженина (у книжці: Shevchenko and Women.

с. 94), С. К. Діжфр (в журналі «The Ukrainian Review», 1955, № 1, с. 24—26), Віра Річ (у виданні: The Song out of Taras Shevchenko, trans. by V. Rich. London, 1961, с. 85), Герберт Маршалл (у «Збірнику праць ювілейної десятої наукової шевченківської конференції», К., 1962, с. 329), Коштин Генрі Андрусшен і Варсон Кірконьелл (у книжці: The Poetical Works of Taras Shevchenko. The Kobzar. Translated from the Ukrainian by С. Н. Андрусшен and Watson Kirkconnell. Toronto, Canada, 1964, с. 271), Євген Кршчевіч (1986, надрукований; машинопис перекладу зберігається в Державному музеї Т. Г. Шевченка в Києві).

ПЕРЕКЛАД АРАБСЬКОЮ МОВОЮ (С. 122)

Переклад Михайла Нудайме. Вперше надруковано в журналі «Арт-Тарик» (Бейрут), 1964, № 4-5 (за червень — липень), с. 70. Подобється за першодруком. НУДАЙМЕ МИХАЙЛІ (народився 1889 р.) — ліванський письменник і критик.

У 1906—1911 рр.

навчався у Полтаві. Відтоді береже в своєму серці любов до Т. Г. Шевченка, до всієї української алтератури й нашого народу. «У твоєї землі, Україно,— писав М. Нудайме 1956 р.— є і моя маленька частка. Адже тут я посів п'ять дорозинних літ моєї юності.

Ось уже насталигтя, як я збираю урожай, квіти якому некає. Та який же може бути кінець, коли в тебе, Україно, є Котляревський, Шевченко, Франко, Деся Українка, Михайло Коцюбинський, Павло Грабовський, та інші невчирні джегара добра, кращі, свободи і любові» (Світлова велич Шевченка. К., 1964, т. 3, с. 151). «Заповіт» перекладав також есперанто поетеса Малея Абдельєвізі (у її збірці «Пісні

рядків — у журналі «Ат-Тарих», 1964, № 4-5), та палестинський поет Назим Маждид ад-Дейраві (1987 р., неоруківани); автограф зберігається в Інституті літератури ім. Т. Г. Шевченка АН УРСР, відділ рукописів, ф. 1, № 919).

ПЕРЕКЛАД БЕЛУДЖСЬКОЮ МОВОЮ (С. 124)

Переклад у новій редакції Мамеда Ширділова, зроблений для розрахунковий маса яких живе у Пакистані, Афганістані та Ірані й користуються арабським алфавітом. Друкується вперше за автографом.

ПЕРЕКЛАД БЕНГАЛЬСЬКОЮ МОВОЮ (С. 125)

Переклад Аруна Сома, зроблений для цього видання. Друкується вперше за автографом. СМ АРУН (народився 1938 р.) — бенгальський (Індія) літератор-перекладач і педагог. Активний діяч Говариста індо-радянської дружби. З 1974 р. працює у видавництвах «Прогресс» і «Раадга» в Москві, перекладає суспільно-політичну й художню літературу. «Заповіт» перекладав також Аруна Халдар (у літературному додатку № 70 до журналу «Деш», 1963, жовтень) та Голам Куддус під назвою «Передсмертна воля» (у збірці: ШЕВЧЕНКО Т. Кожедів «Сон». Вірші. Калкут-та, 1972, с. 52; бенгальською мовою).

(С. 126)

Переклад Дмитра Методієва. Вперше надруковано в газеті «Літературен фронт», 1956, 15 березня, № 11, с. 8.

Подіється за виданнями: ШЕВЧЕНКО ТАРАС ГРИГОРЬВИЧ. *Вибрані прозові твори в два томи*. Софія, 1960, т. 2, с. 74. МЕТОДІЄВ ДИМИТР ХРИСТОВ (народився 1922 р.) — болгарський поет, перекладач, громадський діяч. Учасник Руху Опору (1944—1945). Поезією 1. Г. Шевченка зацікавився на початку 50-х років. У перекладах Д. Х. Методієва виділяються одомоміжні вибрані твори Шевченка (1956), «Вибрані твори» поета в двох томах (1960), повне видання «Кобзаря» (1964), 1974 р. відзначений літературною премією ім. М. Рильського за художній переклад «Кобзаря». «Заповіт» перекладав також: невідомий автор (у газеті «Работник» (Русе), 1881, № 14, 7 березня, с. 2, без середньої строфи), Стоян Дринов (звість строк оригіналу до трьох, у журналі «Прогресс», 1911, № 2-3, с. 69), Стівін Чилингіров (у журналі «Свободно мислення», 1914, № 18, с. 285, та в книжці: Спомякь за Тараса Тригорьевича Шевченко. Софія, 1914, с. 34), невідомий автор (зві текст вірша до трьох строф, у журналі «Венец», 1914, № 9, с. 708), Свєтлозар Димитров (у журналі «Северянщина» (Русе), 1928, № 5, с. 2), Ангел Іодоров (в одновипускній ювілейній газеті «Тарас Шевченко. 125 г. от рождението му», Софія, 1939, 9 березня, с. 5, та у виданні: «Культура». Софія, 1939, с. 3), Крум Колянов (у книжці: ШЕВЧЕНКО Т. *Вибрані прозові твори*. К., 1939, с. 157—158), Камєн Зидаров (у виданні: *Славянські поети*. Спихотворєн сборник. Софія, 1946, с. 236).

(С. 127)

Переклад Наїс Розмор, зроблений у вересні 1987 р. Для цього видання Друкується вперше за автографом. РОЗМОР НАІС (народився 1923 р.) — бретонська поетеса. Пише також прозові й драматичні твори. Працює над відродженням рідної култури, що протязом сторіч зазнавала утиски з боку французьких поневолювачів. (Бретань приєднана до Франції 1532 р.)

ПЕРЕКЛАД ВАЛЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ (С. 128)

Переклад Дажона Емриси Робертса, зроблений у жовтні 1987 р. для цього видання. Друкується вперше за автографом. РОБЕРТС ДЖОН ЕМРИС (народився 1930 р.) — поет валлійського народу, що належав Уельс (Великобританія). У його творчості переважає сільська тематика. Підраєт кілька літературних премій.

ПЕРЕКЛАД В'ЄТНАМСЬКОЮ МОВОЮ (С. 129)

Переклад Нгуєн Суан Шаня. Вперше надруковано в газеті «Уан нос», 1961, 12 березня. Другий варіант перекладу поет з Ханоя здійснив 1984 р. Подіється за автографом останньої редакції. НГУЄН СУАН ШАНЬ (народився 1920 р.) — в'єтнамський письменник, перекладач і літературознавець. Учасник боротьби проти французьких колонізаторів (1945—1954). Нгуєн Суан Шань багато робить для популяризації творів Т. Г. Шевченка у В'єтнамі. Крім «Заповіту», перекладає поезії «Думи мої», «Думи мої, думи мої з вами», «Садок вишневий коло халца»,

згадай «Прийчи!» — «Реве та стогне Нічир широкій», поези «Гамалія», «Сон» («У всякого своя доля»), «Кавказ». Автор ряду статей, зокрема «Тарас Шевченко — великий поет українського народу» (1964). Виступив з доповіддю про життя і творчість українського поета, читав переклади його творів на ювілейних вечорах, під час зустрічей з трудящими В'єтнаму.

ПЕРЕКЛАД ГАЛІСІЙСЬКОЮ МОВОЮ (С. 130)

Переклад Хесуса Алонсо-Монтєро. Вперше надруковано в газеті «Ел Прогресо», 1964, 13 грудня. Подіється за першодруком. АЛОНСО-МОНТЄРО ХЕСУС (народився 1928 р.) — галісійський (Іспанія) літературознавець і мовознавець. Досліджує українську літературу. З творів Т. Г. Шевченка, крім «Заповіту», перекладає поезії «І день їде, і нч їде» та «О люди! люди небораки». Автор статті «Життя й поезія Тараса Шевченка» (1964).

ПЕРЕКЛАД МОВОЮ ГІНДІ (С. 131)

Переклад Маданлала Мадху, зроблений для цього видання. Друкується вперше за автографом. МАДХУ МАДАНЛАЛ (народився 1925 р.) — індійський (гінді) поет, перекладач і журналіст. Близько тридцяти років працює у московських видавництвах «Раадга» і «Прогресс». Перек-

«Зановіт» перекладали також Рамілас Шарма (у щокварталівнику «Амті», 1964, лютий, с. 61) та невідомий автор (у журналі «Риш-Бхаргі», 1964, № 1, травень — липень).

ПЕРЕКЛАД ГОЛЛАНДСЬКОЮ (НІДЕРЛАНДСЬКОЮ) МОВОЮ

(С. 132)

Переклад Фредра Дама, зроблений для цього видання. Друкується вперше за авторством.
ДАМ ФРЕДРК — див. примітку до французького перекладу.

ПЕРЕКЛАД ГРЕЦЬКОЮ МОВОЮ

(С. 133)

Переклад Алексіса Парніса. Вперше надруковано у виданні: ШЕВЧЕНКО Т. «Зановіт» мовами народів світу, 1964, с. 97—98.

Подіється за першодруком. ПАРНІС АЛЕКСІС (народився 1924 р.) — грецький поет і драматург. Учасник Руху Опору в роки гітлерівської окупації Греції. З 1951 р. жив у Москві. В 60-х роках повернувся на батьківщину. П'єса А. Парніса «Острія Афродіти» вийшла на сцені Державного академічного українського драматичного театру ім. І. Франка у Києві.

«Зановіт» перекладали також: Яніс Рінос (у газеті «Афін», 1961, 9 березня), Елі Алексіу (у бухарестській газеті «Неа Зоні», 1961, 9 березня, та журналі «Пурбос», 1961, № 2, що виходив у НДР), Рітта Буді-Піада (в газеті «Афін», 1964, 10 травня), Теодосіс Пєрдіс (ураваки твору в журналі «Неаєтохї», 1964, т. 63, вересень).

(С. 134)

Переклад Ангуса Савані, зроблений для цього видання у березні 1985 р. Друкується вперше за авторством.

САВАНІ АТУЛЬ (народився 1925 р.) — урдуаратський письменник, публіцист і перекладач. Активний учасник національно-визвольного руху в Індії. З 1966 р. працює перекладачем у видавництвах «Радуга» і «Прогрес» у Москві. Автор численних перекладів мовою урдуараті творів К. Маркса, Ф. Енгельса, В. І. Леніна, російської класичної літератури.

ПЕРЕКЛАД ДАТСЬКОЮ МОВОЮ

(С. 136)

Переклад Сергія Хайнова, зроблений для цього видання. Друкується вперше за авторством.

ХАЙНОВ СЕРГІЙ ГРИГОРОВИЧ (народився 1936 р.) — російський радянський перекладач, кандидат філологічних наук. Викадає скандинавські й голландські мови в Ленінградському державному університеті. «Зановіт» Т. Г. Шевченка перекладає також ісландською мовою.

ПЕРЕКЛАД ЄВРЕЙСЬКОЮ (ІВРИТ) МОВОЮ

(С. 137)

Переклад Ліле Мазоре, зроблений для цього видання. Друкується вперше за авторством.

МАЗОРЕ ЛІЛЕ ТРОХИМОВИЧ (народився 1938 р.) — український радянський перекладач. У його перекладах вийшли, зокрема, книжки оповідань класика Бенгальської літератури Рабіндраната Тагора (1972), збірка віршів молодавського

ПЕРЕКЛАД ІРЛАНДСЬКОЮ МОВОЮ

(С. 139)

Переклад Ліана Кірка, зроблений у квітні 1988 р. для цього видання.

Друкується вперше за авторством.
КІРК ЛІАН (народився 1922 р.) — ірландський есперантист, критик, перекладач і лексикограф. Пише рідною, англійською та міжнародною мовою есперанто. Автор книжок «Хрестоматія ірландської літератури», «Словник ірландсько-есперантський, есперанто-ірландський» та великої кількості статей.

ПЕРЕКЛАД ІСЛАНДСЬКОЮ МОВОЮ

(С. 140)

Переклад Тара Йонссона, зроблений для цього видання. Друкується вперше за авторством.

ЙОНССОН ІВАР (народився 1930 р.) — діяч культури ісландського народу, перекладач. Директор Національного театру в м. Рейк'явіку, голова правління товариства «Іславіа» — СРСР.
«Зановіт» перекладає також Сергій Хайнов (1985 р., недрукований; машинице перекладу зберігається в Державному музеї Т. Г. Шевченка в Києві) та Гудмюбір Даніельсон (у журналі «Sudland», 1987, рудень, с. 19).

ПЕРЕКЛАД ІСТАНСЬКОЮ МОВОЮ

(С. 141)

Переклад Сєвара Арнокади та Федора Келїна.
Вперше надруковано у книжці: ШЕВЧЕНКО Т. Обрас esogidas. Mosci, 1964, с. 165.

ісландський письменник і перекладач. З 1931 р. член Комуністичної партії Ісландії. З 1939 р. жив у СРСР. Брав участь (як редактор і перекладач) у підготовці першого видання творів Т. Г. Шевченка ісландською мовою, що вийшло у Москві 1964 р. Крім «Зановіт», перекладає в'язь розділів поеми «Гайдамаки», а також поеми «Катерина», «Гамілья», «Ларі», «Марія», вірш «Не женися на багатії». Перекладає твори російських доживаючих і радянських письменників.

227

КЕЛБІН ФЕДІР ВІКТОРОВИЧ (1893—1965) — російський радянський митрополит-венец-іонаніст.

«Зановіт» перекладає також: Володимир Лєсевич (без строфи «Як понесе з України...», в мадрїдському журналі «La Ilustracion Española» у Американа, 1877, № 4), Анзел Батїгєсса (прозовий переклад; у його брошури «Tartas y Sencienko. 1814—1861», Виенос Аїгєс, 1961), Лев Олаєвський (в кубинській газеті «Нуга», 1964, 10 березня; нова редакція у збірці: ШЕВЧЕНКО Т. Poestas esogidas. Кїу, 1986, с. 96), Смуєль Федїхоо (у книжці: Poestas Rїnos y Sordїsos. La Habana, 1966, с. 125, та в кубинському журналі «Isias», 1967, № 25, с. 170), Аїде Гонсалєс Боланос (у кубинському журналі «Isias», 1973, № 44, с. 16), Євєн Країєвич (недрукований; машинице перекладу зберігається в Державному музеї Т. Г. Шевченка в Києві).

ПЕРЕКЛАД ІТАЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

(С. 142)

Переклад Євєна Країєвича. Вперше надруковано у виданні: ШЕВЧЕНКО Т. «Зановіт» мовами народів світу, 1964, с. 85—86. Для цього видання автор переглядає текст перекладу, які об'єкти уточнення. Подіється за авторством.

Т. Г. Шевченка перекладав також російською, англійською, італійською та мовою есперанто. Відомо ще кілька італійських інтерпретацій «Заповіту», що їх здійснили: Мада Джиповенча (першовий переклад, у числі і «La voce dell'Ucraina» (Roma), 1919, 9 червня, № 1), Авреліо Пальмієрі (в журналі «Lo Spretitore Italiano», 1924, № 7), Чезаро Мано і Мада Джиповенча (у виданні: SCEVSENKO T. Litighe Scelte (1926). Через економічну кризу в Італії книжка не вийшла в світ. Єдиний її примірник — коректурний відбиток — зберігається в бібліотеці Наукового товариства ім. Т. Г. Шевченка у Львові. Врештій під час війни з німцями фашизмом. Вперше опубліковано в журналі «Ustajda» (Totino), 1932, № 3, с. 23). Теа Тодіні та Джованн Батіста Ялоко (в журналі «Revista Sovietica» (Roma), 1961, № 4, с. 30), Раймондо Дебеур (1965 р., недрукований; машинний перекладу зберігається в Державному музеї Т. Г. Шевченка в Києві), Іван Труш (1987 р., недрукований; автограф зберігається в Державному музеї Т. Г. Шевченка в Києві), Оксана Пахлявська і Маріо Грассо (в журналі «L'Ingaltoilovo», 1987, № 41, с. 48—49; у другій, політичній редакції переклад вийшов до книжки: SCEVSENKO T. L'Ereico (Con antologia d'altri roemetti e tradimenti). Scelta, tradigione e presentazione di Mario Grasso Salanna, 1987, s. 133).

ПЕРЕКЛАД МОВОЮ КАНАДА

(С. 143)

Переклад Будданти Хінеаміре. Вперше надруковано в збірці: ШЕВЧЕНКО ТАРАС. Вибрані поеми. Дхарвад, 1979, с. 1 (мовою каннада).
Побачте за першодруком: ХІНГАМІРЕ БУДДАННА

премії ім. Дж. Неру та премії Літературної академії штату Карнатак і Майсурського університету. Автор близько 20 книжок, у тому числі перекладав з російської та білоруської поезії. Крім «Заповіту», переклав ще 13 віршів Т. Г. Шевченка, які ввійшли до згаданого збірки 1979 р. — першого видання творів Кобзаря мовою каннада. Пізніше Б. Хінеаміре переклав рідною мовою 36 рядків поезми «Кавказ», написав статті «Поезії Тараса Шевченка, що надихнула революцію» і «Тарас Шевченко — світоч воли», за сюжетом поезми «Наймичка» створив однойменну п'єсу, яку в Інсті передавали по радіо й ставили на аматорській сцені.

ПЕРЕКЛАД КАШУБСЬКОЮ МОВОЮ

(С. 144)

Переклад Станіслава Янке. Вперше надруковано у збірці: «Koshinkalca» (Gdańsk), 1988, 15 травня, с. 2.
Побачте за першодруком: ЯНКЕ СТАНІСЛАВ (народився 1956 р.) — кашубський поет і прозаїк. Автор двох збірок віршів «Я вже не метелик» (1983) та «Коліскова із мрії» (1984), повісті «Блицькава» (1987), Живе у м. Вейхеровоу (Гданське воєводство ПНР).

ПЕРЕКЛАД КИТАЙСЬКОЮ МОВОЮ

(С. 145)

Переклад Ге Баоцюаня. Вперше надруковано в газеті «Женьмінь жібао», 1961, 10 березня. Згодом автор політична свід переклад і вклучив до видання: ШЕВЧЕНКО Т. Кобзар. Вірші та поеми. Шанхай, 1983.

1983 р.
ГЕ БАОЦЮАНЬ (народився 1913 р.) — китайський літературознавець і перекладач. Активний пропагандист серед свого народу російської, української, таджицької, далаурської, болгарської, європейської та інших літератур. Переклав близько 30 творів Т. Г. Шевченка, серед них «Личинчу», «Тополо», «Катерину», «Души мої, души мої, ви мої єдині», «Сон» («На пшениці пшеницю ждає»), «О людий людий неборакци», «Автогістографію» та ін. Йому належить кілька статей та розвідок про поезію, упорядкування її редакційна згаданого збірки вибраних творів Т. Г. Шевченка 1983 р., а також переклади творів І. Я. Франка, Леви Українки, Марка Черемшини.

П. Г. Тицини, стаття «Українська література в Китаї» (1986). Роботу Ге Баоцюаня в галузі перекладу і популяризації в КНР української літератури відзначено премією імені Івана Франка (1988).

«Заповіт» перекладав також: Тан Ай (псевдонім Лі Сіня; в журналі «Сяошо юебао», 1921, № 10, с. 71), Чжао Цзунлін (у журналі «Кан-чжань вейь» (м. Чунцін), 1939, т. 4, № 5-6, с. 141), Чень Юань (у журналі «Ши чуаньцзо» (Гуйлін), 1942, січень, № 7, с. 25), Цзюу Лююйцзи (в журналі «Веньі чжєнді» (м. Чунцін), 1942, т. 6, № 5, с. 50—51), Цзянь Янь (у журналі «Сунянь вєнті» (м. Шанхай), 1942, листопад, № 1, с. 100), Цю Цінь та Лю Гуаньцзе (у журналі «Женьмінь вєньюе», 1951, т. 3, № 5, с. 66), У Даньхата (у журналі «Шікань», 1961, № 2, с. 56), Дянь Мань (у китайському виданні: ШЕВЧЕНКО Т. Вибране. Чанша, 1985, с. 46).

ПЕРЕКЛАД КОРЕЙСЬКОЮ МОВОЮ

(С. 146)

Переклад Дезуга Уеаь, зроблений для цього видання.

1920 р.) — корейський радянський поет. Закріплений українською культурою Удєвської РСР. Живе в м. Тахєнті. Автор десяти збірок для дітей провінції камбоджу, «Ранковє сонєчє», «Врати по крові», «Чому вовки виють», «Дві життя», «Ультрпий сілєк», «Крилатє щєстє», «Вукєт пєвчєчє» та ін.). Переклав окремі вірші О. С. Пушкїна, І. О. Куралова, С. О. Євєнїна. «Заповіт» перекладав також Кім Чунг Вон (у виданні: ШЕВЧЕНКО Т. Г. Слєзчїн. Чєсєо чхульхєнєдє, 1957, с. 93—94) та Пак У Чхон (у виданні: ШЕВЧЕНКО Т. «Заповіт» мовами народів свєту, 1960, с. 13—14).

ПЕРЕКЛАД КХМЕРСЬКОЮ МОВОЮ

(С. 147)

Переклад Сара Кампна, зроблений для цього видання. Дружиться вперше за автографом. КАПҀН САР (народився 1934 р.) — камбоджийський поет. За освітню филолог; викладає літературу, кхмерську й французьку мови. На чолі делегації камбоджийських письменників відвідав 1986 р. Радянський Союз. Переклав роман М. Островського «Як гартувалася сталь».

ПЕРЕКЛАД МОВОЮ ЛУГАНДА

(С. 149)

Переклад Худа Самнебуа, зроблений 1987 р. для цієї збірки.
Дружиться вперше за автографом.
СЕМПЕБУА ХУД (народився 1962 р.) — угандський журналіст і поет. Пише мовою луганда. Низку своїх творів опублікує в Радянському Союзі й на батьківщині — в столиці Уганди м. Кампалі.

ПЕРЕКЛАД Юрія Машинка.
Вперше надруковано під заголовком «Testamenti» у газеті «Нова доба», 1963, 27 липня, а незабаром під назвою «Wofkapanje» — в журналі «Rozhnik», 1964, № 3, с. 73.
Подається за дружею публікацією з окремих угоченнями. **МЛІНІК ЮРІЙ (1927—1971)** — сербоджанський поет, літературознавець і критик. Доктор філології. Завідував відділом літератури Інституту сербоджанського народознавства Академії наук Німечкої Демократичної Республіки в м. Бройшцині.

ПЕРЕКЛАД НИЖНЬОЛУЖИЦЬКОЮ МОВОЮ (С. 151)

ПЕРЕКЛАД Юрія Коха,
зроблений для цього видання. Друкується вперше за авторством.
КОХ ЮРІЙ (народився 1936 р.) — сербоджанський поет, прозаїк та літературознавець. Член правління Спілки письменників НДР. Живе у м. Котбуці (Хочебуці) в Нижній Лужиці. Перекладає також «Гімн (Закість пролога)» І. Я. Франка.

ПЕРЕКЛАД МАКЕДОНСЬКОЮ МОВОЮ (С. 152)

ПЕРЕКЛАД Владе Конечьского.
Вперше надруковано у літературному додатку до газети «Нова Македонія» — «Лік», 1987, 18 лютого, с. 14.
Подається за першодруком. **КОНЕЦЬСЬКИЙ ВЛАДЕ** (народився 1921 р.) — македонський письменник, мовознавець та історик літератури. Академік Македонської Академії наук і мистецтв, був її президентом. У 1961—1964 рр. очолював Спілку письменників Югославії. Крім широковідомо-

наркува «Граматика македонської мови» (ч. 1—2, 1952—1954), ряд літературознавчих праць («Охридська літературна школа», «Македонська література в XIX ст.» тощо).
Б. Конечський був уявним директором журналу «Лік» у Кіуші (1964), приваєчного 150-річчю від дня народження Т. Г. Шевченка, відідав шевченківські місця в столиці України, в Києві, Шевченковому (Кирилівці), Моринцях та Бройшцині Черкащині.

ПЕРЕКЛАД МОВОЮ МАЛАЯЛАМ (С. 153)

ПЕРЕКЛАД
Переклад Перумліжаї Гопалакршінанна, зроблений улітку 1985 р.
Вперше надруковано в журналі «Джана позам» (м. Тріандрум), 1985, 22 вересня, с. 1.
Подається за першодруком. **ГОПАЛАКРШІНАН ПЕРУМЛІЖА** (народився 1940 р.) — малайський (Індія, штат Керала) поет, перекладач, літературознавець і театральний критик. Активний прихильник індійсько-радянської дружби. Відідав Радянський Союз і Болгарію.

ПЕРЕКЛАД МАЛТІЙСЬКОЮ МОВОЮ (С. 155)

ПЕРЕКЛАД Кормея Мадія.
Вперше надруковано в журналі «Veris», 1988, № 1, с. 13.
Паралельно текст «Заповіту» подано мовою оригіналу.
Подається за першодруком. **МАЛІЯ КАРМЕЛЬ** (народився 1929 р.) — мальтійський поет. Пише також англійською, італійською, французькою та міжнародною мовою есперанто. Відзначений рядом літературних премій. Член Товариства мальтійських поетів. Есперантської письменницької асоціації,

мальтійської поезії» у власній інтерпретації мовою есперанто. Крім «Заповіту», перекладає ще кілька віршів Т. Г. Шевченка.

ПЕРЕКЛАД МОВОЮ МАРАТХІ (С. 156)

ПЕРЕКЛАД Аніла Шрікрішні Хавалдара,
зроблений для цього видання. Друкується вперше за авторством.
ХАВАЛДАР АНІЛ ШРІКРІШНА (народився 1941 р.) — індійський (жаратхі) перекладач, журналіст та актор. Перекладає мовою маратхі близько 80 книжок англійських і російських авторів. Співробітничав з видавництвами «Радгес» й «Прогрес» у Москві.

ПЕРЕКЛАД МОНГОЛЬСЬКОЮ МОВОЮ (СТАРО- МОНГОЛЬСЬКИМ ШРИФТОМ) (С. 157)

ПЕРЕКЛАД Худонгайна Перлае. Вперше надруковано старомонгольським шрифтом у шкільному підручнику: Хавлазсєн 6-р ансиди унших бичих. Ії-р дэвээр. Улаанбаатар, 1941.
Подається за цим виданням. **ПЕРЛАЕ ХУДОНГІЙН** (справжнє ім'я — Дамдіні Перлае, 1911—1982) — монгольський учений-археолог, член-кореспондент Академії наук Монгольської Народної Республіки, письменник і перекладач. Крім «Заповіту», перекладає ще кілька творів Т. Г. Шевченка, а також поему «Слово о полку Ізгоревім».

МОВОЮ (НОВОМОН- ГОЛЬСЬКИМ ШРИФТОМ) (С. 158)

ПЕРЕКЛАД Мішіяїна Цедендоржа. Вперше надруковано старо-монгольським шрифтом.)
ожемо листівкою 1964 р. в Улан-Баторі, потім — у збірці: **ШЕВЧЕНКО Т. Зарц Оусейд.** Шулаа найрагдалын туувар. Улаанбаатар, 1964, с. 133.
Подається за збіркою 1964 р. новомонгольським шрифтом.
ЦЕДЕНДОРЖ МІШІЯЙН (народився 1932 р.) — монгольський письменник і перекладач. Брава участь як провідник у підготовці першого видання творів Т. Г. Шевченка у Монголії (1964). Видав у своїх перекладах двотомну антологію поезії народів СРСР.
«Заповіт» перекладає також Ононм Жижэйгогов (у газеті «Залуучудын Унэх», 1964, 8 березня).

ПЕРЕКЛАД МОВОЮ НЕПАЛІ (С. 159)

ПЕРЕКЛАД
Крішні Пракаша Шрестхи, зроблений для цього видання. Друкується вперше за авторством.
КРІШНА ПРАКАШ ШРЕСТХА (народився 1938 р.) — непальський журналіст, письменник і перекладач. Автор книжки «Вичення Непала в Росії» (1980), редактор «Російсько-непальського словника» (1975) та інших видань. Мовою неїлії перекладає ряд праць В. І. Ленкіна, твори О. С. Пушкіна, М. Ю. Лермонтова, Л. М. Толстого та М. О. Шолохова. Нині живе в СРСР, працює диктором Московського радіо.

МООВО

(С. 160)

Переклад Гедди Шинер.

Вперше надруковано в книжці:

SCHWETSCHENKO T. Der Kobzar. Ausgewählte Dichtungen in zwei Bänden. Bd. I. Moskau, 1951, с. 448.

Подается за виданням: ШЕВЧЕНКО Т. «Заповіт» мовами народів світу, 1964, с. 95—96.

ПІННЕР ГЕЛДА (літературний псевдонім — Елизабет Франк, Ганхен-Лобезам; народилася 1907 р.) — німечка письменниця, перекладачка. Жила в НДР. Брала участь у виданні «Кобзаря» Шевченка в двох томах, що вийшов 1951 р. у Москві німецькою мовою.

Крім «Заповіту», переклала ще 15 творів українського поета, зокрема «Іван Підкова», «Ой востро товариши», «Не так ті вороги», «І знає мені не прувезла», «Породила мене мати».

«Заповіт» перекладав також: Йосиф Георг Орбст (у книжці: Taras Grigorjewicz Szewczenko, ein kleiner russischer Dichter. Dessen Lebensskizze samt Anfang bestehend aus Proben seiner Poesien, in Feiler Nachsichtigung von I. Georg Orbst. Szernowitz, 1870, с. 54), Іван Франко (переклав 1882 р., опубліковано в його «Відомостях редакції в журналі «Ruhensche Revue» (Wien), 1903, с. 214), Фрідріх Верлінг (перекладу І. Я. Франка датується 1915 р., надруковано у виданні: Шевченко. Річник друку. Шевенько, 1930, с. 214), Вільгельм Грошовський (у журналі «Ruhensche Revue», 1904, № 15, с. 456—457), Осип Турнякський (уривок «Заповіту» в журналі «Ukrainische Rundschau» 1910, № 2, с. 64—65), Юлія Врейнга (у її збірці: Freiheit und Arbeit. Loupalle, 1910, с. 145), Артур-Маріан Бош (у журналі «Ukrainische Rundschau», 1914, № 3-4, с. 188), Оттав Гріддай (у відецькому журналі «Ukrainische Nachrichten», 1915, 13 березня, № 25, с. 1), Густав Шнехт (у виданні: Taras Schewtschenko, der ukrainische National-

schiff, 1939, Heft 2, с. 154), Ганс Кох (у виданні: Die ukrainische Lyrik. Wiesbaden, 1955, с. 15).

ПЕРЕКЛАД
НОРВЕЗЬКОЮ
МОВОЮ

(С. 161)

Переклад Сергій Халінов, зроблений для цього видання. Друкується вперше за авторством.
ХАЛІНОВ СЕРГІЙ ГРИГОРОВИЧ — швед, приїхав до датського перекладу.ПЕРЕКЛАД
ОДЖІБВЕЙСЬКОЮ
МОВОЮ

(С. 162)

Переклад Стр-Ока та Юрія Стабниченка, зроблений для цього видання.

Друкується вперше за авторством.

«Заповіт» відтворено мовою оджібвейського поета, який належить до племені індіанців племені, спорідненого з шведи. Це перший переклад Шевченка мовою твору мовою корінного населення Північної Америки.

САТ-ОК (у перекладі — Дове Пери; народився 1920 р.) — польський письменник. Сын Високого Орла, головного вождя індіанського племені шаві в березі річки Макензі в Канаді, й Станіслава Сулігатовича, польської революціонера, учасника революції 1905 р. Як партизан, а потім солдат Війська Польського Сат-Ок боровся проти фашизму в роки другої світової війни. Приїхав на Україну, виявив глибокий інтерес до української культури.

СТАДНИЧЕНКО ЮРІЙ ІВАНОВИЧ (народився 1929 р.) — український радянський поет і перекладач. За перекладацьку і громадську діяльність на ниві радянсько-польської дружби удостоєний звання заслуженого діяча культури ПНР.

МООВО

(С. 164)

Переклад Леона Пастернака.

Вперше надруковано в газеті «Рзгуніази»

(Warszawa), 1951, № 12, 25 березня, с. 4.

Подается за виданням: ШЕВЧЕНКО Т. «Заповіт» мовами народів світу, 1964, с. 99—100.

ПАСТЕРНАК ЛЕОН (1910—1969) — польський письменник і перекладач. У складі Польської дієзиси ім. Т. Косцюшка боровся проти фашизму в роки другої світової війни.

Перекладав твори Т. Г. Шевченка. І. Я. Франка, М. Т. Рильського та інших українських і російських поетів. Автор статті про Т. Г. Шевченка «Ніч під Каневом» (1951).

«Заповіт» перекладав також: Антоні Гожалчинський (перші вірші російськ., у книжці: GORZĄCZYŃSKI A. J. Przekłady ryszardów matogostjskich. T. I. Taras Szewczenko. Kijów, 1862, с. XIII), Павлін Свенціцький (у часописі «Новий» (Lwów), 1868, № 47, 1 грудня, с. 432), Олександра Гайдецький (перші вірші радків, у журналі «Strzecha» (Lwów), 1872, № 7-8, с. 319—320), Густав Даниловський (у газеті «Głos» (Lwów), 1911, № 77, с. 4), Зор'я Войчаровська (в журналі «Swiatlo» (Warszawa), 1920, № 4, с. 5), І. К. (у журналі «Rzucznik» (Warszawa), 1921, № 9-10, с. 15), невідомий автор (у журналі «Wzrost» (Charków), 1929, № 5, с. 7), Ф. Чех-Наглюкова (у виданні: SEWCENKO T. Ustwożu swirgane. Charków — Kijów, 1931, с. 67—68), Францішек Болотницький (у газеті «Głos Narodny» (Kraków), 1934, № 99, 12 квітня, с. 4—5), Казімеж-Андрей Яворський (у журналі «Kampana» (Chełm), 1934, № 7, с. 122), Ярослав Іваницевич (у виданні: SEWCENKO T. Poezje. Warszawa, 1936, с. 179), Богдан Лепкий (у виданні: Пове видання творів Тараса Шевченка. Варшава — Львів, 1936, т. 14, с. 178), Таберш Бохенський (у часописі

(Warszawa), 1946, № 3, с. 82), Ян Копровський (у газеті «Głos Robotniczy» (Łódź), 1951, № 69, 11 березня, с. 4), Таберш Хрусцевський (у газеті «Wies» (Warszawa), 1951, № 10, 11 березня, с. 3), Даниель Трушевський (у тижневикі «Трибуна Wolności» (Warszawa), 1951, № 13, 28 березня — 3 квітня, с. 9).

Єжи Гордильський (у виданні: Od A do Z. Dodatek tygodniowu do «Dziennika Polskiego» (Kraków), 1951, № 15, 8 квітня, с. 1), Мар'ян Юрковський (у виданні: Zeszyty Rewolucyjne Towarzystwa Rzeczy Polsko-Radzieckiej. Warszawa, 1961, № 3, с. 37—38), Юзеф Чехович (у виданні: CZESNO-WICZ J. Wiersze. Lublin, 1963, с. 393), Єжи Енджевич (у книжці: SEWCENKO T. Poezje swirgane. Warszawa, 1972, с. 71—72).

ПЕРЕКЛАД
ПОРТУГАЛЬСЬКОЮ
МОВОЮ

(С. 165)

Переклад Силвестра Калінья. Вперше надруковано у виданні: KALENETS S. Taras Szechtienko, sua vida e obras. Curitiba (Parana, Brasil), 1936, с. 24.

Подается за виданням: ШЕВЧЕНКО Т. «Заповіт» мовами народів світу, 1964, с. 101—102.

КАЛІНЬСЬ СІЛЬВЕСТР (1886—?) — бразильський літератор, українців за походженням. Крім «Заповіту», перекладав ряд інших поезій — «Тяжко-важко в світі жити», «Нащо мені чорні брови», «Вітер з глеж розмовляє», «Ой одна я, одна», «Мені однаково, чи буди», «Ой три шматки широкі», «В неволі, в самоті нежає», «Садок вишневий коло хати», «В неволі тяжко, хоча й воли» (уривок), «Чи ми ще зійдемося знову?», «Сонце захопить гори чорніюте» («N. N.»), «Мені тринадцятий минало» («N. N.»), «Ой галю я, подивалось», «Та не дай, господи, нікому».

вийшла до 75-річчя від дня смерті поета. Відзначається книжка літературно-критичним нарисом С. Кашинця про життєвий і творчий шлях великого співця України.

ПЕРЕКЛАД МОВОЮ ПУШТУ (С. 166)

Переклад Сулеймана Даєка, зродений 1967 р.

Перше — факсимільне — видання автографу перекладу здійснено в журналі «Всевіт», 1974, № 3, с. 161. Пізніше переклад «Зановітчу» вийшов до збірки: ДАЕК СУЛЕЙМАН. Намет кошовика. Делі, 1976, с. 35—36 (мовою пушту).

Подається за автографом. ДАЕК СУЛЕЙМАН (народився 1931 р.) — афганський поет і громадський діяч. Пише мовою пушту й дарі. Автор збірок поезій «Чунгар», «Намет кошовика», «Спогади й поля» та ін. Приїздив до Києва, де налагодив творчі контакти з українськими письменниками.

ПЕРЕКЛАД РУМУНСЬКОЮ МОВОЮ (С. 167)

Переклад Віктора Тулбуре. Вперше надруковано в журналі «Viața românească», 1951, № 3, с. 84. Другий варіант перекладу «Зановітчу» автор подає у книзі: SEVENCO T. Poezii. București, 1961, с. 85—86, третій — у виданні: SEVENCO T. Soborari. București, 1963, с. 314.

Подається за виданням 1963 р. ТУЛБУРЕ ВІКТОР (справжнє прізвище — Попеску; народився 1925 р.) — румунський поет і перекладач. Знайомить співвітчизників з українською, російською та іншими літературами. Наслідком його багаторічної праці став повний, друковано прокоментований «Кобзар», який 1963 р. видано в Бухаресті в серії «Класика савтової літератури». В. Тулбу-

рецький перекладач і член-кореспондент автор (прозовий переклад восьми початкових рядків, у журналі «Регосирді Цігара», 1936, № 2, с. 127), Іон Вуздуган (у виданні: ШЕВЧЕНКО Т. Шевченко в чужих мовах. Варшава — Львів, 1938, т. 15, с. 166), Костянтин Вилковян (справжнє ім'я — Ілля Константиновський; остання строфа, у тижневичу «Адевітіл Цігелл сі артист», 1939, № 93, 12 березня, с. 9), Г. М. Іваню (у журналі «România Цігара», 1939, № 30, с. 19), Михайл Садозьну (всім початкових рядків, у газеті «Уеас поиз», 1945, 1 квітня), Віктор Кербах (у газеті «Уеас поиз», 1949, 25 березня).

ПЕРЕКЛАД САРДІНСЬКОЮ МОВОЮ (С. 168)

Переклад Анджело Мунділлі. Вперше надруковано в журналі «Lipattoniçov», 1987, № 41, с. 50—51. Подається за першодруком.

МУНДІЛЛА АНДЖЕЛО (народився 1930 р.) — італійський поет. Працює адвокатом. Пише переважно італійською мовою, а також рідною — сардинською. Наполегливішим його твори — «Але коли ми кажемо Фьоренца...», «Мене дуже любить Пікассо».

ПЕРЕКЛАД СЕРБОХОРВАТСЬКОЮ МОВОЮ (С. 169)

Переклад Радослава Пайковича. Вперше надруковано у виданні: ПАЙКОВИЇ РАДОСЛАВ. Антологія українське поезіє. Београд, 1979, с. 24.

Подається за першодруком. ПАЙКОВИЧ РАДОСЛАВ (народився 1940 р.) — сербський поет, прозаїк, критик і перекладач. Надбанням свого

й інших українських поетів. «Зановітчу» і Сербії перекладач також: Владимир Николич (у журналі «Влада», 1868, № 12, с. 273), Оксиа Глушечевич (у газеті «Час», 1885, 21 квітня), невідомий автор (у газеті «Застава», 1913, 30 зрудня).

ПЕРЕКЛАД СЕРБОХОРВАТСЬКОЮ МОВОЮ (С. 170)

Переклад Десанки Максимович. Уперше надруковано в книжці: SEVENCO T. Kobzar (12bot). Beograd, 1969, с. 27.

Подається за першодруком. МАКСИМОВИЧ ДЕСАНКА (народилася 1898 р.) — сербська письменниця. Член Сербської Академії наук і мистецтв. Її переклади української поезії відзначено премією імені Івана Франка Спідки письменників України (1982). З творів Т. Г. Шевченка, крім «Зановітчу», переклала 12 поезій: «Думи мої, думи мої, ахто мене з важи», «Іван Підкова», «Мені обидно, що буди», «Минають дні, минають ночі», «Чи ми ще зійдемося знову?», «Сонце заходить, гори чорніють» та ін. Ці твори надруковано традиційним для хорватської письменності латинським шрифтом.

«Зановітчу» у Хорватії перекладав також Т. Менац (у журналі «12bot», 1950, № 6, с. 433).

ПЕРЕКЛАД СИНГАЛЬСЬКОЮ МОВОЮ (С. 171)

Переклад Дедзіаши Вінесета Родриго. Вперше надруковано в газеті «Атта» (м. Коломбо), 1985, 22 квітня.

Подається за першодруком. РОДРИГО ДЕДІГАМА ВІНСЕНТ (1929—1988) — сингапурський (Шрі-Ланка) письменник. З юних років брав активну участь у

Сингапурських мовових виданнях «Прогрес» і «Радуга». Перекладач творів російської літератури. Автор статті «Шевченко — великий український поет і художник» (1985).

ПЕРЕКЛАД СІЦІЛІЙСЬКИМ ДІАЛЕКТОМ ІТАЛІЙСЬКОЮ МОВИ (С. 172)

Переклад Маріо Грассо.

Вперше надруковано в журналі «Lipattoniçov», 1987, № 41, с. 51—52, з прикладом автора: «У чьому перекладі зроблено сирибу зберегти меричну стружтуру АБВ (АВВ) оригнального текстчу». Подається за першодруком. ГРАССО МАРІО (народився 1932 р.) — італійський поет, прозаїк, кудатурний і громадський діяч. Пише також сіцилійським діалектом. Був делегатом Московського міжнародного форуму «За без'ядерний світ, за віжвання любовта» (лютий 1987 р.). Президент кудатурної асоціації «Lipattoniçov».

Зановник і головний редактор журналу «Lipattoniçov», в якому друкуються також вірші радянських поетів і, зокрема, українських. Ініціатор розширення італійсько-українських кудатурних зв'язків. Навесні 1987 р. відвідав Київ, взяв участь у творчій зустрічі з громадськістю столиці України. Маріо Грассо — організатор і головний редактор розпочатого 1986 р. італійського видання шеститомної антології радянської поезії, один том якої присвячено українській радянській поезії. 1987 р. видав збірку вибраних творів Т. Г. Шевченка «Сретик» у своїх перекладах італійською мовою. Автор статті «Гардаво Шевенку» (1987).

МОВОЮ

(С. 173)

Переклад Юліуса Кокавця.
Вперше надруковано у виданні:
SEVCENKO T. *Дитини моєї...*
Bratislava, 1959, с. 314.

Подається за виданням:
ШЕВЧЕНКО Т. «Заповіт»
мовами народів світу, 1964,
с. 107—108.

КОКАВЕЦЬ ЮЛІУС (народився
1931 р.) — словацький
письменник. Активний пропа-
гандист літературної спадщини
Т. Г. Шевченка в Словаччині.
Крім «Заповіту», перекладав
поетичні твори Т. Г. Шевченка,
написані до 1847 р. Вони склали
збірку «Дитини моєї...» (1959).
Брав участь як один з перекла-
дців у виданні книжки «Струни
серця» (1962), до якої увійшли
твори Кобзаря. 1847—1861 рр.
«Заповіт» перекладав також:

Нересничський (справажне
ім'я — Ю. Славек; у журналі
«Рідиди», 1911, № 8-9, с. 335),
Рудо Бртань (у журналі
«Культурна цесла у Ceskosloven-
sko-socialisticko priatel'stva»,
1951, № 3, с. 26), Ян Почичан
(у газетіх «Рідага», 1951,
11 березня та «Культурні звіти»,
1951, 11 березня), Милян
Лайчак (у газеті «Рідага»,
1964, 8 березня).

ПЕРЕКЛАД СЛОВЕНСЬКОЮ

МОВОЮ

(С. 174)

Переклад Йосипа Абрама.
Вперше надруковано
у виданні: SEVCENKO T.
Kobzar. Izbrane resti.
Rev. J. Avgam, Ljubljana,
1907, т. 1, с. 117—118.

Подається за виданням:
ШЕВЧЕНКО Т. «Заповіт»
мовами народів світу, 1964,
с. 109—110, з додатком слай-
«До тедаї ра Не розлат јаз
Вогла», що їх, очевидно, на
виклоу видавця Й. Абрама
змущений був знати; відновити
цих піятора рядка за автогра-
фом перекладау поццастило
радянському літературознавце-
ві Віяло Гршичичу (див. його

АБРАМ ЙОСИП (помер,
1875—1938) — словенський
поет, літературознавець і пере-
кладач. Активний діяч на ншій
словацько-угорських алге-
турних зв'язків. Переклад
43 твори Т. Г. Шевченка. Автор
статей про поета «На жемлі

Тараса Шевченка» (1901),
«Тарас Шевченко» (1914) та ін.
«Заповіт» має ще три словен-
ські інтерпретації. Перша з них,
на думку дослідників, належить
Якові Шаблінгеру (надрукова-
на анонімно в журналі «Глуг»,
1901, № 3, с. 79), інші переклади
здійснили: Радо Бордон
(у тижневикіх «Nasé gazetevé»,
1964, 4 квітня, с. 130) та
Свеєри Шалі (у словацькому
виданні творів Т. Г. Шевченка
«Izbrane resti». Ljubljana,
1976, с. 5—6).

ПЕРЕКЛАД ТАМІЛЬСЬКОЮ

МОВОЮ

(С. 175)

Переклад Дандані
Джежянгана, зроблений
для цього видання. Друкується
вперше за автографом.

ДЖЕЖАНГАН ДАНДАПАНІ
(народився 1934 р.) — таміль-
ський письменник з Південної
Індії (штат Тамілнад). Автор
показ 50 книжок — романів,
повістей, збірок оповідань, есе
і критичних статей. У романі
«Доброму зіртіте серце» (1982)
із символією говорить про
Т. Г. Шевченка, широко вико-
ристовує образи та ідеї поєми
«Катеринка».

Свій переклад «Заповіту»
Д. Джежянган сирвоводить
примітно, у якій говорить про
ідейну співзвучність творчості
видатного тамільського поета-
революціонера Субрамані-
Бараті (1882—1921) з політич-
ним та літературно-естетичним
маніфестом Кобзаря: «Лей
віри Тараса Шевченка духовно
пов'язаний з поєвією Бараті.
Я перекладаю його тамільською
мовою, захоплюючий величю
думок, висловлених у «Запо-
віті».
«Заповіт» перекладали також:
К. Ганеш (у журналі

«Вісник»), Айтурей Санган
(Шрі Ланка, в журналі
«Маліней», 1985, № 2),
березень — квітень, с. 50),
Касянпа Рамасубраманян
(псевдонім — Карг; видано
окремою листівкою 1985 р. в
ж. Текаді, штат Тамілнад),

Назркані Шоденникові записи
(у книжці: Шоденникові записи
великого українського поета
Шевченка. Мадраас, 1986,
с. 11—12). В. Мурту Сетура-
ман (псевдонім — Перунья-
екко; під назвою «Остання
воля українця Тараса Шевчен-
ка» в журналі «Таміж пані»,
Мадраас), 1986, березень, т. 16,
№ 11, с. 11), Калсісванадан
Челлапан (вісім останніх
рядків, у журналі «Тамкарей»,
1986, № 9, с. 61).

ПЕРЕКЛАД МОВОЮ ТЕЛІГУ

(С. 177)

Переклад Р. Венкатесварі Рао,
зроблений для цього видання.
Друкується вперше за
автографом.
РАО Р. ВЕНКАТЕСВАРА
(народився 1939 р.) — індій-
ський (телугу) письменник,
перекладач і педагог. З 1981 р.
працює у видавничих
«Радіага» і «Прогресс» у Москві.
Автор багатьох оповідань та
есе, ряду перекладів з російської
ожоветькової та радянської
літератури.

ПЕРЕКЛАД ТУРЕЦЬКОЮ

МОВОЮ

(С. 178)

Переклад Фахрі Ердінча.
Вперше надруковано
в книжці: Окшпа
Kitabı. VI sınıf. Nereden
prosetta. Sofya, 1965, с. 85—86.
Подається за першодруком.
ЕРДІНЧ ФАХРІ (народився
1917 р.) — турецький поет
і прозаїк. На початку 50-х
років з посиленням реакції в

Без підпису «Заповіт» опублі-
ковано також в органі Мініс-
терства освіти Турецької
Республіки — журналі
«Хедят», 1927, № 12. Належить
він, як довіє літературознавець
Я. Дзюра, українському вчено-
му і письменникові А. Ю. Криж-
ському (див.: ДЗИРА

ЯРОСЛАВ. «Заповіт» мовою
Алгорити — «Літературна
Україна», 1971, 5 березня).
Третій переклад «Заповіту»
здійснив сучасний турецький
поет Неджаті Дажмалі
(фотокопію машинпису
надруковано в
журналі «Веселі», 1975,
№ 3, с. 186).

ПЕРЕКЛАД УГОРСЬКОЮ

МОВОЮ

(С. 179)

Переклад Йожефа
Валдафела. Вперше
надруковано у книжці:
SEVCENKO T. *Kobzos.*
[Видарес] 1961, с. 18.
Подається за виданням:
ШЕВЧЕНКО Т. «Заповіт»
мовами народів світу, 1964,
с. 113—114.

ВАЛДАФЕЛ ЙОЖЕФ
(1904—1968) — угорський
літературознавець, дійсний
член Угорської Академії наук.
Досліджуєв інтернаціональні
зв'язки угорської літератури.
Виступив з привітанням на
Десятій роковинній нараховій
швенківській конференції
1961 р. в Києві.

«Заповіт» перекладав також:
Валнт Варга та Габор
Ступіський (у журналі
«Ukrainia», 1916, № 3-4, с. 74),
Йнош Анка (в журналі «Елеті»,
1918, № 8), Шаролта Лані
(в журналі «Uj Hang», 1939,
№ 4, с. 26), Марцел Колош
(у збірничку: Aion lapitán,
2500 év virgortai költészetből,
Vadapest, 1944, с. 122), Габор
Андор (у газеті «Uj Szó», 1948,
№ 58), Газа Кепші (у газеті
«Szabad Nép», 1951, № 59,
і в книжці: KEPSZ G.
Válogatott műfordításai.

Ковзос. *Valogatott kollempyelek. Fordította Weöres Sándor. Budapest, 1953, с. 181—182*), *Ева Грігаші* (в книжці: SEVCSSENKO T. *Kovzos. Budapest, 1961, с. 15*), *Дьєрдь Радо* (в книжці: SEVCSSENKO TARASZ. *Kovzos. Budapest, 1961, с. 16*), *Дасмо Балда* (в газеті «*Kátréti Igaz Szó*», 1968, 11 лютого), *Дьєзє Чорба* (в журналі «*Sovjet Irodalom*» (Москва), 1984, № 3, с. 132), *Кюрі Шкробиньць* (у газеті «*Kátréti Igaz Szó*», 1984, 1 квітня).

ПЕРЕКЛАД МОВОЮ УРДУ

(С. 180)

Переклад *Махара Саліма*, зроблений для цього видання. Друкується вперше за авторством.
САДІМ МАНЗАР (народився 1926 р.) — індійський (урду) поет, прозаїк і перекладач. *Мастір мови й літератури* урду. З 1975 р. — співробітник Тахкентського відділення видавництва «Радуга».

ПЕРЕКЛАД ФАРЕРСЬКОЮ МОВОЮ

(С. 181)

Переклад *Сергея Халіпова*, зроблений для цього видання.
Друкується вперше за авторством.
Фарерська мова поширена на Фарерських островах — автономній області Данії. ХАЛІПОВ СЕРГІЙ ГРИГОРІЙОВИЧ — дач. працівник до датського перекладу.

Переклад *Жале*, зроблений 1956 р. Вперше у політичній редакції надруковано у збірничку її перекладав поезії народу СРСР «У кожній квітці свої пахощі». Лондон, 1986, с. 5 (мовою фарсі).
Подається за першодруком.
ЖАЛЕ (справжнє прізвище та ім'я — Баді Жале Абдулаєв; народився 1922 р.) — іракський поетеса і перекладачка. З 1946 р. живе в Радянському Союзі. У листі від 2 лютого 1984 р. до урядовицької збірки зазначила: «Цей переклад («Зановітчу» — Б. Х.) передано по Московському радіо для Ірану та інших персомовних народів».

ПЕРЕКЛАД ФІНСЬКОЮ МОВОЮ

(С. 183)

Переклад *М. Лайне*. Вперше надруковано в книзі: SHEVTSHENKO T. *Ripola. Petroski, 1954, с. 29—30*.

Подається за першодруком.
ЛАЙНЕ М. (справжнє ім'я — ГІПІСЬ МІКОЛА ГРИГОРІЙОВИЧ; 1920—1984) — карельський радянський поет. 1954 р. видав збірку перекладав «*Ripola*», до якої, крім «Зановітчу», ввійшли ще 18 творів Т. Г. Шевченка («*Причинна*», «*Іван Підкова*», «*Сова*», «*Якби ви знали, панчику*», «*Мені тринадцятий минало*» та ін.). Пізніше переклава «Я не надружало, нірочку» та «О люди! люди неборакці!» Автор вірша «*Шевченку*» і кількох статей про поета.
«Зановітчу» переклава також Вейкко Ервасі (в журналі «*Ripolirpu*», 1941, № 3, с. 52).

ПЕРЕКЛАД ФЛАМАНДСЬКОЮ МОВОЮ

(С. 184)

Прозовий переклад Г. Схамельсговта. Вперше надруковано в газеті

«*Восмиці народів світу*», 1904, с. 78.
СХАМЕЛЬСГОВТ Г. — фламандський публіцист. Крім «Зановітчу», поки що єдиною перекладеною у фламандській мові Т. Г. Шевченка, він у тому ж номері газети «*Ons Vaderland*» опублікував статтю «Українка і Росія — дві мови, два народи», в якій дає стилізу хрестоматичну творчість великого українського поета-революціонера.

ПЕРЕКЛАД ФРАНЦУЗЬКОЮ МОВОЮ

(С. 185)

Переклад *Анрі Абрїя*. Вперше надруковано у виданні: SHEVTSHENKO T. *Œuvre choisies. Кіув, 1978, с. 178*.
Подається за першодруком.
АБРІЛЬ АНРІ (справжнє ім'я — Гарсія Абріль Еуріке-Антоніа; народився 1947 р.) — французький поет і перекладач. Крім «Зановітчу», переклава рідною мовою ще ряд творів Т. Г. Шевченка, а також поезії О. С. Пушкіна, І. Я. Франка, Леви Українки, Л. Г. Тичини та інших авторів. «Зановітчу» перекладав також: С. Арно (справжнє ім'я — А. Компен-Альбенеллі; дві перші строфи, в журналі «*Revue Britannique* — *Revue Internationale*», 1882, № 5, с. 540), Луї Поль Марія Лже (в журналі «*Bibliothèque Universelle et Revue Suisse*», t. 41 (Lausanne), 1906, № 123, с. 510), Міхаліо Каленік Тішкєвці (у газеті «*L'Ukraine*» (Lausanne), 1917, 7 січня), невідомий автор (у виданні: *Anthologie de la littérature ukrainienne jusqu'au milieu du XIX-e siècle. Paris — Genève — Prague, 1921, с. 122*), Пандей Істраті (16 рядків, без середньої реплєз) (в газеті «*Le site des revues*» (Paris), 1928, № 4, с. 14), Шарль Стебер (у московському журналі «*La littérature Internationale*», 1939, № 3, с. 12), В. Фолде (в журналі «*Revue de Moscou*», 1939, № 3, с. 21), невідомий автор (у виданні: *Valentin N 7 des Jeunes Amis*

Москва, Чікаго, 1963, т. 12, с. 394), Ежен Гільєвік (у тижневик «*Les Lettres Françaises*» (Paris), 1964, № 1025, 16—22 квітня, с. 1), Кадена Уарін (у книжці: *Taras Shevchenko, 1814—1861. Sa vie et son oeuvre. Paris, 1964*).

ПЕРЕКЛАД ФРИЗЬКОЮ МОВОЮ

(С. 186)

Переклад *Фредрика Дама*. Вперше надруковано в журналі «*De Strijck*», 1987, № 1, с. 373.
Подається за першодруком.
ДАМ ФРЕДРІК (народився 1924 р.) — фризський поет. Пише також голландською (нідерландською) мовою.
Автор поетичних збірок «*Ukrijl*» (1946), «*Глак стороною*» (1960), «*Забаченний*» (1984), перекладав П'єр Вергольда Брєхта, Фредрика Дюрємєтта і Торнгола Уайлдєра, окремих віршів Ліни Костєнко і Дмитра Павличка. Крім «Зановітчу», Фредер Дам відтворив рідною мовою Шевченків вірш «*Сон*» («На панцині тишечю ждала»), написав статтю «*Тарас Шевченко — поет і художник*». Милєць, що народився крилаком (1987).

ПЕРЕКЛАД ФРУЛЬСЬКИМ ДІАЛЕКТОМ ІТАЛІЙСЬКОЇ МОВИ

(С. 187)

Переклад *Еліо Бартоліні*. Вперше надруковано в журналі «*Дипломатолого*», 1987, № 41, с. 49—50.
Подається за першодруком.
БАРТОЛІНІ ЕЛІО — сучасний італійський поет і прозаїк. Працював кінорежисером.
Автор широковідомих романів «*Кудра*», *Полтава*, «*Служба в Сан-Марко*» та ін. Відкритесья найвідомішим поетом серед тих, що пишуть фризських діалектом. У міланському видавництві «*Ванні Шейєлєр*»

ПЕРЕКЛАД ЧЕСЬКОЮ МОВОЮ (С. 189)

Переклад Яна Туречка Ізєрського. Вперше надруковано в журналі «Svět souzítí», 1945, № 26, с. 11. **Подается за виданнями:** ШЕВЧЕНКО Т. «Заповіт» мовами народів світу, 1964, с. 74—75.

ТУРЕЧЕК ІЗЕРСЬКИЙ ЯН (1904—1975) — чеський поет і перекладач. Пропагандист слов'янських літератур. У його перекладах чеська громадськість познайомилася з творами Т. Г. Шевченка, Ю. А. Фадьковича, П. А. Грабовського, І. Я. Франка, Лесі Українки, Олександра Олеся, М. Т. Рильського, М. П. Бажана, О. Є. Корнійчука, А. С. Машки та інших українських авторів.

«Заповіт» перекладали також: Йосиф Пейшек (у журналі «Slovanství přelidů», 1913—1914, № 7-8, с. 291), Франтишек Тихий (у виданні: *Růžence učesku. Antologie a přehledu. Františka Tichého. Věropsi, 1929, с. 48*), Ярослав Вилгел (у журналі «Země», 1929—1930, № 6, с. 186—187), Ілля Барт (у журналі «Tvorba», 1946, № 10, с. 151), Йосиф Урбан (у виданні: *Pisně SSSR. Praha, 1947, т. 3, с. 18*), Милан Яриш (у газеті «Rude právo», 1948, 6 червня, с. 3), Богумил Піцк (у журналі «Svoboda země», 1949, № 29, с. 461), Марія Марчанова (в збірці: *Vítezi a žil. Antologie z českých poezie. Praha, 1951, с. 56*), Ян Владислав (у журналі «Literární povíčky», 1951, № 3, с. 41 та в книжці: ШЕВЧЕНКО Т. *Ubor z díla největšího básníka a viditele Ukrajiny. Praha, 1951, с. 104*), Зденка Вергова-Вовцова (у виданні: ШЕВЧЕНКО Т. *Кобзар. Praha, 1953, с. 137*), Ярослав Кабічек (у збірці: ШЕВЧЕНКО Т. *Vile mlčky — zerna tmašna. Ubor z vezši. Praha, 1977, с. 59*).

Переклад Альфреда Енсена. Вперше надруковано у виданні: *Finska Tidstjeit för Vitehet. Vetenskap, Konst och Politik, 1909, t. 67, с. 379.*

Подается за виданнями: ШЕВЧЕНКО Т. «Заповіт» мовами народів світу, 1964, с. 111—112.

ЕНСЕН АЛФРЕД (1859—1921) — шведський урядовий саавет і поет.

1909 р. відвідав Україну. З творів Т. Г. Шевченка, крім «Заповіту», перекладає «Минають дні, минають ночі», «Тече вода в синє море», уривки з поезми «Гайдамаки», вірш «До Осьов'янка» тощо. Високу оцінку життя і творчості поета А. Енсена дав у працях «Український національний склад» (1909), «Російська література» (1912), «Трас Шевченка. Життя українського поета» (1916), «Україна» (1919), «Слов'янська культура й література XIX століття» (1920) та ін. Дискував з І. Я. Франком, дружив з М. М. Коцюбинським, перекладав його твори.

«Заповіт» перекладав також Т. Еріксон (у газеті «Ni dag», 1961, 11 березня).

ПЕРЕКЛАД ШОТЛАНДСЬКОЮ МОВОЮ (С. 191)

Переклад Гарвана Макая, зроблений в грудні 1937 р. для цього видання. Друкується вперше за авторством.

МАКАЙ ГАРВАН (народився 1929 р.) — шотландський письменник і перекладач.

Живе і працює в Граладії. Найважливіші твори: «Ішад», «Зелені далекіх гір», «Англія-ско-ірландський ключ до ірландсько-англійського ілюстрованого словника Девей». Лауреат першої премії Ройн ірландських книжок.

(С. 192)

Переклад Євске Кожачу. Вперше надруковано у виданні: ШЕВЧЕНКО Т. «Заповіт» мовами народів світу, 1964, с. 87—88.

Подается за першодруком. **КОМАЦІУ СЬОСКЕ** (народився 1923 р.) — японський перекладач і педагог. Знайомить своїх співвітчизників з творами російських та українських письменників. Активно популяризує творчість Т. Г. Шевченка. Крім «Заповіту», перекладає балади «Тополя», «Тян-хін», 1911), Хатро Тадава (у виданні: *Ангология. Светові поети. Вид-во Каваде Сьобе, 1955, т. 3*), Тейске Сібуя (у збірці творів Т. Г. Шевченка «Як умри...», Токіо, 1964; японською мовою).

«Заповіт» перекладав також невідомий автор (в журналі «Тян-хін», 1911), Хатро Тадава (у виданні: *Ангология. Светові поети. Вид-во Каваде Сьобе, 1955, т. 3*), Тейске Сібуя (у збірці творів Т. Г. Шевченка «Як умри...», Токіо, 1964; японською мовою).

ПЕРЕКЛАД МОВОЮ ЕСПЕРАНТО (С. 193)

Переклад Надії Андрианової-Гордієнко. Перший варіант надруковано в журналі «L'Optimuso» (Кіото, Японія), 1976, № 2 (72), с. 15; другий — в журналі «Рассо» (Софія, Болгарія), 1977, № 1, с. 4. Для цієї

НАДІЯ МИКОЛАЇВНА (народилася 1921 р.) — українська радянська письменниця, перекладачка. Скарбницю рідної літератури збагатила численними інтерпретаціями творів російських, англійських, німецьких і французьких авторів. Популяризує у світі українську народні казки, твори Т. Г. Шевченка, Лесі Українки, Іллі Косаченка та ін.

«Заповіт» перекладали також: Д. Ніколішин (у журналі «Ukraina Stelo» (Коломия), 1914, № 3—5), Орест Кузьма (фрагмент у журналі «Ukraina Stelo», 1922, № 1 (18)), Гнат Якимчук (у виданні О. Кузьми, «Повний підручник до науки міжнародної мови есперанто», Коломия, 1922, с. 112), Петро Полічук (у журналі «La Suda Stelo» (Београд), 1959, № 2, с. 3), Євген Крашєвич (1959 р., недрукований; машинопис перекладу зберігається в Державному музеї Т. Г. Шевченка в Києві), Ерст Журавський (1960р., автограф зберігається в редакції журналу «Аптікесо», Київ, Вуринок учених), Костянтин Гусєв (у журналі «Por la Rass» (Москва), 1964, № 3-4, с. 25), Венцлон Верн (у журналі «Аптікесо», 1964, № 1-2 (9-10), с. 2), Олександр Королевич (1983 р., недрукований; машинопис перекладу зберігається в Державному музеї Т. Г. Шевченка в Києві), Михайло Тернавський (1984 р., недрукований; машинопис перекладу зберігається в Державному музеї Т. Г. Шевченка в Києві).

ЗМІСТ

- 10 **БОРИС ХОМЕНКО.**
Гімн боротьби і братерства
- 27 Заповіт
- ПЕРЕКЛАДИ МОВАМИ
НАРОДІВ СРСР**
- 31 **Переклад абхазьською мовою**
Мікаєла Чикагуєва
- 32 **Переклад абхазькою мовою**
Дмитра Гула
- 33 **Переклад аварською мовою**
Шизабуддіна Мікаїлова
- 34 **Переклад адигейською мовою**
Кірімізе Жане
- 35 **Переклад азербайджанською мовою**
Судейманна Рустама
- 36 **Переклад алтайською мовою**
Лазаря Кокишева
- 37 **Переклад аягаторської мовою**
Михайла Попова
- 38 **Переклад асирійською мовою**
Рабі Давида Ілляна
- 39 **Переклад ахвахською мовою**
Каримжун Тоболова
- 40 **Переклад балкарською мовою**
Кайсіна Курієва
- 41 **Переклад башкирською мовою**
Мухамедьєрова Хая
- 42 **Переклад белудзьською мовою**
Амннадара Аширова
і Мажеда Ширділова
- 43 **Переклад білоруською мовою**
Янки Куралі
- 44 **Переклад бурятською мовою**
Цедена Галаянова
- 46 **Переклад вепською мовою**
Рюрика Лоніна
- 47 **Переклад вірменською мовою**
Гезама Сар'яна
- 48 **Переклад гагаузською мовою**
Діоніса Танасоглу
- 49 **Переклад грузинською мовою**
Сімона Чиковані
- 50 **Переклад даргинською мовою**
Рашида Рашидова
- 51 **Переклад дагланською мовою**
Огоо Асрєновол
- 52 **Переклад дунганською мовою**
Ясіра Шівазі
- 53 **Переклад евенкійською мовою**
Алігєта Немгункіна
- 54 **Переклад евенською мовою**
Марі Долганської
- 55 **Переклад ескімоською мовою**
Зої Немломкіної
- 56 **Переклад естонською мовою**
Айна Каллена
- 57 **Переклад єврейською (ідіш) мовою**
Давида Гофштейна
- 58 **Переклад інуїтською мовою**
Хаджі-Бекіра Муглаїєва
- 59 **Переклад ітельменською мовою**
Клавдії Халоймової
- 60 **Переклад кабардинською мовою**
Адама Шозєнцукєва
- 61 **Переклад казахською мовою**
Абділді Тажидєєва
- 62 **Переклад калмицькою мовою**
Ліджі Інджієва
- 63 **Переклад галицько-лужичким**
діалектом карайської мови
Зігмунта Абрахамовича
- 64 **Переклад тракійським**
діалектом карайської мови
Семена Фірконовича
- 65 **Переклад**
каракалпачькою мовою
Науруза Жапаєва
- 66 **Переклад карачаєвською мовою**
Османа Хубієва
- 67 **Переклад карельською мовою**
Володиміра Брендєєва

- 69 *Перегад коми мовою*
Серафима Попова
- 70 *Перегад корнцкыю мовою*
Михайла та Грини Попових
- 71 *Перегад*
крымскокатарскыю мовою
Ешрефа Шеж1-заде
- 72 *Перегад крымцарскыю мовою*
Викторі Баганскыі (Гурджи)
- 73 *Перегад кучицкыю мовою*
Абулал-Вазаба Судлейманова
- 74 *Перегад курдцкыю мовою*
Качаке Мрада
- 75 *Перегад лакскыю мовою*
Бадаві Раказанова
- 76 *Перегад латгцкыю мовою*
Валтса Давидса
- 77 *Перегад лезгинскыю мовою*
Ібрахіма Гусейнова
- 78 *Перегад литовскыю мовою*
Анчанада Венчюлови
- 79 *Перегад мансійскыю мовою*
Ювана Шестаглова
- 80 *Перегад*
гірскы-марійскыю мовою
Геннадія Матюковскыого
- 81 *Перегад*
лігвоно-марійскыю мовою
Мікшар Казаксва
- 82 *Перегад молдавскыю мовою*
Андрія Луцина
- 83 *Перегад*
жордовскыо-эряз мовою
Івана Прончатовва
- 84 *Перегад*
жордовскыо-юкшца мовою
Максіма Вебана
- 85 *Перегад нанайскыю мовою*
Андрія Пассара
- 86 *Перегад ненецкыю мовою*
Леоніда Даниця
- 88 *Перегад ніхецкыю мовою*
Володиміра Санкі
- 89 *Перегад ногайскыю мовою*
Сурана Капаева
- 90 *Перегад осетинскыю мовою*
Нафі Джусойтлі
- 91 *Перегад російскыю мовою*
Олександра Твардовскыого
- 92 *Перегад румейскыю мовою*
Антона Шандурмі
- 93 *Перегад сажскыю мовою*
Саанчаре Антонової
- 94 *Перегад таджикскыю мовою*
Мугтабіба Мігрова
- 95 *Перегад таджикскыю мовою*
Мірозо Турмун-заде
- 96 *Перегад татарскыю мовою*
Ахмета Ісхака
- 97 *Перегад татскыю мовою*
Хазілла Авшалумова
- 98 *Перегад тувинскыю мовою*
Сергія Пюрбію
- 99 *Перегад туркменскыю мовою*
Аннали Бардіева
- 100 *Перегад удгейскыю мовою*
Олександра Канчуги
- 101 *Перегад удмуртскыю мовою*
Проксипа Чайнікова
- 102 *Перегад удебецкыю мовою*
Хажіда Алінджанна
- 103 *Перегад уйгурцкыю мовою*
Кадіра Хасанова
- 104 *Перегад ульскыю мовою*
Олексія Валадію
- 105 *Перегад хакасскыю мовою*
Міхила Домажаксва
- 106 *Перегад хантйскыю мовою*
Міхуіла Шувейіна
- 107 *Перегад хінгалуцкыю мовою*
Рахіма Аххаа
- 108 *Перегад чиганскыю мовою*
Лексі Манушца
- 109 *Перегад черкесскыю мовою*
Аліма Хафренова
- 110 *Перегад чеченскыю мовою*
Шайхі Арсанкуаева
- 111 *Перегад чувашскыю мовою*
Пебера Хуаназя
- 112 *Перегад чукотскыю мовою*
Володиміра Тинескіна
- 113 *Перегад шорскыю мовою*
Степана Тюрбікова
- 114 *Перегад юкагирскыю мовою*
Угуро Адо
- 115 *Перегад якутскыю мовою*
Георгія Васильева
- 116 *Перегад абхазскыю мовою*
ПЕРЕКЛАДИ МОВАМИ
ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН
- 117 *Перегад абхазскыю мовою*
Йорго Блаці
- 118 *Перегад афхарскыю мовою*
Адальнеха Муладіу
- 119 *Перегад англійскыю мовою*
Джона Віра
- 120 *Перегад беларускыю мовою*
Мамеда Широдімова
- 121 *Перегад бенгалскыю мовою*
Аруна Сожа
- 122 *Перегад болгарскыю мовою*
Димітра Методіева
- 123 *Перегад бретонскыю мовою*
Наїа Розмор
- 124 *Перегад валлійскыю мовою*
Джона Ежрїса-Робертса
- 125 *Перегад в'єтнамскыю мовою*
Наєвен Суан Шіаня
- 126 *Перегад галісійскыю мовою*
Хесуса Алонсо-Монтгера
- 127 *Перегад голандскыю мовою*
Фредріка Дама
- 128 *Перегад грецкыю мовою*
Алексіса Парніса
- 129 *Перегад іранскыю мовою*
Агула Саевані
- 130 *Перегад датскыю мовою*
Серга Халінова
- 131 *Перегад єврейскыю (іврїт)*
мовою Іліе Мазоре
- 132 *Перегад ірандскыю мовою*
Ліама Кірка
- 133 *Перегад ісландскыю мовою*
Івара Йонуссона
- 134 *Перегад іспанскыю мовою*
Сесара Арконяді
та Федора Кельїна
- 135 *Перегад італійскыю мовою*
Евєна Крацевіца
- 136 *Перегад італьїанскыю мовою*
Буданні Хінгаліре
- 137 *Перегад японскыю мовою*
Ге Ваоцюоня
- 138 *Перегад корейскыю мовою*
Дєагка Уаєа
- 139 *Перегад ксхмерскыю мовою*
Сапа Калупна
- 140 *Перегад мовою дуганда*
Худа Семтебуа
- 141 *Перегад вєрхньолужцкыю мовою*
Юрїя Маміка
- 142 *Перегад нїжньолужцкыю мовою*
Юрїя Коха
- 143 *Перегад монголскыю мовою*
Анла Шрїрїшні Хаваїлїара
- 144 *Перегад монголскыю мовою*
(старомонголскыім шрифтам)
Мішайіна Пєдєндоржа
- 145 *Перегад мовою непалї*
Крїшні Пракаша Шрєстхі
- 146 *Перегад нїмецкыю мовою*
Гєбді Ціннер
- 147 *Перегад норвєзскыю мовою*
Сергія Халінова
- 148 *Перегад обїївєйскыю мовою*
Сал-Ока та Юрїя Стандїченка
- 149 *Перегад польскыю мовою*
Леона Пастєрїака
- 150 *Перегад португалскыю мовою*
Сільвєстра Калїнця
- 151 *Перегад румунскыю мовою*
Судейїана Лєакка
- 152 *Перегад руніскыю мовою*
Вїктора Туабуре
- 153 *Перегад сардінскыю мовою*
Анжєло Мундуїшци
- 154 *Перегад сербохорватскыю мовою*
Рабоїсава Паїковїца
- 155 *Перегад сербохорватскыю мовою*
Дєсанкі Максимовїца
- 156 *Перегад сингалскыю мовою*
Дєдіанні Вїнегента Робрїіа
- 157 *Перегад сїцілійскыім діалєктам*
італійскыі мови
Марїо Грассо
- 158 *Перегад слованцкыю мовою*
Кудїуса Кожакця
- 159 *Перегад словенцкыю мовою*
Йосїпа Абрама
- 160 *Перегад таїлійскыю мовою*
Дакданїні Дєжєакангтона
- 161 *Перегад тевлєгу*
Р. Венклетсєварї Рао
- 162 *Перегад турецкыю мовою*
Фадрї Ердінка
- 163 *Перегад укрїнскыю мовою*
Пєрїшїк Голїакурїшчанна
- 164 *Перегад мальтійскыю мовою*
Каржєлі Малїя
- 165 *Перегад мовою маратхі*
Анла Шрїрїшні Хаваїлїара
- 166 *Перегад монголскыю мовою*
(новомонголскыім шрифтам)
Мішайіна Пєдєндоржа
- 167 *Перегад мовою непалї*
Крїшні Пракаша Шрєстхі
- 168 *Перегад нїмецкыю мовою*
Гєбді Ціннер
- 169 *Перегад норвєзскыю мовою*
Сергія Халінова
- 170 *Перегад обїївєйскыю мовою*
Сал-Ока та Юрїя Стандїченка
- 171 *Перегад польскыю мовою*
Леона Пастєрїака
- 172 *Перегад португалскыю мовою*
Сільвєстра Калїнця
- 173 *Перегад румунскыю мовою*
Судейїана Лєакка
- 174 *Перегад руніскыю мовою*
Вїктора Туабуре
- 175 *Перегад сардінскыю мовою*
Анжєло Мундуїшци
- 176 *Перегад сербохорватскыю мовою*
Рабоїсава Паїковїца
- 177 *Перегад сингалскыю мовою*
Дєдіанні Вїнегента Робрїіа
- 178 *Перегад сїцілійскыім діалєктам*
італійскыі мови
Марїо Грассо
- 179 *Перегад слованцкыю мовою*
Кудїуса Кожакця
- 180 *Перегад словенцкыю мовою*
Йосїпа Абрама
- 181 *Перегад таїлійскыю мовою*
Дакданїні Дєжєакангтона
- 182 *Перегад тевлєгу*
Р. Венклетсєварї Рао
- 183 *Перегад турецкыю мовою*
Фадрї Ердінка

- Макара Сайма
181 *Переклад фарерської мовою*
Серія Халінова
182 *Переклад мовою фарсі:*
Жале
183 *Переклад фінської мовою*
М. Дайне
184 *Переклад фамандської мовою*
Г. Схамельсвота
185 *Переклад французькою мовою*
Амрі Абріль
186 *Переклад фризської мовою*
Фреарка Дама

- 189 *Переклад чеською мовою*
Яна Туречека-Ізерського
190 *Переклад шведською мовою*
Альфреда Енсена
191 *Переклад шотландської мовою*
Гарвана Макая
192 *Переклад японською мовою*
Сьоске Комацу
193 *Переклад мовою есперанто*
Надії Андріанової-Гордієнко
195 *Приймки*

ТАРАС ГРИГОРЬВИЧ
«ЗАВЕЩАННЯ»
на різних народоє мира

Составитель, автор
вступительной статьи
и примечаний
Хоменко Борис Васильевич

Научный редактор
А. А. Белецкий

Киев,
издательство «Наукова думка»

На украинском языке

Оформлення художника
В. І. Юришина
Художній редактор
В. П. Кузь
Технічний редактор
І. М. Лукашенко
Коректори Л. І. Семенюк,
І. В. Кривошеїна

ИБ № 9752

Здано до набору 23.05.88.
Підп. до друку 09.02.89.
Формат 60 X 100/16
Папір офс. № 1, Гарн. літ.
Ум. друк. арк. 17,21.
Ум. фарбо-відб. 20,27.
Обл.-вид. арк. 12,14.
Тираж 27 700 пр. Зам. 8-143.
Ціна 2 крб. 50 к.

Видавництво «Наукова думка»
252601 Київ 4, вул. Ревіна, 3.

Діагностичні тексти
виготовлені
на Головному підприємстві
РВО «Поділарфакхізага»
Київська книжкова
фабрика «Жовтень»
252053 Київ 53, вул. Артема, 25.

Шевченко Т.

ШЗ7 «Заповіт» мовами народів світу / Упоряд. Б. В. Хоменко; Вступ. ст. Б. В. Хоменка; Ред. тому А. О. Білецький.— К.: Наук. думка, 1989.— 248 с.—

ISBN 5-12-000472-5 (в опр.): 2 крб. 50 к. 27 700 пр.

«Завещание» на языках народов мира

Подається славетний програмний вірш Великого Кобзаря «Заповіт» і 150 його перекладів мовами народів СРСР та зарубіжних країн. Друкується по одному перекладу «Заповіту» кожною з цих мов, про інші переклади сказано в примітках.

Ш 4702640102-111 535-89
М221(04)-89

ББК 84Ук1-5